

KANSALAISKESKUSTELU SANOMALEHTIEN VERKKOSIVUILLA

Retorinen tutkimus Mauri Pekkarisen keväällä 2009 ehdottamista hyvätuloisten lamatalkoista ja niihin liittyvän uutisoinnin synnyttämästä keskustelusta suomalaisten sanomalehtien verkkosivuilla

Essi Siekinen
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2011

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

SIEKKINEN, ESSI: Kansalaiskeskustelu sanomalehtien verkkosivuilla – Retorinen tutkimus Mauri Pekkarisen keväällä 2009 ehdottamista hyvätuloisten lamatalkoista ja niihin liittyvän uutisoinnin synnyttämästä keskustelusta suomalaisten sanomalehtien verkkosivuilla

Pro Gradu -tutkielma, 81 s.
Sosiaalipolitiikka
Ohjaaja: Pertti Koistinen
Huhtikuu 2011

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani suomalaisten sanomalehtien verkkosivuilla käytävää keskustelua kansalaiskeskustelun muotona. Tarkastelen keskusteluista erityisesti niiden elinkaaria, argumentointia, teemoja sekä sitä minkälaista kuvaa keskustelut tuottavat itsestään kansalaiskeskusteluna. Analysoimani keskustelut on kerätty keväällä ja kesällä 2009 viiden suomalaisen sanomalehden verkkosivuilta, ja niissä kaikissa keskustelun avaajana on toiminut Mauri Pekkarisen ehdottamiin hyvätuloisten lamatalkoisiin liittyvä uutisointi. Verkkokeskusteluiden tarkastelun olen nähnyt tärkeäksi sen vuoksi, että verkko pursuaa erilaisia keskusteluja, myös yhteiskunnallisia, mutta niiden antia ja merkitystä on tutkittu vähäisissä määrin.

Tutkimuskysymyksiin pyrin vastaamaan retorisen analyysin sekä keskusteluiden elinkaarten analyysin keinoin. Elinkaarten analyysissä keskityn tarkastelemaan keskusteluiden ulkoisia piirteitä kuten kommentoinnin määrää, kestoja ja yksittäisten nimimerkkien aktiivisuutta. Retorisessa analyysissä tarkastelen keskusteluiden retorisia merkityksenantoprosesseja ja erityisesti sitä, miten keskustelijat kritisoivat ja puolustavat, naturalisoivat ja kyseenalaistavat sekä identifioituvat ja erottautuvat argumentoinnillaan ilmi- ja piilotekstitasolla. Tämän lisäksi kiinnostukseni kohteena on se, millaiset teemat argumentoinnissa nousevat esille.

Aineistoni analysointi edellä mainituin menetelmin tuotti sanomalehtien verkkosivuilta käytävästä kansalaiskeskustelusta ristiriitaista kuvaa. Keskusteluiden elinkaaret ja niissä käytetty argumentaatio poikkesivat toisistaan suhteellisen paljon sanomalehdestä ja keskustelusta toiseen. Aikaisemmissa tutkimuksissa hyvälle ja merkitykselliselle kansalaiskeskustelulle asetetut kriteerit eivät täyty aineistossani esimerkiksi siltä osin, että keskustelut jäivät lyhytikäisiksi sekä sen vuoksi että aktiivisen ja ratkaisuehdotuksia tekevän position ottavat harvat keskustelijat. Argumentoinnissa esiin nousevat sellaiset teemat kuten pettymys politiikkaan ja poliitikkoihin sekä yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävässä keskustelussa painottuukin enemmän juuri kritiikin sekä palautteen antaminen.

Osa keskustelijoista kuitenkin ottaa aineistossani aktiivisen ja ratkaisuehdotuksia tekevän position. Tämä voi tarkoittaa sitä, että taustalla piilee aito halu vaikuttaa, osallistua ja olla osa ympäröivää yhteisöä. Merkityksellistä verkkokeskustelua voi siis syntyä ja siihen tulisikin kiinnittää huomiota esimerkiksi sellaisten foorumien kehittämisellä, ja näistä tiedottamisella, jotka tarjoavat virallisen väylän yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Avainsanat: verkkokeskustelu, kansalaiskeskustelu, retorinen analyysi, keskusteluiden elinkaaret

University of Tampere
School of Humanities and Social Sciences

SIEKKINEN, ESSI: Public discussion on online newspaper sites – A rhetorical analysis of Finnish newspaper website discussions on Mauri Pekkarinen's proposal of increasing tax rates of the citizens with the highest incomes.

Master's Thesis, 81 pages
Social Policy
Supervisor: Pertti Koistinen
April 2011

In my thesis I study Finnish online newspaper site discussions as a form of public discussion. I focus on the lifespan, argumentation, thematics and the way the discussions present themselves as public discussion. The discussions analyzed are taken from five Finnish online newspaper sites in spring and summer 2005. All of them have been started by the news published about Mauri Pekkarinen's proposal of increasing income tax rates among citizens with the highest incomes. I find studying online discussions important because they are very abundant on the Internet and a lot of them are about public affairs, but not a lot of research has been carried out yet.

My goal is to answer the questions posed in this study by the means of rhetorical analysis and analysis of the lifespans of the discussions. In the lifespan analysis I focus among other things on the amount of comments, the duration of the discussion and the rate of activity of single newspaper website users taking part in the discussion. In the rhetorical analysis I study the way the participants of the discussion criticize, defend or question the arguments used in the discussion or identify themselves as defenders or opposers of the arguments. I'm also interested in the themes that appear in the argumentation of the discussion.

My analysis produced a controversial image of discussions on online news. The lifespans and the argumentation used differed radically from one discussion and website to another. The discussions analyzed don't meet criteria of a good and meaningful public discussion that has been defined by earlier research because the discussions have a short lifespan and they have only a few active participants trying to propose solutions to the issues discussed. In the argumentation, the key issues discussed are disappointment in politicians and politics in general and the unfairness of the society. It seems that the main function of the online newspaper website discussions is to act as channel for criticism and feedback on public affairs.

In spite of this, some of the participants act actively and try to propose solutions to the issues discussed. It seems that they have a genuine will to participate and have their say in topics considering the community they live in. This shows that the online discussions can truly be meaningful as far as active citizenship is concerned. It seems that there is a true possibility for creating meaningful public discussion on the Internet. It could also be possible to help its development by building online platforms that could truly act as a channel for people wanting to have their say in societal issues. It would also be important to see that the possibility to use these channels is adequately communicated to the general public.

Keywords: discussion on internet, public discussion, rhetorical analysis, discussion lifespans

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	4
2.1 Kansalaisyhteiskunta, demokratia ja kansalaiskeskustelu	4
2.2 Julkisuuden rooli kansalaiskeskustelussa	6
2.2.1 Julkisuus ja julkinen keskustelu	6
2.2.2 Passiiviset yleisöt ja aktiiviset julkiset.....	10
2.3 Verkko keskustelun areenana.....	13
2.3.1 Tietoverkot, utopiat ja niiden kääntöpuoli	13
2.3.2 Verkkokeskustelut tutkimuksen kohteena.....	16
3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AINEISTO	25
3.1 Tutkimuskysymykset	25
3.2 Aineistosta ja sen taustoista	26
3.3 Ketkä aineistossani keskustelevat?.....	28
4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUKSEN METODOLOGIAA.....	33
4.1 Sosiaalinen konstruktivismi	33
4.2 Mitä retoriikka on?	34
4.3 Näkökulmia uuteen retoriikkaan	36
4.4 Retorinen analyysi omassa tutkimuksessani	38
4.5 Keskusteluiden elinkaarten analyysi	41
5 KESKUSTELUIDEN ELINKAARET	43
5.1 Helsingin Sanomat.....	43
5.2 Kaleva	48
5.3 Keski-suomalainen.....	51
5.4 Kansan Uutiset	53
5.5 Aamulehti.....	55
5.6 Mitä elinkaaret kertovat verkkokeskusteluiden luonteesta kansalaiskeskusteluna?	56

6	RETORISET MERKITYKSENANTOPROSESSIT KESKUSTELUISSA	59
6.1	Puolustaminen ja kritisointi	59
6.1.1	Luottamuspulan retoriikka	59
6.1.2	Oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden retoriikka	61
6.1.3	Tosiasioiden retoriikka.....	62
6.1.4	Tunteiden retoriikka.....	64
6.2	Naturalisointi ja kyseenalaistaminen	65
6.3	Identifikaatio ja erottautuminen	67
6.4	Mitä retorinen tarkastelu kertoo verkkokeskusteluiden luonteesta kansalaiskeskusteluna?....	70
7	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	73
	LÄHTEET	76

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuviot:

KUVIO 1. Retorinen ideologioiden kartta, s. 39.

KUVIO 2. Retoriset merkityksenantoprosessit Marika Helovuon mukaan, s. 40.

KUVIO 3. Keskustelun (HS – keskustelu 1) elinkaari kuvattuna käyrän avulla, s. 44.

KUVIO 4. Keskustelun (HS – keskustelu 2) elinkaari kuvattuna käyrän avulla, s. 46.

KUVIO 5. Keskustelun (HS – keskustelu 3) elinkaari kuvattuna käyrän avulla, s. 48.

KUVIO 6. Keskustelun (Keski-suomalainen – keskustelu 7) elinkaari kuvattuna käyrän avulla, s. 52.

KUVIO 7. Keskustelun (Kansan Uutiset – keskustelu 8) elinkaari kuvattuna käyrän avulla, s. 54.

Taulukot:

TAULUKKO 1. Internetiin kirjoittaminen sukupuolen ja viiteajan mukaan 2010, %-osuus 16–74-vuotiaista, s. 29.

TAULUKKO 2. Aineistossa esiintyvät nimimerkit jaoteltuina sukupuolen, aseman jne. mukaan, s. 31.

1 JOHDANTO

Ja tässä meillä on sitten se juhlittu verkkovälitteinen demokratia: Tuhansia verkkokeskustelupalstoja, joille mikään elämänpiiri ei ole vieras. Päätymätöntä puhetta niin paljon, ettei kukaan pysty sitä seuraamaan. Ja mustavalkoisia näkemyksiä, jotka eivät juuri anna arvoa eri mieltä oleville. Klik! (Helsingin Sanomat 28.03.2010.)

1990-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alussa verkkoa pidettiin lähes poikkeuksetta kanavana, joka voisi vahvistaa demokratiaa ja luoda kansalaisille uudenlaisia vapaampia kansalaisvaikuttamisen foorumeita. Tämä visio onkin varmasti osittain käynyt toteen, mutta nykyään verkkofoorumeista kuulee usein puhuttavan kielteisillä äänenpainoin. Verkossa käytävää keskustelua on leimannut tietynlainen vihamielisyys ja verkkoa onkin jopa jo ehditty tituleeraamaan vihan mediaksi (Helsingin Sanomat 13.4.2010). Tästä huolimatta internetin keskustelupalstat ja muut sovellukset tarjoavat kansalaisille väylän ilmaista mielipiteitään ja ajatuksiaan. Toiset tuntuvat käyttävän tämän mahdollisuuden rakentavasti, mutta kaikkien kohdalla näin ei ole. Nämä tapaukset ovat omalta osaltaan leimaamassa verkkokeskustelua, ja sitä kuinka sen näemme ja koemme.

Viime vuosina internetin keskustelupalstat ovat kasvattaneet suosiotaan entuudestaan myös suomalaisten keskuudessa. Mika Mannermaan (2006) mukaan voidaan varovasti arvioida, että netissä käytetään päivittäin satoja tuhansia puheenvuoroja pelkästään Suomessa, vaikka kymmenisen vuotta takaperin koko ilmiötä ei ollut edes olemassa. (emt., 76). Vuoden 2006 jälkeisenä aikana puheenvuorojen määrä on vain jatkanut kasvuaan. Puheenvuorot verkossa käsittelevät kaikkea maan ja taivaan väliltä ja toteuttavat ihmisten arjessa erilaisia tehtäviä. Verkkokeskusteluilla voidaankin nähdä olevan erilaisia rooleja: ne voivat toimia tiedonhaun välineenä sekä ihmisten välisenä kommunikaatiokanavana (esim. Savolainen 1996). Verkkokeskustelut tarjoavat ihmisille väylän jakaa tietoa, tunteita sekä mielipiteitä. Nykyään verkosta voidaan löytää sellaisiakin vaikuttamiseen luotuja foorumeita, joilla esitetyistä mielipiteistä ovat kiinnostuneita myös poliittiset eliitit. Verkko onkin kasvanut ja kasvamassa vaikuttamisen välineenä: eduskuntavaalien alla moni esimerkiksi hankkii tietoa sopivista ehdokkaista verkon välityksellä erilaisista vaalikoneista ja keskusteluiden kautta (Mannermaa 2006, 76).

Itseäni verkko kiinnostaa juuri kansalaiskeskustelun kanavana. Verkossa käydyt keskustelut voivat ottaa kantaa lähestulkoon reaaliaikaisesti ajan ilmiöihin sekä yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Keskustelu on kyllä luonteeltaan hajanaista, mutta samalla niin nopeaa, spontaania ja aktiivista, ettei oikeastaan missään muualla käydä julkisesti sellaista. Nopeudella ja anonymiteetillä on toki myös kääntöpuolensa, yhdestä keskustelusta hypätään nopeasti toiseen eikä pitkäjänteistä vuorovaikutusta pääse usein syntymään. Anonymiteetin vuoksi taas keskusteluissa esiin tuodut ajatukset ja mielipiteet eivät myöskään välttämättä tule perustelluiksi ja ne voivat olla myös liioitellun kärkkäitä. Nämä ovat niitä syitä, miksei verkkokeskusteluja ole juurikaan tutkittu kansalaiskeskusteluna. Kuitenkin verkkokeskustelut ovat mielestäni hedelmällinen tutkimuskohde jo kansalaisen äänen esiinpääsemisen vuoksi ja myös siksi, että verkkokeskustelut eivät ole enää luonteeltaan täysin samankaltaisia kuin ne olivat 2000-luvun alkupuolella, jolloin suurin osa niitä koskevasta tutkimuksesta on tehty. Näkisinkin, että nykyiset verkkokeskustelut voivat poiketa paljonkin kymmenen vuoden takaisista keskusteluista, ja ne ovat myös jatkuvammassa muutoksen tilassa.

2000-luvun alussa myös sanomalehtitalot lähtivät luomaan vuorovaikutuksellisempaa toimintaa lehtiensä verkkosivuille. Ensin tulivat verkkokeskustelut, sitten blogit ja myöhemmin muun muassa lukijoiden omien uutisten julkaiseminen lehden verkkosivuilla. Näillä palveluilla ollaan mitä ilmeisimmin haluttu antaa myös verkkolehtien lukijoille ääni ja mahdollisuus keskustella ajankohtaisista kysymyksistä. Ne toimivat siis samalla tavalla kuin painetuissa lehdissä jo vakiintuneen aseman saavuttaneet mielipideosastot, mutta usein vähäisemmän esikarsinnan periaatteella. Sanomalehtien verkkosivuilla lukijoilla on siis suurempi mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Mielestäni juuri sanomalehtien verkkosivuilla käytävät keskustelut ovatkin mielenkiintoisia kansalaiskeskustelun tutkimuksen kannalta. Ne antavat keskustelijoille ja keskusteluille uutisten muodossa raamit, ja yhteiskunnalliset ajankohtaiset kysymykset nousevat usein sanomalehtien verkkosivuilla tärkeään rooliin.

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani verkkosanomalehtien uutisiin perustuvaa keskustelua ja kommentointia kansalaiskeskusteluna. Havainnoin aineistoni keskusteluista sitä, minkälaisia niiden elinkaaret ovat, minkälaisia argumentteja niissä käytetään sekä sitä minkälaiset teemat argumentoinnissa nousevat esille. Aion aineistoni pohjalta tarkastella myös sitä, minkälaista kuvaa keskustelut tuottavat kansalaiskeskustelusta sanomalehtien verkkosivuilla. Aineistonani on kahdeksan verkkokeskustelua, jotka olen kerännyt suomalaisten verkkosanomalehtien sivuilta.

Kaikki uutisista virinneet keskustelut ovat syntyneet elinkeinoministeri Mauri Pekkarisen aloittaman keskustelun pohjalta koskien ”hyvätuloisten lamatalkoita”. Lamatalkoilla hän viittasi hyvätulaisia koskettaviin verojen korotuksiin solidaarisuuden osoituksena taantumasta kärsiviä kohtaan keväällä 2009.

Seuraavassa luvussa paneudun esittelemään aikaisempaa tutkimusta kansalaisyhteiskunnasta, kansalaiskeskustelusta, julkisuudesta sekä verkkokeskustelusta suhteuttaen näitä omaan tutkimusongelmaani. Käsittelen yleisemmällä tasolla ajatusta kansalaisyhteiskunnasta sekä sitä, minkälaista roolia julkinen keskustelu siinä näyttelee. Käsittelen myös julkisuutta ja sen roolia kansalaiskeskustelun kanavana, verkkoa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia keskustelulle sekä aikaisempaa verkkokeskusteluiden tutkimusta. Kolmannessa luvussa esittelen tarkemmin tutkimuskysymyksiäni sekä aineiston, josta lähdän etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Neljännessä luvussa esittelen työni yleistä lähestymistapaa aineistoon, sosiaalista konstruktivismia, sekä sen suhdetta todellisuuteen. Tässä luvussa käsittelen myös tarkemmin retorista analyysiä, joka toimii työssäni metodologisena välineenä. Neljännessä luvussa tarkastelen myös sitä mitä keskusteluiden elinkaarien analyysillä tutkimuksessani tarkoitetaan.

Tutkimuksen viidennessä ja kuudennessa luvussa paneudun varsinaiseen analyysiin. Viidennessä luvussa tarkastelen keskusteluiden elinkaaria ja sitä, mitä elinkaaret voivat meille kertoa verkkokeskusteluista kansalaiskeskusteluna. Kuudennessa luvussa keskityn aineiston retoriseen analyysiin, missä tarkoitukseni on hahmottaa keskustelijoiden käyttämiä argumentaation keinoja ja keskustelusta nousevia teemoja. Pohdin laajemmin myös sitä, minkälaista kuvaa keskustelijoiden käyttämä argumentaatio luo verkkokeskusteluista kansalaiskeskusteluna. Kummassakin analyysiluvussa aion, jos mahdollista, tuoda esille myös tutkimukseni mahdollisia yhtymäkohtia tai eroavaisuuksia aikaisempiin tutkimuksiin. Seitsemännessä luvussa aion vielä esittää tiivistetysti työni johtopäätökset ja pohtia näitä laajemmin. Aion myös kartoittaa aiheen mahdollisia jatkotutkimustarpeita.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kansalaisyhteiskunta, demokratia ja kansalaiskeskustelu

Kansalaiskeskustelusta puhuttaessa nojaamme yleensä ajatukseen kansalaisyhteiskunnasta, joka on L. Cohenin & Andrew Araton (1994) mukaan valtion ja markkinoiden väliin sijoittuva yhteiskunnallisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen alue, joka koostuu perheen ja lähiyhteisön toiminnasta, vapaaehtoisesta yhdistystoiminnasta, erilaisista sosiaalisista liikkeistä sekä julkisen keskustelun muodoista. Kansalaisyhteiskunta, sen instituutiot ja juridinen perusta sekä siinä käytävät julkiset keskustelut eli kansalaiskeskustelut muodostavat pohjan jolle rakentuvat poliittinen sekä talodellinen yhteiskunnallinen toiminta. Poliittinen yhteiskunnallinen toiminta muodostuu puolueiden toiminnasta ja julkisesta keskustelusta, jossa yhteiskunnallisia ongelmia tuodaan esille, arvioidaan, tehdään niitä koskevia ratkaisuehdotuksia sekä arvioidaan niitä koskevan päätöksenteon etenemistä. Taloudellinen toiminta sen sijaan muodostuu tuotannon ja tuotteiden jakelun rakenteiden kuten yrityksiä ja yhteenliittymien sekä markkinoiden toiminnasta ja siihen keskittyvästä julkisesta keskustelusta. Poliittisen yhteiskunnallisen toiminnan perustan luo kansalaisyhteiskunnan perusarvoihin kuuluva oikeus poliittiseen toimintaan. Taloudellisen yhteiskunnallisen toiminnan perusta taas on kansalaisyhteiskunnassa vallitseva oikeus yksityisomistukseen. (Emt., ix.)

Sinikka Sassin (2000, 34) mukaan kansalaisyhteiskunnan määrittelemine on vaikeaa, jollei haluta tyytyä hyvin yleistasoisiin kuvauksiin. Kansalaisyhteiskunnan ajatukseen liittyykin tietynlaista ongelmallisuutta muun muassa sen suhteen kenen määrittelemme olevan sen toimijoita eli kansalaisia. Jos määrittelemme kansalaisiksi myös esimerkiksi poliitikot ja yritysjohtajat, tulee myöskin ymmärtää se että kansalaisyhteiskunta ei sinällään ole kovin tasa-arvoinen ja harmoninen. (Emt.) Omassa tutkimuksessani pohjaan näkemykseni L. Cohenin ja Andrew Araton kansalaisyhteiskunnan malliin. Näen siis kansalaisyhteiskunnan olevan valtion ja markkinoiden välille sijoittuva yhteiskunnallisen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen alue, joka omalta osaltaan vaikuttaa tai pyrkii vaikuttamaan valtioon ja markkinoihin. En kuitenkaan miellä kansalaisyhteiskuntaa ristiriidattomaksi alueeksi, joka pyrkisi sinällään olemaan vastapainona muille alueille, vaan käsitän myös kansalaisyhteiskunnan erilaisten ristiriitojen kentäksi. Näen myös, että juuri kansalaiskeskustelussa näitä ristiriitoja tuodaan esille ja niiden kautta pyritään osaltaan myös vaikuttavuuteen.

Jorma Kuopuksen (2003) mukaan kansalaisyhteiskunnan perusarvoja ovat oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja demokratia. Kansanvallan eli demokratian juuret ulottuvat antiikin Kreikkaan. Demokraattisen käsityksen mukaan valtiovalta on sellaisenaan peräisin kansalta, joka on suvereeni, ja demokratiassa vallankäyttö on järjestettävä oikeussäädöksin. Demokratiaa pidetään sivistyneenä keinona jakaa valtaa kansalle, mutta individualistisen ja liberaalin luonteensa vuoksi demokraattinen järjestelmä voi esiintyä vaihtelevissa muodoissa, vivahteissa sekä asteissa. Nykymuodossaan demokratia Suomessa korostaa sitä, että valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Jokaisella kansalaisella on mahdollisuus myös vaikuttaa itseään koskevaan valtiolliseen päätöksentekoprosessiin esimerkiksi keskustelun, kritiikin sekä vapaan poliittisen järjestäytymisen muodossa. Tehokas demokratia edellyttääkin sananvapautta sekä julkista ja vapaata kansalaiskeskustelua. (Emt., 54–56.) Julkinen ja vapaa kansalaiskeskustelu onkin merkittävä osa suomalaista kansalaisyhteiskuntaa, demokratiaa ja näiden toimintaa.

Timo Kuronen (2000) esittää kansalaiskeskustelun edellytyksiä tietoverkkojen aikakaudella käsittelevässä tutkimuksessaan kansalaiskeskustelun toteutumiselle seuraavanlaiset kriteerit:

Kansalaiskeskustelulla tarkoitan tässä työssä jostakin merkittävästä yhteiskunnallisesta ongelmasta käytävää laajamittaista, julkista keskustelua, jonka tavoitteena on ongelman ratkaiseminen tai vähintäänkin sen lievittäminen. Osuvan mielikuvan tarkoittamani keskustelun potentiaalisesta luonteesta saa, jos ajattelee keskustelun kohteeksi vaikeimman kuviteltavissa olevan yhteiskunnallisen ongelman.

Kansalaiskeskustelun olennaisena tunnusmerkkinä hän pitää myös julkisuutta. Keskustelu on hänen mukaansa julkista, jos kuka tahansa pystyy seuraamaan keskustelua ja myöskin halutessaan osallistumaan siihen. Tämän lisäksi kansalaiskeskustelun yksi tärkeimmistä ominaisuuksista on tavoitteellisuus kuten jo edellä kävi ilmi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että keskustelua ei käydä viihtellisin tai sivistyksellisin perustein, vaan että vähintäänkin keskustelun taka-alalla tulee olla pyrkimys johonkin tiettyyn tavoitteeseen tai yhteiskunnallisen ongelman ratkaisemiseen. (Emt., 13–14.)

Kansalaiskeskustelun yleiset edellytykset Kuronen (2000, 14–15) jaottelee karkeasti arkiajattelun pohjalta asenteellisiin, tiedollisiin ja oikeudellisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että keskusteluun on

uskallettava osallistua ja siinä on myös pystyttävä sanomaan jotakin kuulemisen arvoista. Tätä sanomista taas ei saa virkavalta estää, vaikka sen sisältö olisi vallanpitäjien kannalta kuinka epämieluisia tahansa. Kansalaiskeskustelun mahdollisuudet taas ovat hyvin käytännönläheisiä. Tärkeimpänä näistä mahdollisuuksista on foorumin olemassaolo ja muut keskustelijat, ilman näitä ei voi yksinkertaisesti syntyä keskustelua. Kurosen mukaan mahdollisuudet viittavat myös siirtymiseen keskustelusta päätöksentekoon ja vapaan seuraamisen sekä osallistumisen mahdollisuuksiin. (Emt.)

Tärkeitä kriteereitä myös omassa tutkimuksessani ovat erityisesti keskustelun julkisuus, keskustelun avoimuus kaikille osanottajille sekä keskustelun jotakin yhteiskunnallista ongelmaa käsittelevä luonne. Olen kiinnostunut myös kansalaisen äänestä sinänsä, vaikka kansalaisten tekemät ratkaisuehdotukset ovat myös kiinnostukseni kohteena sen kautta, minkälaisen aseman keskustelijat argumentoinnillaan ottavat. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävät keskustelut eivät sinällään välttämättä pyri sen kaltaiseen vaikuttavuuteen kuin mitä Kuronen (2000, 14–15) vaatii. Myös eitävoitteellisen oloiset keskustelut voivat kuitenkin kätkeä sinäänsä tavoitteellisuutta. Vaikka kansalaiset eivät halua, viitsi tai osaa muotoilla sanomisiaan rakentavaan ja tavoitteelliseen muotoon, kertovat erilaiset keskustelut silti jotakin yhteiskunnastamme ja siitä, miten ihmiset sen kokevat ja miten he toivoisivat asioiden olevan. Itse haluaisinkin nähdä kansalaiskeskusteluna kaiken kansalaisten yhteiskunnasta tuottaman puheen, joka on julkista sekä kaikille osallistujille avointa.

2.2 Julkisuuden rooli kansalaiskeskustelussa

2.2.1 Julkisuus ja julkinen keskustelu

Yksi kansalaiskeskustelun tärkeimmistä kriteereistä on siis keskustelun julkisuus. Jos keskustelu ei ole julkista ja siihen ei ole kenellä tahansa oikeus osallistua, se ei ole kansalaiskeskustelua. Siksi tärkeää roolia kansalaiskeskustelussa näytteleekin julkisuus eri muodoissaan. Tarkastelenkin kansalaiskeskustelua verkossa nojaten siihen ajatukseen, että verkko on julkisuuden uusi muoto, joka tarjoaa mahdollisuuden käydä julkista keskustelua aiheesta kuin aiheesta. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävän keskustelun tarkastelussa onkin siis huomioitavaa se että verkko tarjoaa nimenomaan uudenlaisen julkisuuden muodon, missä julkista keskustelua on mahdollista käydä. Julkisen keskustelun kenttänä verkon voidaan täten myös nähdä olevan osa kansalaisyhteiskuntaa ja

siinä käytävää kansalaiskeskustelua.

Jürgen Habermasin (1985) mukaan julkisuudella tarkoitetaan ensi sijaisesti sellaista yhteiskunnallisen elämän aluetta, jossa julkinen mielipide voi muodostua. Osanotto julkisuuteen on periaatteessa vapaata jokaiselle kansalaiselle ja julkisuutta muodostuu jokaisessa keskustelussa, jossa yksityiset kansalaiset kerääntyvät yleisöksi. Yleisöksi kansalaiset voidaan lukea silloin, kun he pystyvät vapaasti ilmaisemaan ja julkaisemaan mielipiteensä sellaisista asioista, joilla on yleistä merkitystä. Kun kyseessä on suuri yleisö, julkisuus ja kommunikaatio siinä tarvitsevat erilaisia siirron ja vaikuttamisen välineitä. Näitä julkisuuden välittäjiä ovat muun muassa sanomalehdet, aikakauslehdet, radio sekä televisio. (Emt., 17.) Nykyään julkisuuden välittäjäksi voidaan lukea myös internet. Verkossa vallitsee useita julkisuuksia ja se onkin luonteeltaan suhteellisen hajanainen sekä sirpalemainen. Kuitenkin muun muassa sanomalehdet ja aikakauslehdet ovat laajentaneet toimintaansa verkkoon ja ne kokoavat yhteen yhä laajempia yleisöjä.

Poliittisesta julkisuudesta puhutaan silloin kun kyseessä ovat julkiset keskustelut, jotka jollakin tasolla käsittelevät asioita, jotka liittyvät valtion toimintaan. Valtion toiminta ei sinällään ole osa poliittista julkisuutta, mutta sen tehtävänä on huolehtia julkisesta ja kansalaisten yhteisestä hyvästä. Kansalaisten tehtävänä on epävirallisesti ja myös muodollisesti kritisoida ja kontrolloida organisoituneen vallan toimia, ja näihin tehtäviin viittaakin myös nimitys ”julkinen mielipide”. (Habermas 1985, 17.) Poliittisesti toimiva julkisuus onkin saanut normatiivisen aseman välityselimenä kansalaisyhteiskunnan sekä sen tarpeista vastaavan valtiovallan välillä (Habermas 2004, 120). Kansalaisten käymää julkista keskustelua ollaankin usein pidetty toimivan demokratian ehtona. Jo Antiikin Kreikasta lähtien ajatus demokratiasta on perustunut erityisille oletuksille, jotka koskevat kommunikaation piiriä. Yksi tällainen oletus on se, että kaikki tehtävät päätökset on alistettava julkiselle keskustelulle. (Pietilä 2010, 373.)

Heikki Heikkilän ja Risto Kuneliuksen (2000) mukaan julkisuutta koskevassa keskustelusta voidaan havaita kaksi päälinjaa: yhtäältä ajatellaan, että demokratia edellyttää sellaista keskustelun kenttää, joka on neutraali, tasa-arvoinen ja säännelty, jolla yhteisiä ratkaisuja koskevat argumentit ottavat toisistaan mittaa ja jossa yhteinen mielipide muodostuu hyvän argumentoinnin kautta. Tästä näkökulmasta katsottuna demokratia vaatiikin aina jonkintasoista julkisuutta. Esimerkiksi valtakunnantason politiikkaa vastaa valtakunnallinen julkisuus ja kunnallisen tason politiikka

paikallisjulkisuus. (Emt., 96.)

Toisaalta Heikkilän & Kuneliuksen (2000) mukaan ajatus yhdestä julkisuudesta, jossa keskustelija käydään ja yhteisiä mielipiteitä muodostetaan on vanhentunut. Heidän mukaansa ajatuksen yhdestä julkisuudesta tekee erityisen vaaralliseksi se että neutraalilta vaikuttava keskustelu ja sen pohjalta muodostetut mielipiteet suosivat aina joitakin osallistujia: ”joku on vanhempi, koulutetumpi ja asemaltaan vahvempi vaikka esiintyisikin yhteisen edun nimissä.” Heikkilän & Kuneliuksen mukaan vanhentuneen ajatuksesta tekee se, että erilaiset voimat, kuten taloudelliset, tekniset ja poliittiset, vetävät meitä pois siitä ympäristöstä, jossa jonkin hallinnollisen kokonaisuuden, esimerkiksi kansalaisvaltion, asioita voidaan katsoa pystyttävän ratkomaan yhdessä tai yhteisessä julkisuudessa. Heidän mukaansa julkisuus onkin hajonnut tai hajoamaisillaan useisiin eri paikkoihin ja muotoihin. (Emt., 96.)

Tämä kuvaakin myös hyvin sitä kuinka verkko on lisännyt julkisuuden hajautumista. Ihmisten ei voida ajatella seuraavan asioita ja käyvän keskustelua jossakin tietyssä julkisuudessa. Aikaisemmin on voitu hyvinkin ajatella, että paperiset tiedotusvälineet ja televisio ovat hallinneet julkisuutta tai ainakin olleet näkyvin osa sitä. Sittemmin osa kansalaisista onkin siirtynyt seuraamaan erilaisia verkkomedioita, ja paperiset tiedotusvälineet ja televisio ovat menettäneet merkitystään hallitsevina julkisuuksina.

Sassin (2000, 70–71) mukaan verkko voidaan nähdä omanlaisenaan mediana, mutta myöskin osana yleisempää julkisuutta. Internet voidaan siis perustellusti kuvata julkisuutena, vaikka se Sassin mukaan onkin luonteeltaan enemmänkin puoli- tai piilojulkisuus, sillä vakiintuneet yhteydet puuttuvat valtamediaan ja demokraattisiin käytäntöihin. Hänen mukaansa on myös tarpeellista tehdä erottelu julkisuuden ja median välillä: jos medialla tarkoitetaan joukkoviestimiä, niin julkisuus puolestaan sisältää valtamedian lisäksi kaikki kansalaisyhteiskunnan omat viestinnän muodot. Täten verkko voidaan nähdä yhtenä osana julkisuuden kenttää. (Emt.) Nykyään tilanne voidaan myös nähdä hieman toisenlaisena. Sassin tutkimuksen julkaisemisen jälkeen ovat vakiintuneet mediat laajentaneet ja vakiinnuttaneet toimintaansa verkkoon ja samoin myöskin erilaiset demokraattiset käytänteet tekevät tuloaan verkkoon. Näin ajatellen verkko ei enää olisikaan vain puoli- tai piilojulkisuus kuten Sassi on todennut, vaan sillä olisi myös julkisuutena vakiintuneemmat puolensa. Myös Sassi (2000, 71) toteaa, että valtamediat ovat laajentaneet toimintaansa verkkoon ja että sieltä

on myös mahdollista löytää esimerkiksi erilaisia kansalaisorganisaatioita. Hänen mukaansa verkossa on syntynyt myös näiden erilaisia välimuotoja kuten median itsensä organisoimia kansalaiskeskustelun foorumeita. (Emt.) Nykypäivänä verkon ja valtamedioiden voidaankin nähdä olevan paljon tiukemmin sidoksissa toisiinsa ja niillä olevan vakiintuneita yhteyksiä toisiinsa. Useimmilla sanomalehdillä ja muilla paperisilla medioilla onkin nykyään toimintaa myös verkossa. Päivän sanomalehdet voi nykyään lukea verkossa ja valtamediat ovat synnyttäneet verkkosivuilleen erilaisia foorumeita sekä uutisten kommentointiominaisuuksia, jotka poikkevat Sassin tutkimuksen aikaisista foorumeista.

Sassin (2000, 71) mukaan muuttunut mediamaisema luo uhan kaikille yhteisen julkisuuden katoamisesta. Verkko on luonteeltaan hyvin pirstaloitunut ja sen varassa toimiikin lukemattomia osajulkisuuksia, jotka eivät ole yhteydessä toisiinsa. Verkon voidaan nähdä aiheuttavan samanaikaisesti vastakkaisia vaikutuksia eli julkisuuksien hajautumista, pirstaloitumista ja moninkertaistumista, mutta myös esimerkiksi globaalilla tasolla tietynlaista samanlaistumista ja yhdentymistä. Jotta ihmiset pystyisivät rakentamaan eheän kuvan yhteiskunnasta ja sen tapahtumista, myös valtamedioita tarvitaan verkkoajana. Niiden rooli on tärkeä yhteiskunnallisen integraation sekä poliittisen järjestelmän kannalta. (Emt.)

Verkon avulla voidaankin siis saavuttaa yhä laajempia yleisöjä, johon Sassi (2000, 71) viittaakin puheellaan globaalien tason samaistumisesta sekä yhdentymisestä. Toisaalta voidaan myös ajatella, että vaikka verkon voi nähdä aiheuttavan julkisuuksien hajautumista ja pirstaloitumista, sen voi myös valtakunnallisella tasolla nähdä helpottaneen kansalaisten asemaa koko maan asioiden seuraamisessa. Tämä koskee siis ainakin niitä kansalaisia, joilla on mahdollisuus tietoverkkojen käyttöön. Verkossa päästään helposti käsiksi koko valtakuntaa käsitteleviin ajankohtaisuuksiin sekä uutisiin, mutta myös paikkakuntakohtaisiin aiheisiin esimerkiksi erilaisten verkossa päivittyvien maakuntalehtien kautta. Valtamediat verkossa tarjoavatkin siis nykyään ajasta ja paikasta riippumattoman kanavan, jonka kautta ihmiset pääsevät seuraamaan uutisointia sekä kommentoimaan sitä.

Verkko ja sen olemassaolo sekä toiminta ovat osa kehitystä, jonka seurauksena yhteiskunta rakentuu paljolti median välityksellä ja varassa. Kansalaisyhteiskunnan suhde julkisuuteen on hyvin samankaltainen: julkisuus, kommunikaatio ja mediat painottuvat esimerkiksi reaalisesta toiminnasta

kustannuksella. Kansalaisyhteiskunnassa onkin siis nykyään keskeistä symbolinen kommunikaatio sekä viestinnän rakenteet. Verkon kaltaisissa osajulkisuuksissa on huomattavaa se, että ne voivat nostaa esille vaikeita poliittisia kysymyksiä, synnyttää uudenlaista diskurssia, toimia herätteiden antajina ja symbolisten rakenteiden purkajina. (Emt., 71–72.) Tästä hyvin tuoreena esimerkkinä on maahanmuuttoa koskeva valtaisa keskusteluverkossa viimeisten muutaman vuoden aikana. Keskustelu on ollut laajaa ja osittain myös hyvin epäasiallista sekä vihamielistä. Maahanmuuttokeskustelun verkossa voisikin nähdä olevan ainakin osittain sellaisten poliittisten muutosten taustalla kuin maahanmuuttokriittisten puolueiden suosion kasvamisen. Keskustelu on myös pakottanut poliittisia eliittejä pohtimaan maahanmuuttoa, rasismia sekä yhteiskuntamme yleistä tilaa.

Verkko julkisuuden areenana voikin muodostaa piilevän uhan sille, että ihmiset eivät osaa hahmottaa sitä julkisuutena samalla tavoin kuin vakiintuneempia medioita. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävästä keskustelusta epäasialliset kommentoinnit siivotaan pois, mutta verkko on silti täynnä sellaisia keskustelufoorumeita, joilla viestejä ei esimoderoida ollenkaan. Tällaiset keskustelufoorumit ovatkin tyypillisiä sellaisia keskusteluareenoita, joilla yhteiskunnan yhteisten pelisääntöjen ei koeta pätevän. Pahimmillaan keskusteluissa uhataan toisten keskustelijoiden tai jonkin ulkopuolisen henkilön henkeä ja fyysistä koskemattomuutta.

2.2.2 Passiiviset yleisöt ja aktiiviset julkiset

Veikko Pietilän (1999) mukaan englanninkielisessä tutkimuksessa viestintien käyttäjäkuntaan viitataan usein termein ”audience” tai ”public”, eikä niiden välille tehdä sen kummempaa erottelua. Tällaisessa tutkimuksessa käyttäjiä lähestytään lähinnä viestintäteollisesta näkökulmasta asiakkaina ja kuluttajina. Kuitenkin näiden termien välillä on monitulkintaisuutta eivätkä ne täysin vastaakaan toisiaan. Pietilän mukaan termin ”audience” voidaan nähdä esimerkiksi Habermasin tutkimuksen valossa viittaavaan juuri omassa yksityisyydessään viestimiä kuluttaviin yksilöihin kun taas termin ”public” voi nähdä enemmänkin viittaavan viestimiä kuluttavien keskustelevien kansalaisten käyttäjäkuntaan. Suomessa on yleensä viitattu viestintien käyttäjäkuntaan yksinkertaisesti termillä ”yleisö”, mutta Pietilän mukaan se on kuvaava vastine lähinnä englanninkieliselle termille

”audience”. Kansalaisia keskustelevina viestinten käyttäjinä on usein koetettu kuvata uudistermillä ”julkiso”. (Emt., 4.)

Julkisolla voidaan Pietilän, Ridellin, Kuneliuksen ja Heikkilän (1999) mukaan viitata ”ihmisiin aktiivisesti keskustelevana, julkisuuteen päin suuntautuvana toimijaryhmänä, joka kehkeytyy aina tietyn yhteisen ongelman tai kysymyksen ympärille.” Pietilän (2006) mukaan julkison ja yleisön erottaakin toisistaan juuri erilainen vuorovaikutuksen sekä kollektiivisen käyttäytymisen muoto. Yleisöys voidaan nähdä seuraamisena, vastaanottona sekä kohteena olemisena ja julkisuus taas vuorovaikutuksellisenä toimintana. Yleisöyteen liittyykin siis niukka vuorovaikutuksellinen toiminta sekä sidostuminen seurattavaan kun taas julkisuus rakentuu keskinäiselle vuorovaikutukselle. Ihmiset eivät yksiselitteisesti kuulu vain toiseen näistä muodoista vaan kiertävät muodosta toiseen. Esimerkiksi lukijat ovat lukiessaan yleisöä, mutta heti kun he siirtyvät keskustelemaan lukemastaan julkisesti, he muuttuvat julkisiksi. (Emt., 6.)

Pietilän (2006) mukaan julkiso voidaan nähdä myös ryhmänä, joka muodostuu erilaisista ihmisistä ja mielipiteistä sekä vuorovaikutuksellisesta keskustelusta, jonka tavoitteena on ratkaista tai sovittaa jokin tietty ongelma tai ristiriita, jonka ympärille julkiso on alunperin muodostunut. Julkiso voi koostua myös erillään olevista ihmisistä, joten keskustelu voi olla myös välillistä. (Emt., 6.) Tiedotusvälineiden vakiintuminen verkkoon onkin tuonut myös julkisolle uudenlaisia mahdollisuuksia. Ennen yksisuuntaisesti tiedotusvälineiden kautta muokattu yleinen mielipide on uusien sähköisten viestimien myötä korvautunut yhä useammin julkisen ja kaksisuuntaisen, esimerkiksi verkossa käytävän keskustelun kautta muodostuvalla julkisella mielipiteellä

Julkiso on toimijana usein aktiivinen mielipiteenmuokkaaja, ja sen voidaankin siten nähdä synnyttävän myös kansalaiskeskustelua. Sanomalehtien verkkosivuilla voidaan nähdä olevan oma yleisönsä, jotka yksityisinä ihmisinä ilman vuorovaikutuksellisuutta käyvät lukemassa verkkosivuilta esimerkiksi uutisia. Sanomalehtien yleisöt verkossa ovatkin laajoja. Useiden sanomalehtien verkkosivut tarjoavat kuitenkin myös uudenlaisen ilmenemismuodon julkisille. Useimmilla sanomalehtien verkkosivuilla on nykyisin mahdollisuus kommentoida esimerkiksi siellä ilmestyviä uutisia. Tämä antaa kansalaisille mahdollisuuden vuorovaikutukselliseen keskusteluun esimerkiksi yhteiskunnallisista ongelmista tai ristiriidoista. Näistä keskusteluista voidaan siis nähdä

syntyvän julkisoita tai ainakin niiden synnylle on sanomalehtien verkkosivuilla oivalliset mahdollisuudet.

Pelkkä jonkin uutisen kommentointi ei tietysti takaa julkison syntymistä ainakaan siinä määrin, että se täyttäisi standardin pyrkimyksestä jonkin tietyn ongelman tai ristiriidan ratkaisemiseen ja sovitteluun. Ongelma on sama kuin merkityksellisen kansalaiskeskustelun kanssa: vaikka kansalaiset keskustelevat jostakin yhteiskunnallisesti merkittävästä aiheesta, eivät he välttämättä ainakaan tietoisesti pyri ratkaisemaan sitä. Keskustelu voi tällöin olla esimerkiksi sen kaltaista, että jollakin tasolla halutaan omalla kommentoinnilla osoittaa jonkin yhteiskunnallisen ongelman olemassaolo, mutta siihen ei tarkemmin haluta esittää mitään parannusehdotuksia. Itse mieltäisin tällaisen keskustelunkin kansalaiskeskusteluksi, mutta sen merkityksellisyyden ei voida kuitenkaan katsoa olevan kovin suurta suhteessa siihen ideaaliin, että kansalaiskeskustelun tulisi pyrkiä yhteiskunnallisesti merkittävien ongelmien ratkaisu- ja sovitteluyrityksiin.

Samalla tavoin sanomalehtien verkkosivuille voidaan nähdä syntyvän julkisoita jonkin yhteiskunnallisen asian ja keskustelun ympärille: uutisten kommentoinneista voidaan ehkä löytää keskustelijoiden välistä vuorovaikutusta tai vuorovaikutusta laajemman yhteiskunnallisen keskustelun mielessä, mutta niistä ei välttämättä pystytä löytämään sellaisia puheenvuoroja, jotka tähtäisivät ongelmien ja ristiriitojen ratkaisemiseen. Tällaiset kansalaiskeskustelut eivät siten täytäkään julkison standardeja, jos julkisoista käytetään tiukempaa määritelmää, joka edellyttää järkipäistä ratkaisuihin tähtäävää keskustelua. Itse käsittäisin kuitenkin sanomalehtien verkkosivuilla käytävät keskustelut julkisoiksi niiden toiminnallisuuden vuoksi, mutta ne eivät välttämättä sisällöllisesti vastaa julkison ajatukseen liitettyä ideaalia, ja keskustelut niissä voivat jäädä merkityksettömiksi

2.3 Verkko keskustelun areenana

2.3.1 Tietoverkot, utopiat ja niiden käänttöpuoli

Verkkojen verkko eli internet, kuten Aki Järvinen & Ilkka Mäyrä (1999) asian ilmaisevat, on samanaikaisesti useita eri asioita: se on ryhmätyöskentelyn ja kahdenvälisen kommunikaation kanava, joukkotiedottamisen ja mainonnan väline, kokoelma erilaisia arkistoja, sähköisiä kirjastoja ja toisaalta myös tie erilaisiin viihdepalveluihin kuten verkkopeleihin. Verkosta on heidän mukaansa hämmästyttävän lyhyessä ajassa muodostunut monipuolinen kulttuurinen kohtauspaikka, jossa jatkuvasti uudet elämänaalueet, harrastukset, ongelmat, luovuuden ja hulluuden muodot, saavat digitaalisen ulottuvuuden. Kielenkäyttöön vakiintunut ilmaus "tietoverkko" on heidän mukaansa perua ajalta, jolloin internet ja sen käyttö painoittuivat tieteellisen elämän edistämiseen. Tällöin verkon ajateltiin, tai sen haluttiin olevan jonkinlainen kaiken inhimillisen tiedon ja taiteen yhteensulauma. (Järvinen & Mäyrä 1999, 14–15.) Itse käytän työssäni ilmauksia verkko, tietoverkko, internet tai netti synonyymeinä, vaikka niiden väliltä voidaankin löytää merkityseroja. Mielestäni tämä on perusteltua siksi, että työssäni noilla eroilla ei ole erityistä merkitystä, ja siksi että käsitteitä käytetään usein arkikielessä tarkoittamaan yhtä ja samaa asiaa.

Informaatioteknologian kehityksen, ja usein juuri tietoverkkojen kehityksen, onkin nähty johtavan uudenlaiseen yhteiskuntaan. Tässä kehityksessä on usein korostettu ajatusta siitä, että teknologia voisi tarjota uudenlaisia mahdollisuuksia demokratialle ja parantaa erityisesti kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia. Verkkojen on ajateltu lisäävän esimerkiksi kansalaisten mahdollisuuksia päätöksenteossa. Yksi tietoyhteiskuntakäsitteen kehittäjistä, Yoneji Masuda, oletti tietotekniikan jopa ratkaisevan yhteiskunnalliset ongelmat. (Kuopus 2003, 58.) Tietoverkkoihin ja niiden kehitykseen usein liitetty utopia onkin juuri uudenlainen, vahvemmin demokraattinen yhteiskunta, jossa kansalaisten on helpompi vaikuttaa ja osallistua. Vaikuttaminen verkossa voi vaihdella erilaisten sähköisten äänestysten, hallinnon organisoiman toiminnan sekä kansalaisten vapaan vaikuttamistoiminnan välillä.

Reijo Savolaisen (1998) mukaan internetin yleistyessä on alettu esittää toiveita siitä, että kansalaisyhteiskunta voisi löytää uusia organisoitumisen muotoja. Hänen mielestään ajatusta ei kuitenkaan enää pidetä vain utopiana, sillä teledemokratian mahdollisuuksiin uskotaan yleisesti. (Emt., 157.) Savolaisen mukaan teledemokratian ajatuksessa on kuitenkin myös kriittisiä

ulottuvuuksia esimerkiksi se, että demokratian toteuttaminen vaatii pitkällistä ja riittävää harkintaa (deliberaatio). Tietoverkot mahdollistavat nopean datansiirron, mutta verkot eivät sinällään pysty vauhdittamaan demokratian toteuttamisessa kaivattua harkintaa eivätkä ne myöskään lisää harkinnan syvällisyyttä. Myös sellainen tilanne, jossa kaikki kansalaistet haluaisivat saada äänensä kuuluuviin tietoverkkojen välityksellä olisi ongelmallista, sillä se tuottaisi niin paljon keskustelua, että se tukkisi sähköiset foorumit. (Emt., 160.) Tietoverkkojen nopeuden voisikin päinvastoin ajatella vähentävän ihmisten harkintaa ja täten myös vähentävän esimerkiksi verkossa käytävien keskusteluiden demokraattista merkitystä. Verkkoa voitaisiinkin pitää myös sellaisena foorumina, joka tuottaa näennäisdemokratiaa. Näennäisdemokratia voi pitää sisällään esimerkiksi kansalaiskeskustelua, jossa ei ole käytetty vaadittua harkintaa tai kansalaiskeskustelua, jota on niin paljon, että kukaan ei ehdi tai halua siihen perehtyä.

Manuel Castellsin (1998) mukaan tietoverkkojen välityksellä kehittyi oma kulttuurinsa, joka aiemmista poiketen on vapaa tilallisista ja ajallisista rajoitteista. Castells näkee, että sosiaalisten suhteiden muutos voi murentaa aiemmin pysyviksi koettuja valtarakenteita ja siten lisätä ihmisten välistä tasa-arvoa. Hän kuitenkin myös varoittaa, että infomaatioyhteiskunnan verkoissa yhteisöt voivat äärimmillään eristyä omiksi ”heimoikseen”, mikä voidaan nähdä yhteiskuntaa hajoittavana voimana. Lisäksi verkostoyhteiskunnassa valtaeliitit ja vallankäyttö voivat hänen mukaansa etäännyä tavoittamattomiin (Emt., 368–379.) Tämä näkökulma poikkeaa paljon sellaisesta utopistisesta näkemyksestä, jonka mukaan tietoverkot synnyttävät yksiselitteisesti yhdentymistä, kansalaisten aktivoitumista sekä demokratian syventymistä. Verkossa voikin nähdä jo nykyään erilaisen ääriajattelun suuntauksia, joiden kannattajat muodostavat omia ”heimojaan”. Myöskään valtaeliitit eivät oman näkemykseni mukaan ole ottaneet kovinkaan suurta roolia verkossa, eikä verkko ole erityisesti tuonut heidän toimiaan näkyvämmiksi. Internetin on lisäksi todettu aktivoivan kansalaisvaikuttamisen saralla enemmän niitä, jotka ovat jo valmiiksi aktiivisia kansalaistoiminnassa. Yhteiskunnallinen aktiivisuus lisääntyy netin hyödyntämisen myötä aktiiveilla monin tavoin. He käyttävän internetiä muun muassa mielipiteiden ilmaisemiseen ja poliittiseen keskusteluun. Kuitenkin iso osa kansalaisista vaikuttaisi jäävän netissä passiiviseen rooliin kansalaisvaikuttamisen suhteen. (Kavanaugh et al. 2005, 20–21.)

Sassin (2003) mukaan verkko on lisä symbolisen eli paikasta riippumattoman yhteisöllisyyden syntymiseen ja ylläpitämiseen. Erityisen tärkeä lisä se hänen mukaansa saattaa olla erilaisille

vähemmistöryhmille, joiden tapauksessa verkko voi luoda vahvan sosiaalisen yhteisön. Symbolisen yhteisöllisyyden, joka perustuu tietoisuudessa vahvistuvaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen, kannalta fyysisellä ympäristöllä on hänen mukaansa nykyään pienempi merkitys, mutta toiminnallinen yhteisö kehittyy yhä konkreettisen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen seurauksena. Erilaisten verkkokokkeilujen perusteella on syntynyt näkemys siitä, että verkon avulla voidaan pyrkiä sosiaalisten suhteiden vahvistamiseen ja yhteisön kiinteysttämiseen, mutta kuitenkin vahvaa yhteistoimintaa ei voida Sassin mukaan luoda sen välityksellä. (Emt. 37–38.)

Lee Sproull ja Samer Faraj (1997, 35–38) esittävät internetiä sosiaalisena teknologiana tarkastelevassa artikkelissaan, että Internetin voidaan nähdä koostuvan sosiaalisista olennoista, jotka etsivät tukea, vahvistusta ja kuulumista johonkin suurempaan yhteisöön. He toteavat, että tästä näkökulmasta internet onkin sosiaalista teknologiaa, joka mahdollistaa ihmisten, joilla on yhteisiä intressejä, kohtaamisen, yhteen kerääntymisen sekä yhteyden ylläpitämisen. Sen lisäksi että verkon on nähty parantavan kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, sen on myös nähty tuovan lisää mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen sekä yhteisöllisyyden tunteen luomiseen. Sproull ja Faraj (1997) käyttävät artikkelissaan esimerkkinä muun muassa nuorten tieteenekijöiden postituslistaa, josta muodostui eräänlainen tukipalsta työttömille tieteenekijöille. Heidän pääargumenttinsa voisikin nähdä artikkelissa olevan se, että elektroniset ryhmät tarjoavat mahdollisuuksia solmia yhteyksiä muiden ihmisten kanssa sekä saada heiltä emotionaalista tukea esimerkiksi vaikeassa elämäntilanteessa. (Emt., 45–46).

Demokraattisen vaikuttamisen lisäksi verkossa käytävällä keskustelulla voidaankin hakea “osallisuuden” tunnetta. Osallisuuden tunne lieneekin usein yleisempi selitys sille, miksi ihmiset ylipäättään osallistuvat erilaisiin verkkokeskusteluihin. Osallisuuteen liittyvät mukanaolon sekä kuulumisen tunteet. Ihminen tuntee olevansa osallinen yhteiskunnassa sekä omassa yhteisössään silloin kun hän tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa. Ihminen on sosiaalinen olento, jolla on halu kuulua, olla mukana sekä kokea osallisuutta. Työttömät ja syrjäytyneet jäävät usein vaille osallisuuden tunnetta ja kokevat olevansa ulkopuolisia sekä ulos sysättyjä. Osallisuuden tunteen voidaankin nähdä olevan yksi hyvän elämän perusedellytyksistä. (Kansalaisfoorumi.)

Osallisuus voidaan nähdä myös kansalaisvaikuttamisen kautta: kansalaisvaikuttamisen kanavat voidaan jakaa ryhmiin sen pohjalta, tukeeko käytäntö kansalaisten tai muiden sidoryhmien

osallisuutta päätöksentekoprosessiin palautteen antamisen, kuulemisen vai osallistumisen ja aloitteen teon tasoilla (Valtiovarainministeriön työryhmämuistio 2/2005, 21). Vaikka tietoverkot tarjoavatkin nykyään otakantaa.fi -foorumien kaltaisia formaaleja kanavia palautteen antamiseen ja osallistumiseen, eivät ne välttämättä tuota ihmisille todellista osallisuuden tunnetta, jos heidän osallistumisellaan ei ole konkreettisia vaikutuksia. Tietoverkot ovat myös täynnä sellaisia epäformaaleja foorumeita, jotka voivat synnyttää “näennäisosallisuutta”, joka ei sisällä mahdollisuuksia vaikuttaa, osallistua tai luoda sosiaalisia suhteita.

2.3.2 Verkkokeskustelut tutkimuksen kohteena

Verkkokeskusteluista tehty tutkimus on vielä suhteellisen vähäistä, ja harvoissa aiheesta tehdyissä tutkimuksissa on taustalla usein muun muassa erilainen kysymyksenasettelu, aineistot, teoreettinen lähtökohta ja tutkimusperinne. (Arpo 2005, 297). Verkkokeskusteluista ei yllättäen ole tutkittu kovinkaan paljon ja iso osa tutkimuksista näyttäisi sijoittuvan 2000-luvun taitteeseen, jolloin verkkokeskustelut olivat luonteeltaan jokseenkin erilaisia kuin nykypäivänä. Suomessa verkkokeskusteluista ovat tutkineet ja pohtineet muun muassa Veikko Pietilä, Reijo Savolainen, Timo Kuronen ja Robert Arpo. Vaikuttaa siltä, että verkkokeskusteluiden tutkimuksessa ollaan paljolti keskitytty niiden tarkastelemiseen viestinnän ja vuorovaikutuksen näkökulmasta. Myös sellaisia tutkimuksia ja etenkin opinnäytetöitä vaikuttaisi löytyvän jonkin verran, joissa verkkokeskusteluista käytetään tutkimusaineistona, mutta ei sinänsä tarkastella tutkimuksen kohteena. Myös ulkomainen aiheesta tehty tutkimus vaikuttaa hajanaiselta. Tutkimusta olisi kyllä saatavilla enemmän, mutta tutkimusperinteen hajanaisuus vaikeuttaa tutkimuskentän hahmottamista. Tämän vuoksi pohjaan verkkokeskusteluiden tarkastelussa enemmän kotimaiseen tutkimukseen. Aloitan verkkokeskusteluiden tarkastelun aluksi niiden yleisemmällä tarkastelulla ja määrittelyllä. Loppua kohden koetan esitellä juuri sellaista tutkimusta, joka on relevanttia kansalaiskeskustelua painottavan näkökulman kannalta.

Sproullin ja Faraj'n (1997) mukaan elektronisilla ryhmillä on aina muutamia yhteisiä rakennetekijöitä. Jokaisella ryhmällä on sen sisällöstä kertova nimi ja sen jäsenyys on joko kaikille avoin tai rajattu. Ryhmän viestintä on joko täysin valvomatonta tai moderoitua. Elektronisten ryhmien sosiaalisella kanssakäymisellä on myös sellaisia ominaisuuksia, joita reaali maailman ihmisten välisestä toiminnasta ei voi löytää. Ensinnäkin ryhmän jäsenyyden tai sen toiminnan

seuraamisen kannalta ihmisten fyysisellä sijainnilla ei ole merkitystä. Toiseksi osallistujat ovat melko näkymättömiä ja heistä saa tietoa lähinnä heidän laatimiensa viestien perusteella. Kolmanneksi ryhmään osallistumisen logistinen ja sosiaalinen kustannus on suhteellisen matala, minkä voisi nähdä alentavan kynnystä osallistumiseen. (Emt., 39–40). Vaikka Sproullin ja Faraj'n artikkeli on suhteellisen vanha, voidaan ainakin edellä esitettyjen tekijöiden nähdä pätevän hyvin vielä tämänhetkisiinkin verkon keskusteluryhmiin.

Arpo (2005) on tutkinut internetin keskustelukulttuureja ja erityisesti keskusteluryhmien viesteissä rakentuvia puhetapoja, tulkintoja ja tulkintojen kehyksiä kommunikaatioyhteiskunnassa teoksessaan *Internetin keskustelukulttuurit*. Hänen tutkimuksessaan painottuu kommunikaation analyysi, mutta hän tarkastelee myös sitä, mikä on internet-keskusteluryhmien kommunikaation laajempi merkitys ja funktio nyky-yhteiskunnassa ja -kulttuurissa. Arpon (2005, 21) mukaan internet-keskusteluryhmien kulttuurin tutkimusta on tehty 90-luvulta lähtien ja nykyisellään siinä korostuu pyrkimys sijoittaa keskusteluryhmät kulttuurisiin sekä yhteiskunnallisiin konteksteihin, mihin myös hänen oma tutkimuksensa osittain pyrkii. Hän on käyttänyt tutkimuksessaan aineistona erilaisia keskusteluryhmiä. Usein puhutaankin yleisellä tasolla internetin keskusteluryhmistä eikä tuoda esille niiden muotojen monipuolisuutta. Arpo argumentoi, että usenet- ja www-keskusteluryhmät ovat kaksi keskustelupalveluiden ryhmää, mutta eivät kuitenkaan ainoita. Hänen mielestään myös sähköposti, postituslistat, chatit ja MUDit voivat olla asynkronisten keskusteluryhmien ohella hyvää vertailumateriaalia. (Emt., 30).

Www-keskusteluryhmät ovat Arpon (2005) mukaan asynkronisia keskustelupalveluita, jotka voivat toimia siten, että niillä ei ole viestien sisältöä kontrolloivaa ylläpitäjää, mutta joiden ylläpito on kuitenkin lopulta sen URL-osoitteen haltijan vastuulla, jossa keskusteluryhmä toimii. Ne voivat olla vapaamuotoisia mielipidepalstoja, vieraskirjoja, blogeja, verkko-opetusympäristöjä tai on-line-kokouspalveluita. (Emt., 42.) Hänen mukaansa www-keskusteluryhmät tarjoavat edellytykset teknologiavälitteiseen, nopean palautteen antamisen mahdollistavaan vuorovaikutukseen sekä sosiaalisten suhteiden luomiseen. Keskusteluryhmät on kehitetty alunperin pienen käyttäjäkunnan tarpeita ajatellen, mutta ne ovat levinneet yhä suuremman yleisön teknologiaksi ja yhteydenpitomuodoksi. Käyttäjäkunnan kasvaessa myös keskusteluryhmien kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys on korostunut. Keskusteluryhmät ovat myös muuttuneet käyttäjäystävällisemmiksi esimerkiksi juuri web-ryhmien muodossa. (Emt., 291.)

Vakiintuneet puhetavat muodostavat Arpon (2005) mukaan keskustelukulttuurin ytimen internetissä. Hänen mukaansa jokaisella ryhmällä on oma puhetapansa, joka kuitenkin on jatkuvassa muutoksen tilassa. Ajoittain toiset puheenaihet nousevat merkityksellisemmiksi kuin toiset, ja ryhmän paradigmassa tapahtuu muutos, joka voi johtaa myös kirjoittajakunnassa tapahtuviin muutoksiin. Puhetavoissa ilmenevät verkon ulkopuoliset sosiaalisen todellisuuden rajanvedot, mitä kautta Internetin keskustelukulttuurit kiinnittyvät todellisuuteen. (Emt., 295.)

Yksi internetin puhetavoille ominainen piirre on puheen kärjistävyys. Yksi kärjistävän puheen äärimuodoista taas on "trollaaminen", jolla usein pyritään synnyttämään voimakkaita vastareaktioita. Jos trollista eli provokaatiosta syntyy provosoituminen, niin voidaan puhua "flamesta" eli keskustelun syttymisestä "liekkeihin". Trollaaminen voidaan nähdä verbaalisena väkivallan muotona ja tahallisen voimakkaan ilmaisun käyttämisenä tietokonevälitteisessä viestinnässä. (Emt., 166.) Kärjistävyys vaikuttaisikin olevan niin yleistä internetkeskusteluissa, että sitä voi olla jopa vaikeaa erotella varsinaisesta trollaamisesta. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävässä keskustelussa pahimmat ylilyönnit varmasti myös jätetään julkaisematta. Toisaalta kärjistävä puhe internetissä voi tuoda esille sitä, kuinka voimakkaasti ihmiset joistakin asioista todella ajattelevat, mutta vain verkkojulkisuudessa ja anonyyminä asiat uskalletaan sanoa suoraan. Arpon mukaan osasyynä siihen, että verkkoviestinnässä sorrutaan usein provosointiin on se, että keskustelijat ovat epävarmoja vastaanottavan osapuolen suhteen (emt., 294–295).

Savolainen on tarkastellut tietoverkkojen käyttöä erilaisista näkökulmista. Artikkelissaan (1996, 22–23) hän tarkastelee muun muassa tietoverkkojen käyttämistä keskustelun välineenä. Hän siteeraa havainnoinnissaan muun muassa Christine Oganin tutkimusta turkkilaisesta TEL-keskusteluryhmästä vuodelta 1993. Verkkokeskustelut ovat olleet tuolloin luonteeltaan ja etenkin teknologialtaan tämänpäiväisistä verkkokeskusteluista poikkeavia. Savolaisen (1996) mukaan keskusteluryhmien sisällöstä pääosa on tuolloin ollut mielipiteitä sekä aikaisemmin esitettyjen mielipiteiden kommentointia, eikä tiedonhaku ole ollut läheskään aina tärkein motiivi tietoverkkojen käyttämiseen. (Emt., 23.) Savolainen (1999, 13) toteaaakin, että verkkokeskusteluissa on kyse tiedon, näkemysten ja käsitysten jakamisesta jossakin tietyssä yhteisössä, ja että kyse ei ole datan siirtämisestä paikasta toiseen tai informaation välittämisestä tuottajalta käyttäjälle.

Näitä ominaisuuksia löytyy myös nykypäivän verkkokeskusteluista, jotka voivat pitää sisällään esimerkiksi mielipiteiden vaihtoa tai toisaalta tiedonhankintaan tähtääviä kysymyksiä. Keskusteluiden luonnetta määrittävät nykyään paljolti foorumit, joilla niitä käydään. Jotkin foorumit ovat selkeästi painottuneet enemmän sellaiseen keskusteluun, jonka tarkoituksena on tiedonhankinta. Toiset foorumit ovat taas painottuneet enemmän mielipiteiden vaihtoon. Esimerkiksi sanomalehtien verkkosivuilla käytävä keskustelu on enemmän juuri omien mielipiteiden julkituomista sekä muiden mielipiteiden kommentointia.

Keskusteluryhmiä voidaankin Savolaisen (1996) mukaan verrata lehtien mielipidepalstoihin, joskin verkkokeskustelun luonteen voidaan nähdä olevan tietyiltä osin erilaista. Verkkokeskustelulle onkin hänen mukaansa tyypillistä se, ettei niihin lähetettyjä viestejä tai niissä esitettyjä väitteitä kontrolloida etukäteen. Verkkokeskustelu on hänen mukaansa myös luonteeltaan lyhytjänteistä. Uusia keskusteluaiheita nousee nopeasti esiin ja teemat saattavat alkuinnostuksen jälkeen painua nopeasti unohduksiin noustakseen jälleen pian keskusteluun. Myös keskustelun rakenne on rönsyilevää, ja se etenee ajankohtaisina kommentteina edelliseen puheenvuoroon. (Emt., 23.)

Nykyisille verkkokeskusteluille ovat varmasti tyypillisiä paljolti samat ilmiöt kuten keskusteluiden lyhytjänteisyys, rönsyilevyys, nopeus sekä viestien sisältöihin liittyvä vapaus. Nämä seikat ja niiden toteutuminen kuitenkin myös vaihtelevat foorumilta toiselle ja keskustelusta toiseen. Jotkin keskustelut saattavat olla luonteeltaan kaikkea muuta kuin lyhytjänteisiä ja nopeita, vaikka useat verkkokeskustelut tällaisia olisivatkin. Myöskin osa verkkokeskusteluista on nykyään esimoderoituja eli aivan kaikkia puheenvuoroja ja kommentteja ei näillä foorumeilla, jotka esimoderointia käyttävät, julkaista. Esimerkiksi sanomalehtien verkkosivuilla käytävät keskustelut ovat esimoderoituja, mikä tarkoittaa sitä, että epäasialliset viestit tai ainakin suurin osa niistä jäävät väistämättä julkaisematta.

Savolainen (1996) kiteyttää, että ihmisiä ei tietoverkkojen käyttäjinä kiinnosta yksinomaan tiedonhaku, eivätkä ihmiset halua olla vain tiedostojen käyttäjiä vaan myös niiden aktiivisia tuottajia, jotka esimerkiksi kommentoivat poliittisten päättäjien toimenpiteitä. Verkkojen avulla tapahtuvassa tiedonhankinnassakin ihmisiä kiinnostaa hänen mukaansa yhä enemmän interaktiivisuus sekä mahdollisuus antaa emotionaalisesti väritynyttä palautetta. Verkkojen ja verkkokeskusteluiden tutkimuksessa onkin jo ennen vuosituhanteen vaihdetta kiinnitetty huomiota verkkoon uudenlaisen keskustelun kanavana. Savolainen näkeekin, että verkkokeskustelut voivat toteuttaa kansalaisten

osalta jonkinlaista tarvetta antaa poliittisille päättäjille palautetta sekä tuoda julki omia mielipiteitään. Hän ei kuitenkaan maalaile verkkokeskusteluiden olevan jotakin uutta ja mahtavaa, joka mullistaisi demokraattisen järjestelmämme toiminnan, vaan hän suhtautuu verkossa käytäviin keskusteluihin siten, että ne tarjoavat ihmisille uuden väylän hankkia tietoa, käydä keskustelua, ilmaista mielipiteitään ja tunteitaan. (Emt., 22–23.)

Pietilä tarkastelee verkkokeskusteluja muun muassa keskusteluareenoina verraten niitä sanomalehtien yleisönosastokirjoituksiin. Verkkokeskusteluita onkin ollut usein tapana verrata mielipideosastokirjoitteluun, jonka nykyaikaisena muotona verkkokeskusteluita pidetään. Pietilä (2001) keskittyy tarkastelussaan hahmottamaan muun muassa sitä, miten näillä eri foorumeilla puhutaan ja kuinka paljon keskustelua esiintyy sellaisena, että puheenvuorot ovat toisiinsa jonkinlaisessa yhteydessä. Verkkoaineistona tarkastelussa on toiminut kaksi areenaa, joista toinen, kaupunkilehti Tamperelaisen ylläpitämä polemiikki.net (P.net), oli aineiston keräämisen aikaan tarkoitettu kunnallispoliittisen keskustelun areenaksi, ja Aamulehden verkkoversion keskusteluosasto (A.net), oli aiheiltaan rajoittamaton kuten yleisönosasto. Pietilä tarkasteli osittain näiden lisäksi myös mansefoorum (M.net) Koskenniskan siltahanketta koskevaa keskustelua. (Emt., 19–20.)

Pietilän (2001) mukaan hänen aineistonaan toimivia verkkokeskusteluita hallitsevat muutamat henkilöt tai nimimerkit. Kerran esiintyneitä nimimerkkejä oli Aamulehden yleisönosastosta kerättyssä aineistossa 90 %, A.netissä 53 %, P.netissä 71 % ja M.netissä 62 %. Yleisönosastokirjoittajat ovatkin näiden prosenttilukujen valossa huomattavasti paljon hajanaisempi joukko kuin verkkokeskustelijat. Tämän Pietilä tulkitsee siten, että verkossa vallitseva harvojen hallitsema keskustelu ei vastaa demokraattisen tasa-arvon ihannetta samalla tavoin kuin yleisönosastokirjoittelu. (Emt., 18–21.)

Yhtenä verkkokeskusteluiden hyvänä ominaisuutena on pidetty keskusteluiden reaaliaikaisuutta eli sitä, että puheenvuoroihin pystytään reagoimaan hyvinkin nopeasti. Pietilän (2001, 22) tarkastelussa käytetty verkkoaineisto ei kuitenkaan täysin tue tätä väitettä. Hänen tutkimillaan verkkoareenoilla keskustelu on välin hyvin nopeaa ja taas toisaalta keskusteluissa saattoi olla pitkiäkin, jopa parin kuukauden mittaisia taukoja. Voidaankin ajatella, että verkossa käytävät keskustelut eivät ole toistensa kanssa identtisiä muun muassa kestoltaan ja puheenvuorojen määrältään. Samoin yleisönosastot voidaan nähdä areenoina, joille mahtuu erilaista keskustelua. Esimerkiksi jotkin aiheet saattavat pinnalla ollessaan synnyttää runsasta ja suhteellisen nopeaa keskustelua, kun taas joistakin

aiheista keskustellaan hyvin verkkaista tahtia.

Pietilän (2001) havainnoinnin mukaan verkkokeskusteluista löytyy kuitenkin enemmän dialogisuutta kuin yleisönosastokirjoittelusta. Yleisönosastoaineistossa dialogisiksi määriteltäviä viestejä oli 65 %, kun taas P.net-aineistossa niitä oli 90 % ja A.net-aineistossa jopa 95 %. Hänen mukaansa tämä johtuu pitkälti siitä, että verkossa viestintä ja vuorovaikutus ovat lähempänä kasvokkaisuviestintää kuin kirjoitettua viestintää. Pietilän mukaan tämä seikka kertoo myös siitä, että virike yleisönosaston puheenvuoroihin tulee usein osaston ulkopuolisista puheenvuoroista kun taas keskusteluviestiin verkossa virike saadaan lähes aina keskustelun aiemmasta puheenvuorosta. Hänen mukaansa verkkokeskustelut ovat hyvin itseriittoisia, kun taas yleisönosastokirjoittelu toimii enemmän ulkopuoliseen julkisuuteen suuntautuen. (Emt., 24.)

Pietilä (2001) tuo tarkastelussaan esille myös sen, että verkkokeskustelua pidetään luonteeltaan usein hyökkäävänä, omasta oikeastaolostaan varmana sekä muita keskustelijoita solvaavana. Myös hänen tarkastelemistaan verkkokeskusteluista tällaisia aineksia oli löydettävissä, kun taas yleisönosastokirjoituksista tällaista puhetta ei voitu havaita. (Emt., 31.) Asialla kuitenkin voi olla suhteellisen yksinkertainen selitys: painetut lehdet valikoivat huomattavasti paljon tarkemmin ne kirjoitukset, joita sivuillaan julkaisevat. Lukijat ovat tästä varmastikin tietoisia ja pyrkivät muotoilemaan mielipiteensä siten, että ne varmemmin tulevat julkaistuksi. Verkossa sen sijaan tällaista painetta ei ole ja huomatuksi tulemiseen monien puheenvuorojen joukosta tarvitaankin erilaista erottautumista. Tämä voisikin selittää osaltaan hyvin kärkeästä kielenkäyttöä ja solvaavaakin asennetta. Ajan saatossa tästä erottautumisen keinosta on varmaankin sitten muotoutunut eräällä tapaa verkkokeskustelun vakiintunut puhetapa.

Pietilä (2001) toteaa lopuksi, että verkkokeskustelut ovat luonteeltaan kyllä dialogisempia kuin mielipideosastokirjoitukset, mutta eivät hänen havaintojensa perusteella mullista millään tavalla yhteiskunnassa käytävää kansalaiskeskustelua. Ne eivät hänen mukaansa ole pontevoittaneet kansalaisia ennennäkemättömissä mittasuhteissa, vaikka niillä tekniset edellytykset siihen olisikin. Verkkokeskustelut eivät siis täten kohennakaan mitenkään erityisesti kansalaisdemokratiaa. Verkkokeskusteluja muotittavat hänen mukaansa vanhat rakenteet, joissa kertautuvat tutut asetelmat. Tämä tapahtuu kuitenkin mahdollisesti hieman räväkämmässä muodossa kuin aikaisemmin. (Emt., 31.) Voidaankin siis ajatella että verkkokeskustelut tarjoavat kyllä teknisesti perustan uudellel

laajemmalle ja rakentavalle kansalaiskeskustelulle, mutta sen toteutuminen vaikuttaa epävarmalta Pietilän ja muidenkin aiheita tutkineiden havaintojen valossa.

Pietilä (2002) on tutkinut verkkokeskusteluareenoita myös deliberatiivisena julkisuutena. Hän tarkastelee artikkelissaan “Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako?” sitä, millaista verkkokeskustelua Suomessa käytiin 2000-luvun alussa, ja sitä, missä määrin tuo keskustelu täyttää demokraattiselle kansalaiskeskustelulle teoreettisesti asetettavissa olevat ehdot. Pietilän mukaan 1990-luvulla demokratiateoriaa koskevassa tutkimuksessa tapahtui deliberatiivinen käänne, joka alkoi korostaa demokratian edellytyksenä kansalaisten mahdollisuutta osallistua keskusteluun tärkeistä asioista ja kouliintua siten ajattelemaan asioita yhteisen hyvän saavuttamisen kannalta. Deliberatiivisen keskustelun Pietilä määritteli olevan ihannetilanteessa, tasavertaista, vapaata ja sellaista, jossa argumentteja arvioidaan objektiivisesti niiden laadun perusteella. (Emt., 343–354.)

Pietilän (2002) tutkimuskysymykset ovatkin lähellä omia tutkimuskysymyksiäni, mutta hän tarkastelee artikkelissaan verkkokeskusteluita esimerkiksi sen kautta, miten keskustelupuheenvuorojen reaktiot kohdentuvat, keskustelijat ottavat kantaa toisten näkemyksiin, perustelevat kantojaan sekä kuuntelevat muita keskustelijoita. Hän asettaakin deliberatiivisen keskustelun toteutumisen ehdoiksi muun muassa, että keskusteluissa syntyy erimielisyyttä, niissä käytetään argumentointia ja että niissä myös kuunnellaan toisia keskustelijoita. Tarkastellut Koskenniskan siltahanketta koskevat keskustelut eivät kuitenkaan hänen mukaansa toteuta deliberatiiviselle keskustelulle asetettuja ehtoja. Erimielisyyttä ja mielipide-eroja löytyi toki keskusteluista, mutta Pietilän mukaan deliberatiiviselle keskustelulle ominaista argumentointia, vuorovaikutusta sekä kuuntelua ei syntynyt riittävässä määrin. Hänen mukaansa keskustelut olivat myös liian lyhyitä, jotta ne olisivat päässeet kypsyään. (Emt., 343–354.)

Pietilä (2002) myös siteeraa muita tutkijoita, jotka niin ikään suhtautuvat skeptisesti verkkokeskusteluiden mahdollisuuksiin deliberatiivisena keskusteluna. Pietilä tosin huomauttaa, etteivät muutkaan julkiset keskustelut täysin täytä deliberatiivisuuden edellytyksiä koskaan, vaan kyse on enemmänkin ideaalista, johon pääsemisen tiellä on erilaisia esteitä. Esimerkiksi Pietilän lainaaman Lincoln Dahlbergin (2001) mukaan julkisen keskustelun deliberatiivisuuden tiellä on kaksi merkittävää estettä: Keskustelulla ei ole edustuksellisesti järjestelmässä sellaista asemaa, jossa se voisi aktiivisesti ottaa osaa politiikan muotoiluun, mistä keskustelijoille voi syntyä mielikuva

keskusteluiden merkityksettömyydestä. Lisäksi julkista keskustelua näyttävät hänen mukaansa hallitsevan kilpailu ja voittamisen pakko, jotka tekevät ihmiset varovaisiksi ja haluttomiksi muuttamaan keskustelun alussa ottamiaan kantoja. (Emt., 343–354.)

Kuronen (2000) on tutkinut väitöskirjassaan kansalaiskeskustelun edellytyksiä sekä mahdollisuuksia tietoverkkojen aikakaudella. Kurosen tutkimus on teoreettinen ja hän koettaakin vastata kansalaiskeskustelua koskevaan kysymykseen aikaisemman tutkimuksen ja erilaisten tapausten pohjalta. Hän suhtautuu verkon tarjoamiin mahdollisuuksiin varauksellisesti, sillä hänen mielestään keskustelun käyntiin lähteminen ei ole mikään selviö.

Kuronen (2000) kuitenkin esittää, että tietoverkot tarjoavat todelliset edellytykset julkisen sekä vapaan kansalaiskeskustelun käymiseen. Aikaisemmin kansalaiskeskustelua on käyty erilaisten sähköisten ja paperisten medioiden kuten television ja radion sekä lehtien välityksellä. Nämä mediat eivät kuitenkaan Kurosen mielestä tarjoa tarpeeksi tilaa ja mahdollisuuksia laajan ja vapaan keskustelun syntymiselle. Hän esittää, että perinteisissä medioissa ollaan useimmiten kiinnostuneempia markkina-asemasta kuin totuudenmukaisesta ja laaja-alaisesta tiedon välityksestä sekä keskustelusta. (Emt., 15.) Toisaalta tietoverkkojen voisikin nähdä tuovan avoimemman ja objektiivisemmän keskusteluareenan kansalaisten ulottuville. Tulee kuitenkin muistaa se, että keskustelufoorumeiden ylläpitäjillä on aina myös mahdollisuus moderoida viestejä. Yleinen tapa on, että viestejä ei moderoida mielipiteen vaan mahdollisen rikollisen sisältönsä vuoksi kuten uhkailun tai muun ihmisarvoa loukkaavan sisältönsä vuoksi.

Kurosen (2000) asettamien, tutkimuksen alussa esiteltyjen kriteereiden mukaisen merkityksellisen kansalaiskeskustelun toteutuminen verkossa vielä kymmenen vuotta myöhemminkään ei ole mikään selviö. Merkityksellisiä kansalaiskeskusteluitakin verkossa varmasti käydään, mutta ison osan erilaisista foorumeista täyttää päämäärätön jutustelu tai tunteiden purkaminen. Kurosen (2000, 192) mukaan hänen tutkimuksensa kenties tärkein johtopäätös on, että tietoverkoissa käytävän keskustelun olisi tärkeää kohdistua vähäarvoisempien kysymysten lisäksi myös kaikkein vakavimpiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Vakavista yhteiskunnallisista kysymyksistä keskustelu on nimittäin osa demokratian syventämistä ja on samalla demokratian koulu, joka karaisee osallistujien kansalaiskuntoisuutta. Keskusteluissa olisi myös pystyttävä irtautumaan epistemologisesta hiustenhalomisesta. Yhteiskunnallisten ongelmien ymmärtämisessä ja uudelleenymmärtämisessä

epistemologiset, moraaliset ja poliittiset näkökulmat limittyvät toisiinsa.

Verkkokeskusteluita ei siis ainakaan aikaisemman tutkimuksen perusteella pidetä merkityksellisenä kansalaiskeskusteluna, eikä ainakaan keskusteluna, joka jotenkin mullistaisi kansalaisdemokratian. Tähän voikin olla useita syitä: kansalaisten käymää keskustelua ei välttämättä sinällään arvosteta kovinkaan korkealle, jos se ei täytä tiettyjä kriteerejä. Tällöin kansalaiset eivät ehkä siis ole ollenkaan kompetentteja käymään merkityksellistä kansalaiskeskustelua. Toisaalta voidaan myös ajatella, että kansalaiset eivät syystä tai toisesta halua aktivoitua käymään merkityksellistä kansalaiskeskustelua, vaikka sen käyminen verkossa vaikuttaakin vaivattomalta ja helpolta. Toisaalta voidaan myös pohtia sitä, käydäänkö kaikki hyvän kansalaiskeskustelun kriteerit täyttävää keskustelua juuri millään foorumilla, ja mitä se oikeastaan kertoo yhteiskunnastamme, jos tällaista keskustelua ei löydy edes verkon ulkopuolelta.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AINEISTO

3.1 Tutkimuskysymykset

Tarkastelen tutkimuksessani sanomalehtien verkkosivuilla käytävää keskustelua kansalaiskeskusteluna. Tutkin erityisesti keskusteluissa käytettyä argumentaatiota ja argumentaatiosta nousevia teemoja. Tarkastelen myös keskusteluiden elinkaaria eli niiden ulkoisia piirteitä kuten kestoja, osallistujien määrää ja aktiivisuutta. Elinkaarien ja argumentaation tarkastelun pohjalta aion muodostaa vielä kuvan siitä, millaista kuvaa sanomalehtien verkkokeskustelut tuottavat itsestään kansalaiskeskusteluna. Työssäni on kolme tutkimuskysymystä:

- Millaisia keskusteluiden elinkaaret ovat?
- Millaisia argumentteja keskusteluissa käytetään ja minkälaiset teemat argumentoinnissa nousee esille?
- Minkälaista kuvaa keskustelut tuottavat itsestään kansalaiskeskusteluna?

Edellä esittelemäni aiemman tutkimuksen mukaan verkkokeskusteluiden annin kansalaiskeskustelulle on nähty jäävän suhteellisen heikoksi. Näistä tutkimuksista on kuitenkin kulunut jo aikaa jonkin verran. Voidaankin olettaa, että nykyiset verkkokeskustelut ovat luonteeltaan erilaisia kuin vaikkapa 2000-luvun vaihteessa, jolloin verkkokeskusteluja käytiin vähemmän. Aion reflektoida omia tutkimuskysymyksiäni ja tekemäni analyysin tuloksia edellä esittelemiini tutkimuksiin ja niiden luomaan näkemykseen verkkokeskusteluista pitäen kuitenkin mielessä verkkokeskusteluiden muuttuvan luonteen.

Tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta aiemmin käsitellyt tutkimukset kuitenkin tarjoavat perustan verkkokeskusteluiden tarkasteluun. Esimerkiksi Kurosen esittämät kansalaiskeskustelun kriteerit sekä Pietilän ja Savolaisen esittämät deliberatiivisen, hyvän ja demokraattisesti merkityksellisen kansalaiskeskustelun ideaalit ovat merkityksellisiä myös oman tutkimukseni kannalta, ja pyrin huomioimaan ne mahdollisimman hyvin. Kuitenkin oman analyysini tulosten suora vertaaminen edeltävään tutkimukseen ei ole metodologisista syistä mahdollista, sillä käyttämäni menetelmät poikkeavat aiemmin käytetyistä. Omassa tutkimuksessani korostuvat

esimerkiksi argumentointi ja keskusteluiden teemat. Mielestäni on myös syytä pohtia mahdollisuuksien mukaan, mikä merkitys verkkokeskusteluilla on kansalaisten osallisuudelle ja mahdollisuuksille demokraattiseen vaikuttamiseen. Kansalaisten osallisuus ja mahdollisuus demokraattiseen vaikuttamiseen verkkokeskusteluiden kautta ovat myös sosiaalipoliittisessa mielessä kiinnostavia. Sosiaalipoliitikan kannalta verkkokeskusteluissa onkin mielenkiintoista niiden potentiaaliset mahdollisuudet kansalaisen äänen esillepääsemiselle, osallisuudelle ja vaikuttamiselle.

3.2 Aineistosta ja sen taustoista

Aineistooni ja sen valikoitumiseen vaikutti sen lisäksi, että halusin tutkia verkossa käytävää kansalaiskeskustelua, myöskin aineistonkeräysvaiheessa vielä hyvin ajankohtainen, 2008 vuoden syksyllä alkanut talouden taantuma. Keväällä 2009 talouden taantuma ja sen hoitokeinot puhuttivat ihmisiä verkossa, ja halusin valita tämän yhteiskunnallisesti hyvin merkittävän aiheen myös osaksi omaa työtäni. Sattumalta löysinkin Helsingin Sanomien verkkosivuilta pitkän keskustelun, joka pohjautui Mauri Pekkarisen ehdotukseen kiristää hyvätuloisten verotusta laman kourissa.

Pekkarinen ehdotti huhtikuussa 2009, että kaikkein hyvätuloisimmat olisi saatava mukaan lamatalkoisiin tulo- tai pääomaverotuksen kiristämisen kautta. Pekkarisen ehdotus synnytti julkista keskustelua ja puolueiden välistä debattia aiheesta. Olen kerännyt aineiston kevään ja kesän 2009 aikana niiden sanomalehtien verkkosivuilta, joilla aiheesta on käyty keskustelua. Keskustelu lehtien verkkosivuilla on perustunut aiheeseen liittyvään uutisointiin: itse pääuutiseen eli Pekkarisen ehdotukseen sekä uutiseen, jossa ministeri Jyrki Katainen tyrmää Pekkarisen lamatalkoot ja uutiseen, jossa sosiaalidemokraattinen puolue ihmettelee Pekkarisen ristiriitaisuutta tekojen ja puheiden suhteen. Aineistoni on kerätty näihin uutisiin pohjautuvista keskusteluista ja mukaan on valittu kaikki keskustelut, jotka olen löytänyt suomalaisista verkkosanomalehdistä. Poikkeuksena muista Kansan Uutisten keskustelu perustui Pekkarisen veroehdotusta käsittelevään pääkirjoitukseen. Keskustelua uutisten pohjalta käytiin siis Helsingin Sanomien, Aamulehden, Keski-suomalaisen, Kansan Uutisten ja Kalevan verkkosivuilla.

Aihetta oli näillä sivuilla aineiston keräämisvaiheessa kommentoitu 445 kertaa. Kaikki kommentit eivät ole toki erillisten nimimerkkien kirjoittamia, vaan osan kommenttien suuresta määrästä muodostavat saman nimimerkin useammat kommentit. Ahkerimmin aiheesta keskusteltiin Helsingin

Sanomien verkkosivuilla, joilla kommentteja ehdotukseen kertyikin 329 kappaletta. Tulostettuna aineistolle tuli pituutta 166 sivua, mikä pitää sisällään myös kutakin keskustelua edeltävän uutisen, paitsi Aamulehden osalta. Aamulehden osalta uutista ei ollut enää löydettävissä sillä hetkellä kun keräsin aineiston. Kommenttien pituus vaihtelee yhdestä virkkeestä liki sivun pituisiin kirjoituksiin, ja kommenttien pituudessa on havaittavissa myös lehtikohtaisia eroja.

Sanomalehtien verkkosivujen uutisten kommentointiominaisuutta on usein verrattu mielipideosastokirjoitteluun (Savolainen 1996). Verkossa mielipidekirjoittelun kuitenkin usein sanottu olevan perinteistä kirjoittelua nopeampaa, hajanaisempaa sekä vähemmän jäsenneiltyä. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävät keskustelut saavat usein jonkinlaiset raamit esimerkiksi uutisista tai muista lehtikirjoituksista, siksi ne eivät ole luonteeltaan aivan niin hajanaisia kuin vapaammat verkkokeskustelut voivat olla. Useimmilla sanomalehtien keskustelupalstoilla on käytössä jonkinlainen viestien esimoderointi, sillä lehdet ovat käytännössä vastuussa siitä mitä niiden verkkosivuilla kirjoitetaan. Tämä osaltaan vaikuttaa siihen, että keskusteluissa ei ole epäasiallisia piirteitä siinä määrin kuin joillakin vapaammilla keskustelualueilla voi olla. Sanomalehtien verkkosivujen uutisten kommentointiominaisuuden voisikin siis nähdä synnyttävän suhteellisen eheää keskustelua ilman suurempia epäasiallisuuksia, vaikka kovin jäsenneiltyyn mielipiteiden vaihtoon ei välttämättä päästä. Nämä syyt olivat siis osaltaan myös vaikuttamassa siihen, että halusin tarttua erityisesti verkkosanomalehtien sivuilla syntyneisiin keskusteluihin.

Vaikka aineistoni koostuu monesta eri keskustelusta ja keskustelijoita on useita satoja, ei aineistoni perusteella voida tehdä mitään laajempia yleistyksiä koskien kaikkea verkkokeskustelua tai edes keskustelua sanomalehtien verkkosivuilla. Sen avulla voidaan kuitenkin hahmottaa, millaista kansalaiskeskustelua sanomalehtien verkkosivuilla on Pekkarisen lamatalkoista käyty, ja minkälaista se on luonteeltaan. Aineistosta käy ilmi myös se, millaisista teemoista ihmiset keskustelevat ja kuinka he aihetta jäsentävät. Vaikka aineisto on suhteellisen laaja, ei näitä jäsennyksiä voida siitäkään huolimatta yleistää edustamaan suomalaisten näkemystä aiheesta.

Näkisin näiden keskusteluiden tutkimisen kuitenkin tärkeäksi siksi, että sanomalehtien verkkoversioiden kommentointiominaisuudet eli keskustelupalstat antavat kansalaiselle äänen. Mielenkiintoista onkin juuri se, että miten kansalainen verkossa käyttää tuota ääntään ja tuottavatko kommentointiominaisuudet todella moniäänistä keskustelua, jolla halutaan vaikuttaa ympäröivään

yhteiskuntaan vai jäävätkö keskustelut nopeasti kuoleviksi pikaisiksi kommentoinneiksi. Hannu Niemisen (Helsingin Sanomat 28.3.2010) mukaan ”verkkokeskusteluilla on itseisarvoinen merkitys, koska se edistää kulttuuridemokratiaa”. Myös Helsingin Sanomien vastaavan päätoimittajan Janne Virkkusen (Helsingin Sanomat 28.3.2010) mukaan ”verkkokeskustelut antavat kansalaisille väylän käydä keskustelua”. Hän toteaa myös, että ”Helsingin Sanomat ajaa moniarvoista ja moniäänistä yhteiskuntaa, ja että verkkokeskustelut ovat osa tuota moniäänisyyttä.”

3.3 Ketkä aineistossani keskustelevat?

Suomalaiset ovat 2010-luvulla ahkeria internetin käyttäjiä. TNS Gallupin kokoamien tilastojen mukaan alkuvuodesta 2011 (viikolla 8) kahdeksan suomalaista verkkosivustoa keräsi viikon aikana yli miljoona eri kävijää. Erityisen suosittuja ovat uutissivustot. Kahdeksan suosituimman suomalaissivuston joukosta viisi ensimmäistä ovat päätuotteenaan uutisia tarjoavia verkkopalveluja. Muun muassa Helsingin Sanomat keräsivät tuolloin yli miljoona kävijää ja Aamulehti, Keskisuomalainen sekä Kaleva 145 213 – 220 249 kävijää. Kansan Uutiset ei mahtunut viikoittaiselle kävijälistalle, joten sen säännöllinen lukijakunta lienee suhteellisen pieni ainakin verkossa.

Myös erilaiset verkon keskustelupalstat ovat suomalaisten keskuudessa nykyään hyvin suosittuja. Helsingin Sanomien (28.3.2010) mukaan Suomen suurin keskusteluyhteisö on Suomi24 -palvelu. Se ylitti helmikuussa 2010 50 miljoonan viestin rajan, ja viestien määrä sen kuin jatkaa kasvamistaan. Helsingin Sanomien keskustelualueella 2010 vuoden alussa taasen oli yhteensä 100 000 eri viestiketjua. (Helsingin Sanomat 28.3.2010.) Helsingin Sanomat lieneekin keskusteluiden ja viestien määrillä mitattuna myös aktiivisin tutkimukseni keskustelufoorumeista verkossa. Sanomalehtien verkkosivuilta ei ole kuitenkaan löydettävissä tarkkoja tilastoja niiden käyttäjä- ja viestimääristä, joten Helsingin Sanomat on myöskin ainoa lehti, josta tällaista tietoa löysin.

Tilastokeskuksen (2010) mukaan iso osa verkkomedian lukijoista seuraa uutisista käytäviä keskusteluja, mutta suhteellisen harvat lukevat niitä säännöllisesti. Uutisista käytävissä keskusteluissa, blogien ja ulkomaisten verkkomedioiden seurannassa kiinnostus kohdistuu useimmiten johonkin tiettyyn aiheeseen tai uutistapahtumaan, mutta niiden yleinen seuraaminen jää useimmilla suhteellisen vähäiseksi. Sukupuolten välillä ei ole kovin suuria eroja verkkolehtien tai

televisiokanavien internetsivujen ja blogien seuraamisessa. Näiden foorumien päivittäisessä seurannassa miehet ovat kuitenkin naisia aktiivisempia. Samoin miehet myös seuraavat aktiivisemmin uutisista käytäviä keskusteluja ja ulkomaisia verkkolehtiä tai televisiokanavia. (Emt.) Miehet myöskin kommentoivat useammin uutisista käytäviä keskusteluita kuin naiset ja kirjoittavat keskustelufoorumeille huomattavasti useammin kuin naiset (ks. taulukko 1).

	Miehet, 3kk aikana	Naiset, 3kk aikana	Kaikki, 3kk aikana
Kirjoittanut internetiin (keskustelufoorumeille, blogeihin, yhteisöpalveluihin tai muualle)	41	44	42
Kirjoittanut keskustelufoorumille	24	17	21
Ladannut itse tuotettua aineistoa jollekin sivustolle (ei keskustelufoorumeille, deittipalstoille tai netin myyntipaikoille)	16	15	15
Komentoinut toisen blogia	13	11	12
Allekirjoittanut verkkoadressin	7	11	9
Keskustellut avoimilla chat-sivuilla	10	5	7
Komentoinut uutisia verkkolehtien tai televisiokanavien sivuille	8	3	6
Ylläpitänyt blogia	3	4	3

Taulukko 1. Internetiin kirjoittaminen sukupuolen ja viiteajan mukaan 2010, %-osuus 16–74-vuotiaista.

Lähde: Tilastokeskus

Sanomalehtien verkkosivuilla keskustelua käyvät suomalaiset eivät varmaankaan ole kovin homogeeninen ryhmä, josta voitaisiin tehdä tässä yhteydessä varmoja yleistyksiä. Erilaiset yhteisöt ja foorumit houkuttelevat varmasti ihmisiä, joilla on jokin yhteinen intressi, mutta sanomalehtien verkkosivuilla keskustelua käyvistä ihmisistä ei voida paljoakaan päätellä sen perusteella, että he lukevat jotakin tiettyä sanomalehteä verkossa ja keskustelevat sen sivuilla. Voisi kuitenkin olettaa, että pienempien maakuntalehtien verkkoversioita luetaan enemmän paikallisesti ja suurempien lehtien verkkoversioita enemmän myös valtakunnallisesti. Maantieteellisesti aineiston voisi siis nähdä kattavan koko Suomen, mutta myös keskittyvän tiettyihin alueisiin. Kansan Uutisten verkkoversion lukijoiden voidaan nähdä jollakin tasolla omaavan yhteisiä poliittisia intressejä median ollessa vasemmistoliiton poliittisena äänenkannattajana toimiva sanomalehti. Toisaalta

mikään ei tietystikään estä myös vastakkaisia poliittisia näkemyksiä omaavia osallistumaan sen verkkosivuilla käytävään keskusteluun. Sanomalehtien verkkosivut ja niillä kommentointi on avointa kaikille netin käyttäjille, joten niiden käyttäjistä ei ole kovinkaan helppoa tehdä yleistyksiä.

Jotakin voidaan kuitenkin päätellä kirjoittajien nimimerkeistä sekä itse kirjoituksista. Aineistossani keskustelee yhteensä 290 nimimerkkiä. Pieni osa näistä nimimerkeistä on osallistunut useampaan aineistoni keskusteluun saman sanomalehden verkkosivuilla. Tällaisia nimimerkkejä löytyy etenkin Helsingin Sanomien verkkosivuilla käydyistä kolmesta keskustelusta. Kirjoittajat näyttävät valinneen nimimerkikseen useimmiten jonkin sukupuolettoman ilmaisun, jolla ei myöskään haluta suoranaisesti kertoa mitään kirjoittajan ammattiasemasta, iästä, koulutuksesta tai yhteiskunnallisesta asemasta ylipäätään.

Sanomalehtien verkkosivuilla kirjoittavat henkilöt eivät ainakaan omassa aineistossani ole halunneet paljastaa itsestään juuri mitään henkilökohtaista muille nimimerkeille ja lukijoille. Sukupuolettomat ja ammattiasemaan, koulutukseen tai ikään viittaamattomat nimimerkit ovatkin aineistossani yleisempiä kuin muut nimimerkit. Näitä nimimerkkejä on aineistossani yhteensä 182 kappaletta eli valtaosa nimimerkeistä. Tällaisia nimimerkkejä ovat esimerkiksi: *Lukija*, *Inhorealisti*, *outsider*, *Nalle Puh*, *Ajattelijä*, *Lentävä-Heppä*, *p ä i v ä p e r h o n e n* ja *seurailija*. Yleisiä nimimerkkejä aineistossani ovat myös sellaiset ilmaukset tai lausahdukset, joilla kommentoidaan jotenkin keskusteltavaa aihetta: *Verotus kohdalleen*, *taxlover*, *Surullinen*, *Järkeä verotukseen*, *kohtuus*, *syngät näkymät*, *Veroprosentti 13,5* ja *Mauri höpöttää* ovat kaikki esimerkkejä tällaisista nimimerkeistä aineistossani. Nämä nimimerkit kertovat toki jotakin kirjoittajan asennoitumisesta aiheeseen, mutta katson niiden kuitenkin lukeutuvan noiden 182 nimimerkin joukkoon, jotka eivät suoranaisesti kerro mitään kirjoittajan sukupuolesta tai asemasta.

Sellaisia nimimerkkejä, jotka viittaavat kirjoittajan sukupuoleen löytyy aineistostani 73 kappaletta. Suurin osa näistä on miesnimimerkkejä. Vaikka naisnimimerkkejä aineistostani löytyykin, niin niiden määrä jää hyvin vähäiseksi. Vain 14 kirjoittajaa on valinnut itselleen naisnimimerkin. Tämä voi johtua joko siitä, että miehet todellakin kirjoittavat ahkerammin lehtien keskustelupalstoilla tai siitä, että naiset ovat tietoisesti halunneet piilottaa sukupuolensa. Tilastokeskuksen 2010 vuodelta kerättyjen tilastojen mukaan miehet ovatkin aktiivisempia lukemaan sekä kommentoimaan uutisia sanomalehtien verkkosivuilla. Myöskään omalla nimellä kirjoittavia aineistosta ei juurikaan

löydy. Muutama miesnimimerkki kirjoittaa koko nimellä, mutta on kovin vaikeaa tietää onko kyseisen henkilön oikea nimi kuitenkaan sama kuin hänen nimimerkkinsä. Tällaisia nimimerkkejä aineistosta löytyy kahdeksan kappaletta.

Nimimerkeiksi on valikoitunut jonkin verran myös sellaisia ilmauksia, joilla halutaan ilmaista kirjoittajan ammattiasemaa, ikää, koulutusta, poliittista suuntautumista tai asuinpaikkaa. Näitä nimimerkkejä aineistosta löytyy yhteensä 35 kappaletta. Niitä ovat esimerkiksi: *Suomalainen, Taiteilija, opiskelija, Yrittäjä, Espoolainen, perussuomalainen, duunari, Kapitalisti, yh ja Insinööri*. Keskusteluissa esiintyy jonkin verran enemmän kuin muita asemaan viittaavia nimimerkkejä, jotka viestivät kirjoittajan olevan opiskelija, yrittäjä tai eläkeläinen. (Ks. taulukko 2.) Nimimerkki on myös tapa luoda uskottavuutta omille kommentteilleen, joten kaikki eivät välttämättä ole rehellisiä nimimerkkiään valitessaan. Se voikin olla keino, jolla halutaan parantaa omien mielipiteiden sekä kommenttien uskottavuutta.

Asemaan (ammattiin jne.) viittaavat nimimerkit	Miesnimimerkit	Naisnimimerkit	Muut
-ammattiin tai koulutukseen viittaavat nimimerkit 20 kpl	59 kpl	14 kpl	182 kpl
-ikään, asuinpaikkaan ja poliittiseen suuntautumiseen viittaavat nimimerkit 15 kpl			
yhteensä 35 kpl			

Taulukko 2. Aineistossa esiintyvät nimimerkit jaoteltuina sukupuolen, aseman jne. mukaan

Nimimerkkien takana voidaan sekä tilastokeskuksen tietojen että oman nimimerkkien jaotteluni mukaan suhteellisen varmasti sanoa olevan huomattavasti enemmän miesosanottajia kuin naisosanottajia. Tilastokeskuksen mukaan ikä tee suuria eroja ihmisten aktiivisuuteen kirjoittaja internetin erilaisille foorumeille. Tosin kaikkein nuorimmat eli 16–24-vuotiaat ovat aktiivisimpia kuin muut, mutta muuten ikäryhmien väliset erot vaikuttavat pieniltä, eikä ikäryhmillä ole omia erityisiä foorumeitaan, joissa kirjoittamista ja viestimistä harjoitettaisiin. (Tilastokeskus 2010.) Tämän tiedon valossa aineistossani keskustelevien nimimerkkien ikä on mahdotonta arvailla.

Verotus aiheena lienee kuitenkin kiinnostavampi työkäisen ja varallisuutta jo kartuttamaan ehtineen väestönosan näkökulmasta.

4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUKSEN METODOLOGIAA

4.1 Sosiaalinen konstruktivismi

Tutkimukseni laajana tulkintakehyksenä toimii sosiaalinen konstruktivismi, joka kuvaa todellisuuden sekä merkitysten välisiä suhteita. Sosiaalisen konstruktivismin idean mukaan tutkimaamme todellisuutta ei voida koskaan kohdata täysin puhtaana, vaan kohtaamme sen aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä. Merkityksellistämisen tavat eli siis asioiden tai ilmiöiden nimeäminen, ovat pitkien historiallisten prosessien tulos. Asioiden ja ilmiöiden merkityksellisiksi tekemisessä näyttelevät isoa roolia ihmiset ja heidän välisensä vuorovaikutussuhteet. (Jokinen 1999a, 39.)

Jonathan Potterin (1996) mukaan kieli on kuin peili, joka heijastaa todellisuuden ilmiöitä. Tätä heijastusta pidetään todellisuuden kuvana, mutta siinä voi kuitenkin olla vääristymiä kuten esimerkiksi väärinymmärryksiä tai valheellista tietoa. Hänen mukaansa kielen voi ymmärtää myös rakennustyömaametaforan kautta, jolloin kielelliset kuvaukset todellisuudesta ikään kuin rakentavat todellisuutta tai ainakin versioita siitä. Kielelliset kuvaukset itsessään ovat rakennustyön eli merkityksellistämisen prosessin tuotteita, jotka voi toteuttaa monella tavalla. (Emt., 97–98.)

Arja Jokisen (1999a) mukaan kieli ja kielelliset merkitysijät eivät ole kuvia todellisuudesta, mutta toisaalta ne eivät myöskään ole riippumattomia ei-kielellisestä todellisuudesta. Pikemminkin niiden voisi kuvailla olevan toisistaan erottamattomia sekä myöskin jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kielen voikin siis nähdä olevan jotakin, joka kertoo meille asioita todellisuudesta, mutta myöskin samalla on itse tuottamassa ja uusintamassa tietynlaista todellisuutta. Tähän ajatukseen pohjautuen on mielekästä valita tutkimuskohteeksi kielelliset prosessit ja niiden tuotokset, joiden kautta sosiaalinen todellisuutemme ja kanssakäymisemme voidaan nähdä rakentuvan. Kielellisten prosessien tutkimisella ei voida kuitenkaan jäljittää esimerkiksi objektiivisiä faktoja, syy-seuraus -suhteita tai universaaleja lainalaisuuksia, vaan tutkijan tarkoituksena onkin kuvata tutkimuksensa kautta sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kuvatessaan sosiaalista todellisuutta, myös tutkija on samalla omalta osaltaan luomassa todellisuutta. (Emt., 40–41.) Näen siis oman tutkimusaineistoni tuottavan kuvaa sosiaalisesta todellisuudesta ja tarkoitukseni onkin hahmottaa tarkemmin tuota

kuvaa. Samalla tulen itse vaikuttaneeksi siihen, millaiseksi kuva muodostuu, ja millaiseksi muut ihmiset sen hahmottavat.

4.2 Mitä retoriikka on?

Retoriikka, eli oppi siitä kuinka asia esitetään suostuttelevasti ja vakuuttavasti puhutun sanan keinoin, koki varsinaisen tulemisensa jo antiikin Ateenassa filosofien pohdiskeluiden ja keskusteluiden kautta (Haapanen 1998, 23). Esimerkiksi Platonin ja Aristoteleen tuotannossa retoriikalla tarkoitettiin lähinnä kansanjoukolle puhumisen taitoa ja julkisen puhumisen tekniikkaa, jossa sanoma suunnattiin maallikkoyleisölle, jonka kyky seurata monimutkaista päättelyrakennetta oletettiin rajatuksi (Perelman 2007, 11). Myös antiikin Roomassa tarkasteltiin retoriikkaa ja sen merkitystä: antiikin parhaaksi puhujaksikin tunnustettu Cicero onkin jättänyt oman leimansa retoriikkaan puhetaidon tarkasteluillaan (Haapanen 1998, 23). Kenneth Burken (1962, 573) mukaan retoriikan voisikin Ciceron määritelmän mukaisesti pelkistää tarkoittavan suostuttelevaa puhetta.

Kaunopuheisuuden ajatus, joka retoriikkaan paljolti nykyäänkin liitetään, on myös peräisin jo antiikin maailmasta. Kaunopuheisuuden liittämistä retoriikkaan ei tuolloin kuitenkaan ymmärretty aivan niin yksioikoisesti kuin nykypäivänä, jolloin retoriikka usein ymmärretään usein virheellisesti vain pinnallisena ja valheellisena puheena. Pirkko Haapasen (1998, 24) mukaan antiikin maailmassa oli vahva pyrkimys esteettisyyteen, ja täten myös puheessa kauniin ja hyödyllisen koettiin kuuluvan yhteen. Kuitenkin antiikin retoriikassa oltiin kiinnostuneita myös muusta kuin puheen estetiikasta, esimerkiksi Aristotelesta kiinnostivat retoriikassa erityisesti pragmaattisemmat osa-alueet kuten päättely ja argumentaatio (emt., 27). Michael Billigin (1996) mukaan klassisessa retoriikassa voitiinkin erottaa toisistaan pragmaattinen ja esteettinen ulottuvuus, kun taas nykyään retorisisessa tutkimuksessa painotetaan retoriikan pragmaattista puolta (emt., 81–82).

Antiikista lähteneen kiinnostuksen retoriikkaa kohtaan voidaan nähdä kukoistaneen vielä keskiajalla ja renessanssissa. Tämän jälkeen kiinnostus retoriikkaa kohtaan oli pitkään suhteellisen vähäistä, ja vasta 1900-luvulle tultaessa sitä kohtaan syntyi uutta laajempaa tieteellistä mielenkiintoa, joka johti niin sanotun ”uuden retoriikan” syntyyn (esim. Haapanen 1998, 23–50 ja Palonen & Summa 1998, 7–19). Uusi retoriikka on ollut osaltaan palauttamassa retoriikan kunniaa ja sen näkökulmasta ollaankin korostettu vanhan tradition katkeamista tai toisaalta sen latistumista tyyllillisten figuurien

retoriikaksi (Palonen & Summa 1998, 9). Retoriikan ymmärtäminen muuna kuin pinnallisena kaunopuheisuutena liittyy myöskin retorisen ajattelun käännteeseen. Nimenomaan uudessa retoriikassa on haluttu tuoda esille ajatus siitä, että retoriikkaa voidaan löytää kaikesta puheesta, eikä vain kiillotetuista ja harjoitelluista poliittisista puheista. Uuden retoriikan voidaan nähdä tavallaan olevan siis paluuta retoriikan juurille antiikkiin, jossa sitä kohtaan osoitettiin laajempaa mielenkiintoa.

Jokinen (1999a) tiivistää hyvin, kuinka retoriikka voidaan nykyään pelkistetysti ymmärtää yleisön vakuuttamiseksi jonkin argumentin pätevyydestä sekä pyrkimyksenä saada yleisö sitoutumaan argumenttiin. Kaiken retorisen argumentoinnin lähtökohtana on hänen mukaansa avoimuus, jonka voidaan nähdä johtuvan siitä, että argumentaatio perustuu luonnolliseen kieleen ja täten esitettyjen väitteiden lähtökohtapremissit voidaan aina nähdä kiistanalaisiksi. Tästä avoimuuden periaatteesta seuraakin se että argumentaatioissa pyritään lisäämään jonkin väitteen uskottavuutta sekä vastaavasti saada jokin toinen väite näyttämään vähemmän uskottavalta. Jokisen mukaan retoriikka on myös jotakin joka on läsnä kaikessa kielenkäytössä, ja joka ei ole vain kielen kaunopuheisuutta, vaan kaiken kielenkäytön perustavanlaatuinen ominaisuus. Hänen mukaansa retorinen vaikuttaminen ei siis ole vain pintaa ja petollisuutta, vaan väistämätön ja järjellinen osa kielenkäyttöämme. (Emt., 46–47.)

Hilkka Summa (1998) listaa uuden retoriikan keskeisimmiksi hahmoiksi Kenneth Burken, Chaïm Perelmanin ja Stephen Toulminin, he kaikki aloittivat retoriikkaa koskevan tutkimustyönsä aikana, jolloin siihen ei muutoin kohdistunut juurikaan mielenkiintoa. Tämä tapahtui 1950-luvulla jolloin he omalla tutkimuksellaan kyseenalaistivat hallitsevan vähättelevän ja kielteisen suhtautumistavan retoriikkaan sekä luonnollisella kielellä tapahtuvaan argumentointiin. (Emt., 51.) Nykyisin, kun tieteellisen tutkimuksen yhteydessä puhutaan retoriikasta tai retorisestä analyysistä, viitataan sillä usein juuri uuteen retoriikkaan. Myös omassa tutkimuksessani aion keskittyä tästä eteenpäin puhumaan retoriikasta ja retorisestä analyysistä siten kuin ne uudessa retoriikassa ymmärretään. Seuraavaksi aionkin selvittää vielä hieman tarkemmin sitä, minkälaisia erilaisia näkökulmia retoriikkaan voidaan nykyään liittää.

4.3 Näkökulmia uuteen retoriikkaan

Retorisessa analyysissä keskitytään Arja Jokisen (1999b) mukaan tarkastelemaan merkitysten tuottamisen kielellisiä prosesseja. Myös diskurssianalyysin vuorovaikutuksellinen ote keskittyy kielellisiin prosesseihin, mutta retorinen analyysi eroaa siitä näkökulmansa vuoksi. Sen perusajatuksena on tarkastella kielellisiä prosesseja erityisesti siitä näkökulmasta, miten joitakin todellisuuden versioita koetetaan tehdä vakuuttaviksi ja kannatettaviksi sekä kuinka kuulijakunta, esimerkiksi lukijat tai muut keskustelijat, saadaan sitoutumaan näihin versioihin. Jokinen toteaa, että retorinen analyysi on mahdollista monenlaisten aineistojen kohdalla, mutta parhaiten analyysin kohteiksi sopivat erilaiset dokumenttiaineistot kuten esimerkiksi sanomalehtikirjoitukset, kaunokirjallisuus, mainokset, tieteelliset tutkimukset, lakitekstit, komiteamietinnöt, asiakirjat ja puolueohjelmat. (Emt., 126.)

Retorisessa analyysissä kielenkäytön ja argumentoinnin nähdään olevan tekemistä ja sosiaalista toimintaa, jotka omalta osaltaan muokkaavat ja tuottavat todellisuutta. Kielenkäytön ei oleteta kertovan argumentoijan asenteista, ulkomaailman tosiasioista tai faktoista sellaisenaan. Asenteiden sijaan puhutaankin pikemminkin asemoitumisesta, joka on aina sosiaalista toimintaa ja tietyn position ottamista julkisessa keskustelussa. Keskiöön retorisessa analyysissä nouseekin juuri argumentointi. Argumentoinnilla yleensä pyritään oman position vahvistamiseen ja taas toisaalta vastapuolen position heikentämiseen sekä kritisointiin. (Emt. 1999b, 126–127.) Billigin (1991, 143) mukaan jokainen puolustava argumentti sisältää aina myös kriittisen ulottuvuuden, jolla koetetaan heikentää vastapuolen asemaa. Argumentaatio ei myöskään tapahdu tyhjiössä vaan se on osa laajempaa kontekstia, jota voidaan kutsua argumentaatiokontekstiksi tai retoriseksi kontekstiksi. Tämän vuoksi argumentteja pitääkin tarkastella vuorovaikutuksen osina, joiden merkitys rakentuu vasta esittämiskontekstissaan. (Jokinen 1999b, 127–128.)

Yksi argumentaation keskeisistä ulottuvuuksista on puhuja-yleisösuhte. Itse asiassa koko argumentaatio prosessina perustuu siihen, että argumentoija hakee yleisön hyväksyntää tai kannatusta väitteilleen. Siksi argumentaatiossa oletetaan Perelmanin (2007, 16) mukaan ”tietty puhujan ja yleisön välinen ’henkinen kohtaaminen’”, jota ilman argumentaatiolla ei olisi minkäänlaista vaikutusta. Olennaista on siis itse puheen ohella se, kenelle puhe on osoitettu. Puhe pyrkiiikin siis jonkin yleisön sitouttamiseen esitettyihin argumentteihin. Sitouttaminen taas omalta

osaltaan tapahtuu suostuttelun ja vakuuttavan retoriikan välityksellä. Tietynlaisilla argumenteilla voidaan nähdä vakuutettavan tietynlainen yleisö, mutta toisenlainen yleisö voi vaatia toisenlaiset argumentit, jotta se tulisi vakuutetuksi.

Retorisessa analyysissä on tärkeää, jos mahdollista, tarkkailla myös sitä, kuinka yleisö tai keskustelukumppani ottavat vastaan esitetyjä argumentteja. (Jokinen 1999b, 128–129.) Tämän lisäksi on huomioitava se, että yleisö, jolle argumentaatio kohdistetaan, ei aina ole yhtä kuin kaikki puhujan yleisöksi asettuneet kuulijat. Joskus puheen yleisö on Perelmanin (2007, 20) mukaan helppo tunnistaa. Usein kuitenkin argumentoinnin kohteeksi valittua yleisöä, sitä osaa kuulijoista, joihin puheella halutaan vaikuttaa, on vaikea hahmottaa. Voidaan ajatella, että esimerkiksi asianajaja haluaa puheellaan vakuuttaa tuomariin, mutta yleisöä, jonka poliitikko pyrkii puheellaan vakuuttamaan, voikin olla jo vaikeampaa määritellä.

Jokisen (1999b) mukaan kaikessa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa suostuttelulla, puolustamisella ja haastamisella on merkittävä rooli. Kommunikoissaan ihmiset käyttävät erilaisia retorisia keinoja pyrkiessään esimerkiksi puolustautumaan syytökseen. Retorisen argumentaation voikin jakaa kahteen ulottuvuuteen: hyökkäävään ja puolustavaan retoriikkaan. Hyökkäävässä retoriikassa pyritään esittämään vastapuolen argumentin esittäjän tai argumentin sisältö epäsuotuisassa valossa ja täten heikentämään vastapuolen positiota. Puolustavassa retoriikassa taas omaa positiota vahvistetaan niin ettei sitä voida vahingoittaa. Artikkelissaan Jokinen keskittyy esittelemään tarkemmin puolustavan retoriikan keinoja: etäännyttämistä omasta intressistä, puhujakategorioilla oikeuttamista, liittoutumisasteen säätelyä, konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistamista, tosiasioihin vetoamista, kategorioiden käyttöä vakuuttamisen keinona, yksityiskohdilla ja narratiiveilla vakuuttamista, numeerista ja ei-numeerista määrällistämistä, metaforien käyttöä, ääri-ilmaisujen käyttöä sekä muita retorisia keinoja vakuuttavuuden lisäämiseksi. Hyökkäävään retoriikan keinot ovat paljolti samoja kuin puolustavankin, mutta niissä tavoitteet ovat täysin päinvastaisia. Esimerkiksi jos puolustavassa retoriikassa pyritään osoittamaan että puhujan omat intressit eivät vaikuta hänen puheensa taustalla, hyökkäävässä retoriikassa pyritään osoittamaan, kuinka vastapuolen puhujan omat intressit vaikuttavat argumentaation taustalla. (Emt., 130–156.)

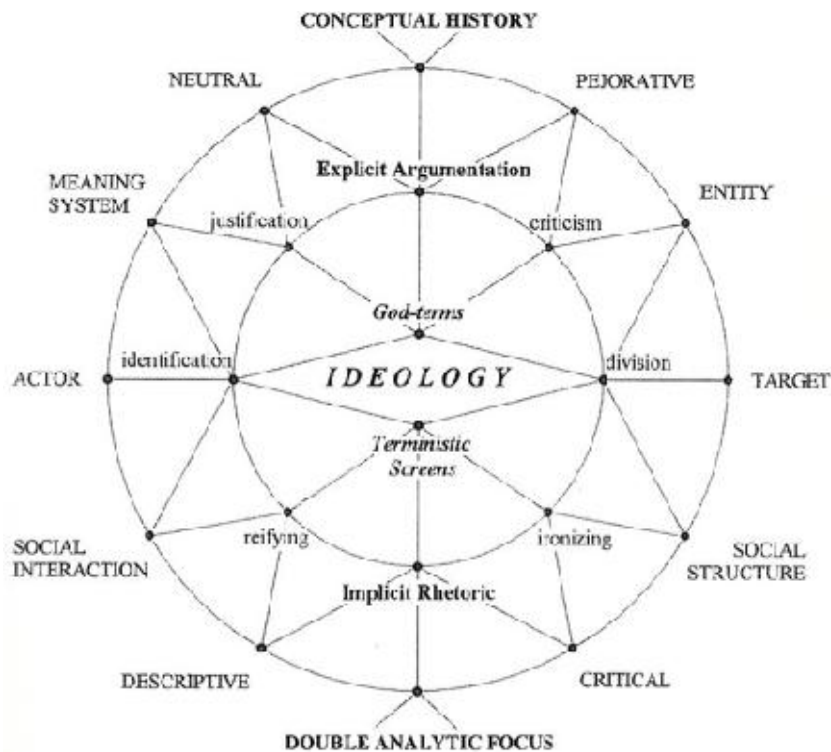
Keskusteluiden argumentoinnin analyysin välineenä aion käyttää retorisia merkityksenantoprosesseja kuvaavaa analyysikaaviota. Seuraavaksi aionkin avata kyseisen analyysikaavion sisältöä ja merkitystä sekä selvittää sitä kuinka aion sitä työssäni soveltaa.

4.4 Retorinen analyysi omassa tutkimuksessa

Retorinen analyysi sopii, kuten jo edelläkin on todettu, hyvin erilaisten dokumenttiaineistojen analyysiin. Sitä onkin käytetty paljon muun muassa silloin kun aineistona ovat mielipidekirjoitukset, lehtikirjoitukset tai vaikkapa poliittinen puhe. Helovuon (2004) kommentoi, että retorinen menetelmä sopii hyvin voimakkaita kannanottoja sisältävän sanomalehtikirjoittelun analyysiin. Niistä on helppo löytää vastakkaisia mielipiteitä korostavasta kirjoitustavasta johtuen teksteissä ilmeneviä arvoja ja asenteita. (Emt., 85.) Oma aineistoani ajatellen Helovuon vaade käy hyvin toteen. Verkkokeskustelu on usein rinnastettu mielipideosastokirjoitteluun (esim. Savolainen 1996). Sanomalehtien verkkofoorumeita voidaankin eräällä tapaa pitää mielipiteiden ilmaisukanavana ja niissä vastakkainasettelut sekä voimakkaat kannanotot ovat myös usein kantava voima.

Oma aineistoni, keskustelu ministeri Pekkarisen ehdottamista hyvätuloisten lamatalloista verkkosanomalehtien sivuilla, onkin luonteeltaan hyvin paljon vakuuttavuuteen pyrkivää. Se on myöskin kirjoitettua puhetta ja vuorovaikutusta. Siinä ihmiset käyvät laajempaa yhteiskunnallista keskustelua sekä myöskin puhuvat toisilleen. Mielestäni juuri näiden seikkojen vuoksi retorinen analyysi sopii hyvin aineistoni analyysimenetelmäksi. Retorisen analyysin avulla voin hahmottaa, miten ihmiset argumentoivat näkemyksiään, millaisen position he ottavat argumenteillaan ja minkälaisia teemoja keskusteluista on havaittavissa. Aineiston perusteella voi olla myös mahdollista kertoa jotakin siitä, kenelle argumentointi on suunnattu eli kenen vakuuttamiseen puheella pyritään.

Omassa tutkimuksessa aion käyttää retorista lähestymistapaa, joka pohjautuu Tuula Sakaranahon väitöskirjassaan (Sakaranaho 1998, 59) laatimaan analyysikaavioon, jossa hän kuvaa ”retoristen ideologioiden” verkkoa (ks. kaavio 1). Hän perustaa analyysikaavionsa muutaman tunnetun ja johtavan retoriikan tutkijan töille, joita ovat jo aikaisemminkin mainitut Billig, Burke ja Potter (Helovuon 2004, 85).

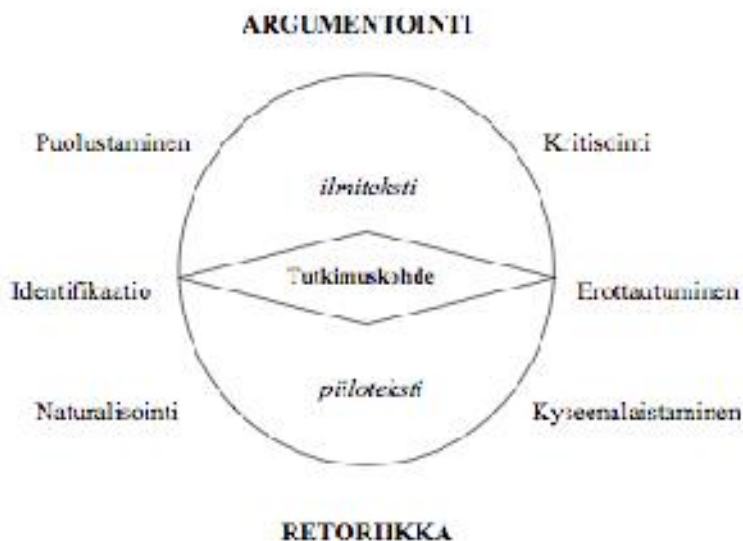

Kuvio 1. Retorinen ideologioiden kartta

Marika Helovuon (2004) on tehnyt kaaviosta yksinkertaisemmän sovelluksen, johon aion itsekkin tutkimuksessani nojata. Hän analysoi artikkelissaan *Sodankäyntiä lähikirjastojen ympärillä* sitä, minkälaisia argumentteja Helsingin Sanomissa julkaistuissa ja kirjastokeskustelua koskevissa kirjoituksissa käytetään puolustettaessa kirjastojen säilyttämistä, ja toisaalta sitä minkälaisin argumentein kirjastojen lakkauttamista puolustetaan. Hän etsii teksteistä suoraan ilmeneviä ja piilossa olevia kannanottoja ja perustaa analyysinsä Sakaranahon retorisia merkityksenantoja kuvaavaan analyysikaavioon. Helovuon käyttämä kaavio on hyvin yksinkertaistettu mukaelma alkuperäisestä Sakaranahon kaaviosta (ks. kaavio 2). Kaaviosta käy ilmi, että analyysiä voidaan tehdä *ilmitekstin* eli argumentoinnin tasolla ja toisaalta *piilotekstin* eli retoriikan tasolla. Ilmitekstissä näkyvillä ovat ne keinot, joilla kirjoittaja vetoaa lukijoihin mielipiteensä puolesta, näkyvillä on myöskin pintatason viesti siitä, että kirjoittaja joko puolustaa tai vastustaa jotakin asiaa. Piilotekstissä puolestaan ovat näkyvillä ne asiat, joita ei tekstistä suoraan pystytä lukemaan, vaan niiden löytämiseen tarvitaan tulkintaa. (Emt., 85–86.)

Tekstin kirjoittajan tai puhujan pyrkimyksenä on siis yleisön vaikuttaminen. Kun puhuja tuo julki omia ajatuksiaan, hän yrittää *puolustaa* omaa kantaansa ja ottaa myös samalla tietynlaisen position

vastapuoleen, jota sitten tiedostaen tai tiedostamatta *kritisoi*. Ilmitextissä esiin tuleva puolustaminen ja kritisoiminen kertovat myös jostakin, mitä tekstistä ei suoraan näe. Jokaisessa puolustuksessa on mukana piilotettu näkemys todellisuudesta, jota pidetään luonnollisena (*naturalisointi*). Jokaisessa kritiikissä taas on mukana vasta-argumenttiin liitetyn selviön *kyseenalaistaminen*. (Emt., 86.) Argumentaatiossa otetaan myös tiedostaen tai tahtomatta jonkinlainen positio, joka *identifioi* kirjoittajan esimerkiksi kuuluvaksi johonkin ryhmään tai toisaalta *erottaa* kirjoittajan joistakin muista ryhmistä suhteessa keskustelun aiheeseen ja tutkimuskohteeseen.

Kuvio 2. Retoriset merkityksenantoprosessit Marika Helovuon mukaan

Retoristen merkityksenantoprosessien kaavion avulla voidaan luokitella ja ryhmitellä keskusteluissa esiintyviä argumentteja niiden ilmi- ja piilotekstitaso merkitysten mukaan. Tässä tutkimuksessa tulkitseen kuitenkin kaaviota siten, että puolustamista, kritisointia, naturalisointia, kyseenalaistamista, identifikaatiota ja erottaautumista voi tapahtua niin ilmi- kuin piilotekstitasollakin. Etsinkin aineistostani niitä argumentoinnin tapoja, keinoja ja positioita, joilla aineistoni nimimerkit puolustavat, kritisoivat, naturalisoivat, kyseenalaistavat, identifioivat ja erottaautuvat kommentoinneissaan. Tämän lisäksi tarkastelen sitä, minkälaisen teemojen ympärille argumentointi aineistossani rakentuu. Analyysini ensimmäinen osa koostuu kuitenkin keskusteluiden elinkaarten tarkastelemisesta, jota avaan vielä seuraavaksi ennen siirtymistä retoriseen analyysiin.

4.5 Keskusteluiden elinkaarten analyysi

Hakiessani vastauksia tutkimuskysymyksiini aion muodostaa jokaisesta aineστοoni kuuluvasta keskustelusta elinkaaren, jonka avulla pyrin myös osaltaan hahmottamaan sitä, minkälaista kansalaiskeskustelua sanomalehtien verkkosivuilla oikein käydään. Tarkoitukseni on siis selvittää elinkaarien avulla keskusteluista ja niiden luonteesta sellaisia seikkoja, joihin ei retorisen analyysin avulla pystytä pureutumaan. Elinkaarien muodostamisen kautta pyrin erityisesti tarkastelemaan keskusteluiden ulkoista kulkua sekä keskustelijoiden eli nimimerkkien ulkoisesti määriteltävissä olevaa toimintaa.

Tarkoitukseni on muodostaa jokaisesta keräämästäni keskustelusta elinkaari, jossa tarkastellaan erityisesti sitä koska keskustelu on alkanut, milloin se on ollut aktiivisimmillaan sekä milloin keskustelun voi katsoa loppuneen. Tarkastelen myöskin sitä, ovatko jotkin nimimerkit keskustelussa selkeästi aktiivisempia kuin toiset ja sitä kuinka monella kommentilla nimimerkit keskimäärin keskusteluun osallistuvat. Kiinnitän tarkastelussani huomiota myös siihen, kuinka yksilöiden aktiivisuus suhteutuu keskustelun elinkaareen.

Aloitan tarkasteluni Helsingin Sanomien keskusteluista, sillä ne olivat suhteessa muiden lehtien keskusteluita pidempiä. Yksi Helsingin Sanomien keskusteluista on kuitenkin hyvin lyhyt, mutta halusin loogisuuden vuoksi tarkastella sitä yhdessä muiden saman lehden keskusteluiden kanssa. Muiden lehtien keskusteluihin etenen samalla periaatteella eli tarkastelen suhteessa pisimmät ja eniten kommentteja keränneet keskustelut ensin ja etenen sitten lyhyempiin. Tarkastelussa ei ole erityisesti tarkoituksena painottaa eri verkkolehtien välisiä eroja, vaikka olenkin kokenut mielekkääksi tarkastella niitä omina kokonaisuuksinaan. Myös verkkolehtien väliset erot keskusteluiden elinkaarissa kertovat tietysti jotakin laajemminkin verkkokeskusteluista eikä tätäkään seikkaa ole syytä siis jättää huomioimatta.

Olen lisännyt kaikista keskusteluista, jos mahdollista, elinkaaren tarkastelujen alkuun myös uutisen josta keskustelua käydään. Kansan Uutisten kohdalla olen liittänyt elinkaaren tarkastelun alkuun pääkirjoituksen, jonka pohjalta keskustelua käydään. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan tarkastella itse uutisia millään tasolla, mutta näkisin niiden esittelemisen tässä yhteydessä tuovan läpinäkyvyyttä siten, että lukijalla on mahdollisuus tietää, mistä keskusteluissa on kyse. Uutiset

perustuvat kaikki samaan tiedotteeseen ja tietysti tämän vuoksi myös toistavat itseään, ja niissä onkin vain vähän variaatiota. Aion myös muodostaa elinkaarista havainnollistavan kuvion. Muutamista keskusteluista tätä ei kuitenkaan ole järkevää tehdä esimerkiksi sen vuoksi, että niihin on tullut liian vähän kommentteja tai keskustelua on mahdollisesti käyty vain yhden päivän ajan. Seuraavaksi, luvussa viisi, siirryn siis tarkastelemaan keskusteluiden elinkaaria edellä kuvatulla tavalla.

5 KESKUSTELUIDEN ELINKAARET

5.1 Helsingin Sanomat

Ensimmäinen uutinen Mauri Pekkarisen ehdottamista lamatalloista julkaistiin Helsingin Sanomien verkkosivuilla 18.4.2009 kello 11.40:

Ministeri Pekkarinen haluaa hyväosaiset laman maksajiksi

18.4.2009 11:40

STT

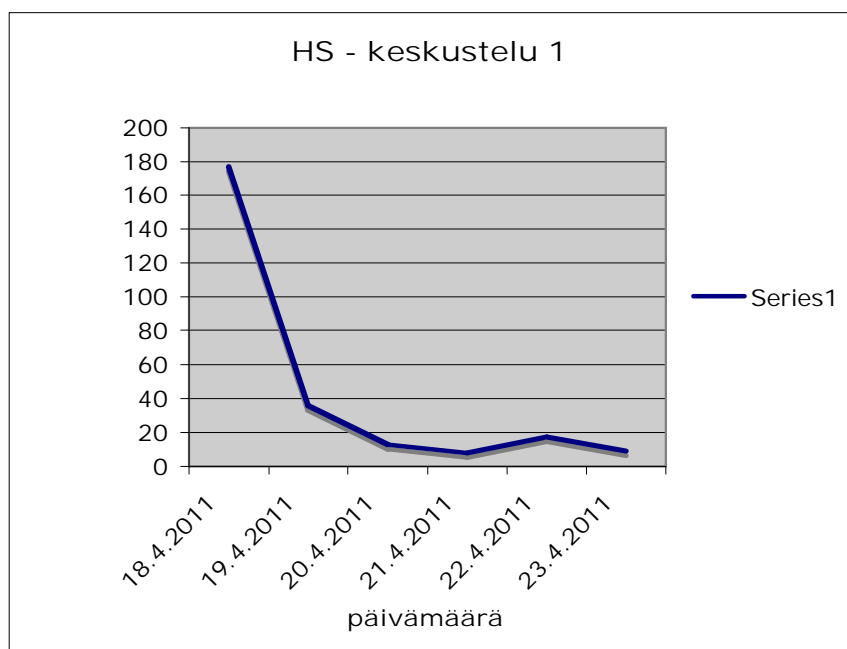
Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen (kesk) haluaa, että kaikkein hyvätuloisimmat saadaan jollakin tavoin laman maksajiksi. Pekkarinen sanoi lauantaina Ylen Ykkösaamussa, että keinoina voitaisiin käyttää tuloverotuksen tai pääomaverotuksen kiristämistä.

"Kannattaa muistaa, että monet Länsi-Euroopan maat, jotka ovat näissä oloissa yleisesti keventäneet verotusta, ovat kuitenkin samaan aikaan kiristäneet kaikista hyvätuloisimpien ihmisten veroja", Pekkarinen sanoi.

Pekkarisen mielestä edellisen laman aikana Esko Ahon (kesk) hallituksen käyttämä niin kutsuttu raippavero ei olisi hyvä malli. Hän ei myöskään olisi valmis varallisuusveron palauttamiseen.

Pekkarinen myöntää, että hyvätuloisten veronkiristyksellä ei saataisi valtion kassaan paljoakaan vetotuloja. Kiristystä tarvittaisiin kuitenkin solidaarisuuden osoitukseksi.

Ensimmäinen kommentti tähän uutiseen ilmestyi sivuille heti kello 12.07 ja keskustelu jatkui aiheesta vilkkaana koko kyseisen päivän siten, että viimeinen kommentti uutiseen tältä päivältä lähetettiin kello 23.57. Ensimmäisenä päivänä uutista kommentoitiin 177 kertaa. Seuraavana päivänä, 19.4.2009, keskustelu jatkui yhä suhteellisen vilkkaana: ensimmäiset kommentit aiheeseen tulivat jo yöllä ja jatkoivat edellispäivän kiivasta keskustelua. Kommentteja tältä päivältä kertyi kuitenkin edellistä huomattavasti vähemmän: 36 kappaletta. Seuraavana päivänä keskustelu alkaa selkeästi laantua ja mukana keskustelussa on enää muutama ahkera kommentoija. 20.4.2009 keskustelijat lähettävät kolmetoista kommenttia, 21.4.2009 kahdeksan kommenttia, 22.4.2009 seitsemäntoista kommenttia ja vielä 23.4.2009 yhdeksän kommenttia. (Ks. Kuvio 3.) Tämän jälkeen keskusteluun ei ollut tullut uusia kommentteja aineistonkeräyspäivään 18.5.2009 mennessä. Keskustelu aiheesta kesti kuusi päivää, ja sen aikana kommentteja ehti kertyä yhteensä 260 kappaletta.

Kuvio 3. Keskustelun (HS – keskustelu 1) elinkaari kuvattuna käyrän avulla

Keskustelu oli siis selkeästi hyvin kiivasta ensimmäisen päivän aikana ja alkoi hiipua jo huomattavasti heti seuraavan päivän aikana. 22.4.2009 keskustelu vielä piristyi hieman, kunnes se seuraavana päivänä loppui kokonaan.

Uutista kommentoi yhteensä 147 nimimerkkiä. Näistä 115 osallistui keskusteluun vain yhdellä kommentilla ja loput 32 useammilla kommentteilla. Valtaosa keskusteluun osallistuneista lähetti siis keskusteluun vain yhden viestin. Aktiivisimmin keskustelussa oli mukana nimimerkki *Tauno O. Mehtälä*, joka osallistui 21 kommentilla. Muita aktiivisia olivat muun muassa nimimerkki *Kari K*, joka osallistui keskusteluun 15 kommentilla sekä *Toisinajattelija*, joka puolestaan osallistui 13 kommentilla. Useammalla kommentilla keskusteluun osaan ottaneista 13 lähetti kaksi viestiä ja loput 19 osallistuivat täten useammalla kuin kahdella viestillä. Ne jotka osallistuivat keskusteluun vain yhdellä viestillä, lähettivät viestinsä pääsääntöisesti keskustelun ollessa vilkkaimmillaan. Toki myös keskustelun viimeisinä päivinä viestejä tuli myös uusilta nimimerkeiltä, mutta aktiivisimmat kommentoijat dominoivat pääsääntöisesti keskustelun kaaren loppupuolella.

Ensimmäisen Mauri Pekkarisen ehdotusta koskevan uutisen julkaisemisen jälkeen julkaistiin Helsingin Sanomien verkkosivuilla vielä kaksi samaa aihtta sivuavaa uutista. Ensimmäiseksi otan

tarkastelun alle keskustelun, joka syntyi uutisesta, jossa valtiovarainministeri Jyrki Katainen tyrmää hyväosaisten lamatalkoot:

Katainen tyrmää "hyväosaisten talkoot"

18.4.2009 17:41

Helsingin Sanomat

Valtiovarainministeri Jyrki Katainen (kok) tyrmää elinkeinoministeri Mauri Pekkarisen (kesk) ehdottamat "hyväosaisten lamatalkoot", kertoo Yle uutiset.

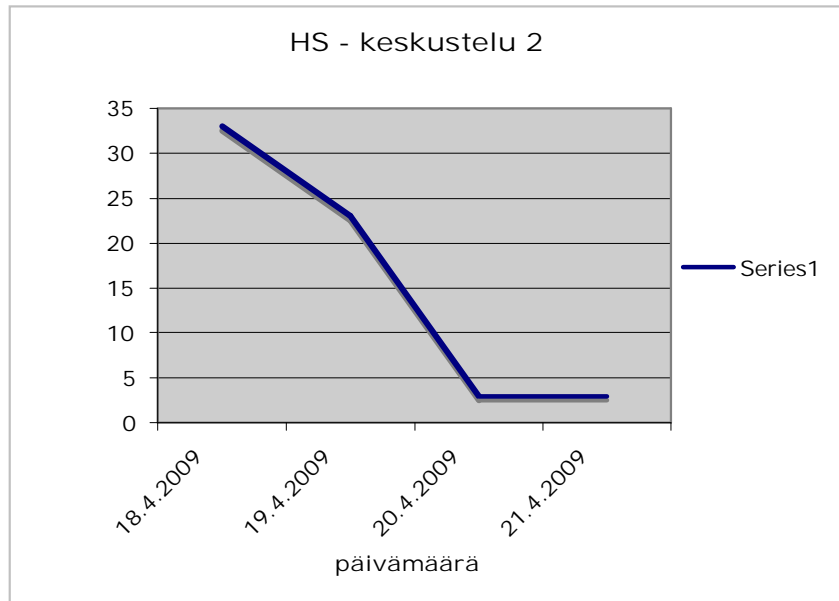
Pekkarinen esitti Ylen Ykkösaamu-ohjelmassa TV 1:ssä lauantaina, että varakkaat suomalaiset pitäisi saada osallistumaan lamantorjuntaan nykyistä enemmän, esimerkiksi kiristämällä verotusta.

"Hallituksella, johon myös Pekkarinen on sitoutunut, on ollut semmoinen linja, että tämän talouskriisin aikana ei nosteta veroja", kommentoi Katainen Ylelle.

Kataisen mukaan veronkorotukset myös sotisivat myös vastaan elvytyksen ideaa.

"Minusta kaikkeinärkevintä on se, että työn verotusta ei ensisijaisesti kiristetä, eikä työllistämisen verotusta, vaan pikemminkin kulutusverotusta", Katainen sanoo hallituksen jo päättämiin energiaverojen korotuksiin viitaten.

Keskustelu aiheesta alkoi kello 18.04 ensimmäisen viestin saapuessa keskustelualueelle ja keskustelua käytiinkin koko illan vilkkaasti, siten että viestejä lähetettiin 18.4.2009 yhteensä 33 kappaletta. Seuraava päivänä, 19.4.2009, viestejä lähetettiin 23 kappaletta ja vielä kahtena seuraavana päivänä kolme kappaletta kumpanakin päivänä. Yhteensä tätä uutista kommentoitiin 62 kertaa. (Ks. Kuvio 4.)

Kuvio 4. Keskustelun (HS – keskustelu 2) elinkaari kuvattuna käyrän avulla

Tämän kuten myös ensimmäisen keskustelun kohdalla voidaan siis tehdä havainto siitä, että keskustelu alkaa nopeasti uutisen ilmestyttyä ja jatkuu suhteellisen vilkkaana kahden ensimmäisen päivän ajan ja alkaa sen jälkeen kuolla pois. Tässä kyseisessä keskustelussa osanottajia oli 54, joista valtaosa osallistui keskusteluun vain yhdellä viestillä. Vain seitsemän osanottajaa osallistui keskusteluun kahdella tai useammalla viestillä, mutta ei kuitenkaan useammalla kuin kolmella. Huomattavaa on, että osa kommentoijista olivat osallistuneet myös ensimmäiseen aihetta koskevan uutisen kommentointiin. Tätäkin uutista olivat kommentoimassa ensimmäisessä keskustelussa muun muassa aktiiviset nimimerkit kuten *Tauno O. Mehtälä, o g* sekä *Iivari Tahko*. Tässäkin keskustelussa on huomattavaa se, että keskustelun loppupäässä aktiivisempia ovat useammalla viestillä keskusteluun osallistuvat.

Seuraavaksi tarkastelen Helsingin Sanomien kolmatta ja viimeistä verkkokeskustelua, joka syntyi uutisesta, jossa Sdp:n puoluesihteerin Ari Korhonen kommentoi Mauri Pekkarisen ehdottamia hyvätuloisten lamatalkoita:

Sdp Pekkariselle: Yhtä puhutaan, toista tehdään:

18.4.2009 15:47

STT

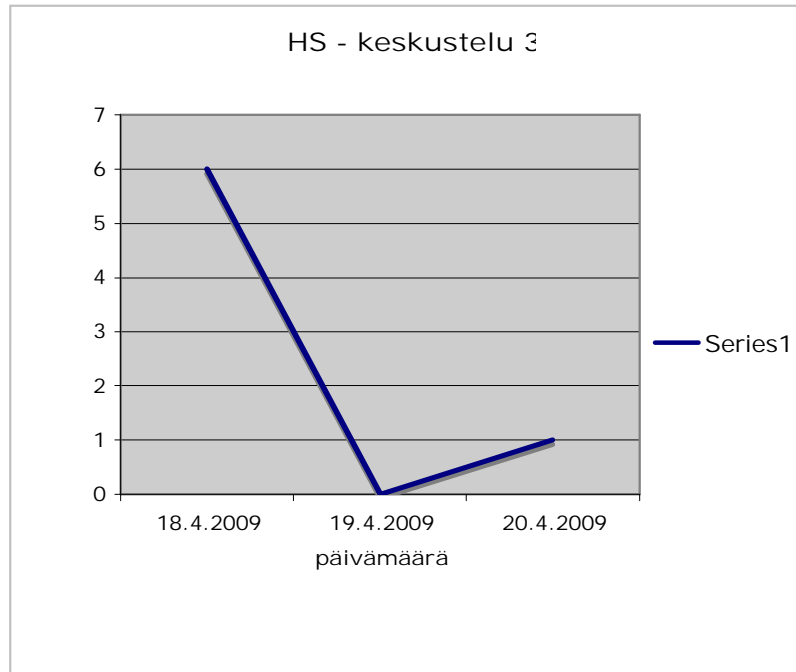
Sdp:n puoluesihteerin Ari Korhosen mielestä elinkeinoministeri Mauri Pekkarisen (kesk) vaatimukset hyvätuloisten mukaantulosta lamatalkoisiin osoittavat, että hallituksen ministerit tekevät yhtä ja puhuvat toista.

"Pekkarinen esitti hyvätuloisten veronkiristystä, jotta heidät saataisiin mukaan lamatalkoisiin. Tähän asti hallitus on elvyttänyt keventämällä hyvätuloisten verotusta lainarahan turvin. Pekkarinen myönsi itsekin Ykkösaamussa, että nykyinen kehitys on johtanut ihmisten eriarvoistumiseen", Korhonen huomauttaa tiedotteessaan.

Korhonen toteaa, että käytettävissä olevat yhteiskunnan varat pitää suunnata julkisen sektorin elvytykseen ja investointeihin sekä työllisyyttä tukeviin yritysloihin ja takauksiin. Sdp ohjaisi puoli miljardia euroa pääomaveron tuottoa kuntatalouden vahvistamiseen.

Keskustelu uutisesta alkoi noin tunnin päästä sen julkaisusta. Keskustelu tästä uutisesta ei ollut mitenkään erityisen vilkasta suhteessa kahteen muuhun jo tarkastelemaani keskusteluun. Keskustelun ensimmäisenä päivänä uutinen keräsi kuusi kommenttia ja seuraavana päivänä, 19.4.2009, ei yhtäkään kommenttia. 20.4.2009 keskusteluun lähetettiin vielä yksi kommentti, jonka jälkeen keskustelua ei ollut syntynyt lisää 25.5.2009 mennessä. (Ks. kuvio 5.) Keskusteluun tässä uutisryhmässä lähetettiin vain seitsemän kommenttia, jotka olivat kaikki eri nimimerkkien lähettämiä.

Huomattavaa kuitenkin tässä keskustelussa on se, että senkin kommentoijista löytyy nimimerkki *Iivari Tahko*, joka oli kommentoimassa ja keskustelemassa myös kahdessa aikaisemmin käsittelemässäni keskustelussa. Tämän voisikin nähdä kertovan siitä, että sanomalehtien verkkosivuilla käytäviin keskusteluihin ottavat aktiivisesti osaa muutamat nimimerkit ja toisaalta sitten taas satunnaisesti sellaiset nimimerkit, jotka kokevat tarpeekseen sanoa jotakin jostakin tietystä aihealueesta, joka kuuluu heidän intresseihinsä. Voidaankin spekuloida, että näillä aktiivisilla nimimerkeillä voi olla suurempi halu saada äänensä kuuluviin, ja että heidän lähettämillään kommentoinneilla on pyrkimys ajaa jotakin tiettyä agendaa keskustelusta toiseen.

Kuvio 5. Keskustelun (HS – keskustelu 3) elinkaari kuvattuna käyrän avulla

5.2 Kaleva

Ensimmäisenä Kalevan verkkosivuilta kerätyistä keskusteluista tarkastelen eniten keskustelua herättänyttä uutista Pekkarisen veroehdotuksesta, joka on julkaistu 18.4.2009:

KOTIMAA 18.4.2009 STT

Pekkarinen haluaa hyväosaiset laman maksajiksi

Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen (kesk.) haluaa, että kaikkien hyvätuloisimmat saadaan jollakin tavoin laman maksajiksi. Pekkarinen sanoi lauantaina Ylen Ykkösaamussa, että keinoina voitaisiin käyttää tuloverotuksen tai pääomaverotuksen kiristämistä.

-- Kannattaa muistaa, että monet Länsi-Euroopan maat, jotka ovat näissä oloissa yleisesti keventäneet verotusta, ovat kuitenkin samaan aikaan kiristäneet kaikista hyvätuloisimpien ihmisten veroja, Pekkarinen sanoi.

Pekkarisen mielestä edellisen laman aikana Esko Ahon (kesk.) hallituksen käyttämä niin kutsuttu raippavero ei olisi hyvä malli. Hän ei myöskään olisi valmis varallisuusveron palauttamiseen.

Pekkarinen myöntää, että hyvätuloisten veronkiristyksellä ei saataisi valtion kassaan paljoakaan vetotuloja. Kiristystä tarvittaisiin kuitenkin solidaarisuuden osoitukseksi.

Uutinen kirvoitti Kalevan verkkosivuilla keskustelua 39 kommentin verran ja kaikki kommentit viestiketjuun on lähetetty samana päivänä kun uutinen on julkaistu eli 18.4.2009. Yksi kommentista on lähetetty kahteen kertaan, joten varsinaisesti viestejä on lähetetty 38. Kalevan verkkosivuilla ei, ainakaan silloin kun olen aineistoni kerännyt, ollut keskusteluissa ollenkaan tietoa siitä, mihin kellonaikaan mikään viesti oli ketjuun lähetetty. Myöskään uutisiin ei ole merkitty niiden julkaisun ajankohtaa. Keskustelusta voidaan kuitenkin sanoa, että se on ollut hyvin nopea, sillä se on tapahtunut yhden ainoan päivän aikana.

Viestit ovat tässä keskusteluketjussa myös huomioitavan lyhyitä, suurin osa viesteistä on vain rivin tai parin mittaisia ja luonteeltaan enemmänkin huudahduksenomaisia:

Eurovaalikikkailua, ei mene läpi!
Eläkeläinen

Kiva idea! Kuka on hyvätuloinen?
äiti

Populismia.
Lukija

Viestiketjusta löytyy vain kuusi pidempää viestiä, jossa omaa näkemystä perustellaan tarkemmin. Voidaankin siis ajatella, että tämän uutisryhmän osanottajat pyrkivät vain pikaiseen ja jäsentelemättömään kommentointiin eivätkä ole kiinnostuneita keskustelemaan ongelmasta kovinkaan pitkäjänteisesti. Vain kaksi nimimerkkiä, *Lukija* ja *Susi*, osallistuvat keskusteluun useammalla kuin yhdellä viestillä. Nimimerkin *Lukija* lähettämiä viestejä oli kaikista viesteistä peräti seitsemän kappaletta. Toisaalta nimimerkin katsoa olevan hyvin yleisluontoinen, joten viestien taustalla voi olla myös useampi ihminen. Erityisesti edellisten havaintojen mukaisesti aktiivinen nimimerkki on aktiivisimmillaan juuri keskustelun loppupäässä. Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan toista Kalevan verkkosivuilla julkaistua lamatalkoisiin liittyvää uutista ja sen synnyttämää keskustelua:

KOTIMAA 19.4.2009 STT

Sosiaalidemokraatit riemuitsevat lamaväännöstä

Oppositiossa olevat sosiaalidemokraatit ovat saaneet riemunaiheen hallituspuolueiden välillä syntyneestä kädenväännöstä hyväosaisten lamatalkoista. SDP:n tunnot toi julki Riihimäellä tänään puhunut varapuheenjohtaja Pia Viitanen, jonka mielestä kokoomus on jäämässä ainoaksi esteeksi ajatuksen läpiviemiselle.

Hyväosaisten lamatalkoot toi politiikan kielenkäyttöön eilen elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen (kesk.), joka sai heti opetusta muunlaisissa talkoouhissa touhunneelta kokoomuksen puheenjohtajalta Jyrki Kataiselta. Pekkarinen väläytti esimerkiksi pääomaverotuksen kiristämistä.

Katainen muistutti, että hallituksella, johon myös Pekkarinen on sitoutunut, on ollut semmoinen linja, että tämän talouskriisin aikana ei nosteta veroja.

Kun vihreän eduskuntaryhmän puheenjohtaja ja tuleva puoluejohtaja ja ministeri Anni Sinnemäki asettui Pekkarisen tueksi, oli pöytä oppositiolle valmiiksi katettu.

Viitasen mielestä hallitus on ulkoistanut ison osan omasta vastuustaan tulevalle hallitukselle.

Kyseinen uutinen keräsi uutisryhmään kommentteja yksitoista kappaletta, joista kymmenen viestiä on lähetetty uutisen julkaisupäivänä 19.4.2009 ja yksi viesti seuraavana päivänä 20.4.2009. Kaksi viesteistä on nimimerkin *lukija* ja loput viesteistä yksittäisten nimimerkkien. Tämänkään kuten edellisenkään Kalevan keskusteluketjun kohdalla ei ole tietoa tarkemmin viestien lähetysajoista, ja myös tämän ketjun viestit ovat luonteeltaan huomattavan lyhyitä: viesteistä kahdeksan kappaletta on 1–4 riviä pitkiä ja loput taas hieman pidempiä. Keskustelu oli siis hyvin nopeaa, eikä viestien pituudesta päätellen kovin harkittua ja jäsenneltyä argumentointia tavoiteta. Seuraavaksi tarkastelen vielä Kalevan viimeistä ja hyvin lyhyttä viestiketjua:

KOTIMAA 18.4.2009 STT

SDP Pekkariselle: Yhtä puhutaan, toista tehdään

SDP:n puoluesihteerin Ari Korhosen mielestä elinkeinoministeri Mauri Pekkarisen (kesk.) vaatimukset hyvätuloisten mukaantulosta lamatalkoisiin osoittavat, että hallituksen ministerit tekevät yhtä ja puhuvat toista.

- Pekkarinen esitti hyvätuloisten veronkiristystä, jotta heidät saataisiin mukaan lamatalkoisiin. Tähän asti hallitus on elvyttänyt keventämällä hyvätuloisten verotusta lainarahan turvin. Pekkarinen myönsi itsekin Ykkösaamussa, että nykyinen kehitys on johtanut ihmisten eriarvoistumiseen, Korhonen huomauttaa tiedotteessaan.

Korhonen toteaa, että käytettävissä olevat yhteiskunnan varat pitää suunnata julkisen sektorin elvytykseen ja investointeihin sekä työllisyyttä tukeviin yritysloihin ja takauksiin. SDP ohjaisi puoli miljardia euroa pääomaveron tuottoa kuntatalouden vahvistamiseen.

Kalevan kolmas keskustelu on todella lyhyt, vain kahden viestin mittainen. Molemmat viestit on lähetetty keskusteluketjuun uutisen julkaisupäivänä eli 18.4.2009. Kummatkin viestit ovat eri nimimerkkien lähettämiä. Keskustelu siis tässäkin tapauksessa kuolee pois ennen kuin sitä oikeastaan on ehtinyt edes syntyä. Nimimerkkien välille ei aina voida katsoa syntyvän jatkuvaa dialogia ja keskustelua, mutta voidaan ajatella että nimimerkit ottavatkin aina osaa myös laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun eikä ainoastaan nimimerkkien väliseen dialogiin uutisryhmissä. Näin ihmiset ehkä haluavat tuoda esille omia huoliaan ja mielipiteitään koskien yhteiskuntaa laajemmin kuin vain uutisten näkökulmasta.

5.3 Keskisuomalainen

Keskisuomalaisen verkkosivuilla Pekkarisen ehdotuksesta käytiin keskustelua ainoastaan yhdessä uutisryhmässä:

SDP Pekkariselle: Yhtä puhutaan, toista tehdään:

18.4.2009 11:10 (Päivitetty 18.4.2009 16:49)

Uutinen/STT

SDP:n puoluesihteerin Ari Korhosen mielestä elinkeinoministeri Mauri Pekkarisen (kesk.) vaatimukset hyvätuloisten mukaantulosta lamatalkoisiin osoittavat, että hallituksen ministerit puhuvat yhtä ja tekevät toista.

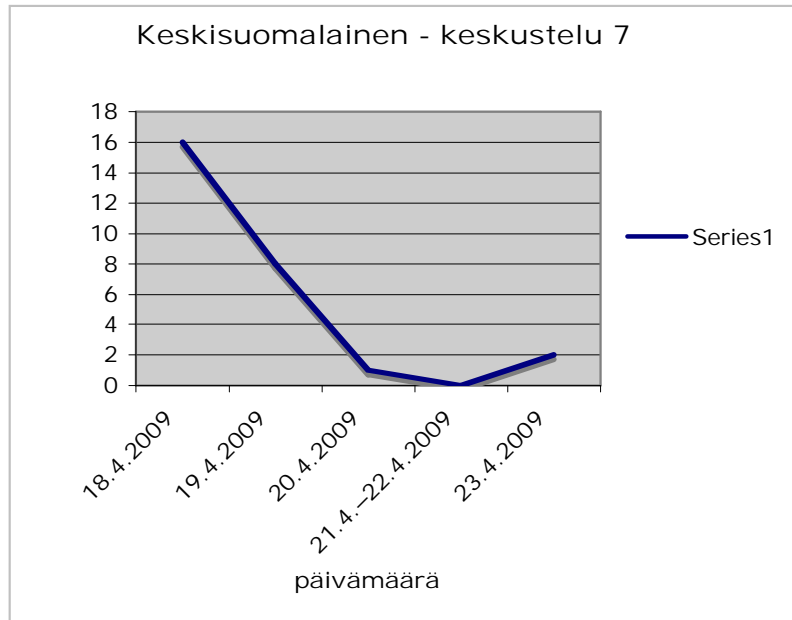
– Pekkarinen esitti hyvätuloisten veronkiristystä, jotta heidät saataisiin mukaan lamatalkoisiin. Tähän asti hallitus on elvyttänyt keventämällä hyvätuloisten verotusta lainarahan turvin. Pekkarinen myönsi itsekin Ykkösaamussa, että nykyinen kehitys on johtanut ihmisten eriarvoistumiseen, Korhonen huomauttaa tiedotteessaan.

Korhonen toteaa, että käytettävissä olevat yhteiskunnan varat pitää suunnata julkisen sektorin elvytykseen ja investointeihin sekä työllisyyttä tukeviin yrityslainoihin ja takauksiin. SDP ohjaisi puoli miljardia euroa pääomaveron tuottoa kuntatalouden vahvistamiseen.

Pekkarinen sanoi Ylen Ykkösaamussa haluavansa, että kaikkein hyvätuloisimmat saadaan jollakin tavoin laman maksajiksi. Keinoina voitaisiin käyttää tuloverotuksen tai pääomaverotuksen kiristämistä.

Keskustelua käytiin tämän uutisen puitteissa 27 viestin verran. Näistä viesteistä 16 kappaletta on lähetetty uutisen julkaisemispäivänä 18.4.2009. Seuraavana päivänä, 19.4.2009, keskusteluketjuun lähetettiin kahdeksan viestiä. 20.4.2009 keskustelu uutisryhmässä alkaa jo lähennellä loppuaan, tällöin ketjuun lähetetään vain yksi viesti. Kahtena seuraavana päivänä on hiljaista ja viestejä ei tule ketjuun ollenkaan, mutta 23.4.2009 lähetetään vielä kaksi viestiä. Tämäkin keskustelu noudattaa siis

paljolti samaa kaavaa kuten useimmat aikaisemmatkin tarkastellut keskustelut: keskustelun kaksi ensimmäistä päivää ovat vilkkaimmat, jonka jälkeen keskustelu alkaa viimeistään hiipua pois.

Kuvio 6. Keskustelun (Keskisuomalainen - keskustelu 7) elinkaari kuvattuna käyrän avulla

Huomattavaa tässä Keskisuomalaisen keskusteluketjussa on se, että yli puolet keskusteluun lähetetyistä viesteistä on viiden aktiivisen nimimerkin lähettämiä. 16 kappaletta kaikista viesteistä on näiden aktiivisten nimimerkkien lähettämiä. Kaikkein aktiivisin on nimimerkki *p ä i v ä p e r h o n e n*, joka osallistuu keskusteluun kuudella viestillä. Nämä keskustelijat ovat dominoivia läpi keskustelun, mutta huomattavaa on se, että erityisesti loppupään viestit ovat jälleen aktiivisten nimimerkkien kirjoittamia. Tämä voisikin kertoa siitä, että uutisryhmien aktiiviset nimimerkit haluavat tuoda napakammin esille omia mielipiteitään ja että heillä on tarve päästä keskustelussa sanomaan se ”viimeinen sana” tai toisaalta siitä, että aktiiviset nimimerkit haluaisivat ylläpitää keskustelua, jotta ajatusten vaihto aiheesta voisi kestää hieman pidempään.

5.4 Kansan Uutiset

Kansan Uutisten sivuilla Pekkarisen lamatalkoista ei käyty keskustelua varsinaisen uutisen perusteella vaan aihetta ruokkivat lamatalkoita käsittelevän uutisoinnin pohjalta kirjoitettu pääkirjoitus ja sen herättämät ajatukset:

Pääkirjoitus 21.4.2009

Hyväosaiset lamatalkoisiin

Elinkeinoministeri Mauri Pekkarista (kesk.) pidetään mediataidot hallitsevana poliitikkona. Hän osaa useinkin vetää oikeaan aikaan oikeasta narusta. Tämä on johtanut monet kerrat sellaiseen tilanteeseen, että ministeri puhuu yhtä mutta tekee kuitenkin toista. Julkisuudessa kuitenkin muistetaan usein vain hänen sanansa eikä tekojaan.

Yle TV1:n Ykkösaamun haastattelussa lauantaina Pekkarinen oli jälleen oma terhakka itsensä. Fortumin kohun jälkitunnelmissa hän ilmeisestikin halusi piikitellä mediayliotteen saanutta kokoomusta ja ehkä saada samaan aikaan pienen sanasodan hallituspuolueiden välille. Pekkarinen tuli rohkeasti vasemmiston tontille. Hän sanoi haluavansa myös kaikkein hyvätuloisimmat jollakin tavoin laman maksajiksi.

Ministerin vaatimukset olivat kuin Vasemmistoliiton kannanotoista kopioituja. Tulo- ja pääomaverotuksen kiristämistä ovat vaatineet moneen kertaan niin Vasemmistoliiton kansanedustajat kuin puoluejohto. Samassa rintamassa ovat esiintyneet myös demarit. Tervetuloa kaikki keskustalaiset sekä välittömästi Pekkarisille tukensa antaneet vihreätkin opposition rinnalle kokoomusta vastaan!

Vaikka Pekkarinen ei usko hyvätuloisten veronkiristysten tuovan kovinkaan paljon rahaa valtion kirstuun, niin niitä tarvittaisiin hänen mielestään solidaarisuuden osoittamiseksi. Kun porvarihallituksen yksi voimaministeri puhuu solidaarisuudesta, niin on jo aikoihin eletty.

Onkohan Pekkarinen ihan tosissaan? Hienoa, jos on, ja hänen sanaansa voi myös luottaa. Pääministeri Matti Vanhasen (kesk.) johtama hallituksen politiikasta ei solidaarisuus-elementtiä löydy etsimälläkään.

Mitähän Pekkarinen on itse mahtanut hallituksessa tehdä tämän esityksensä toteuttamiseksi – tai aikoo tehdä? Toivottavasti hän ryhtyy heti toimeen ja alkaa ajaa aitoon alkiolaiseen tapaan hallituksessa köyhän asiaa, vaikka rahaministeri Jyrki Katainen (kok.) välittömästi tyrmäsikin Pekkarisen esitykset.

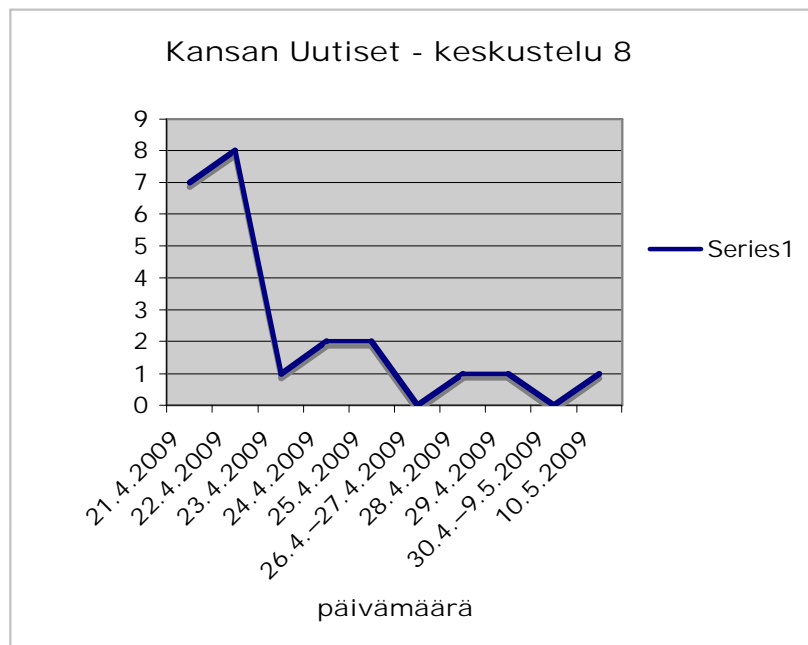
Toisaalta Kataisen kannattaisi katsella vähän ympärilleen, sillä hyvätuloisten verotuksen kiristämistä ihan konkreettisesti suunnitellaan vähän isommissakin kuin Suomen ympyröissä. Se kuuluu muun muassa Yhdysvaltain presidentti Barack Obaman keinovalikoimaan.

Huono isäntä

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) arvostelee maanantaina julkaisemassaan sosiaalibarometrissa kunta- ja palvelurakenneuudistusta (Paras) sosiaali- ja terveyspalvelujen pirstomisesta. Uudistus edellyttää palveluille 20 000 asukkaan väestöpohjaa, jolloin moni kunta siirtääkin sosiaalipalvelunsa useiden kuntien yhteistoiminta-alueelle.

Sosiaalialan keskusliitto pelkää, että sosiaalialan osaajat ja kunnallinen sosiaalipolitiikka katoavat varsinkin pienistä kunnista. Kunnat ovat sokaistuneet tehokkuusvaatimusten edessä. Näin käy, jos päätöksentekoa ohjaa jokin muu kuin huoli ihmisten tarpeista. Nyt tarvitaan omaa tahtoa eikä ajelehtimista tehokkuusvaatimusten aalloilla. Vanhaa sanontaa muotoillen voisi sanoa, että Paras on hyvä renki mutta huono isäntä.

Keskusteluun osallistuttiin 23 kommentilla ja sen voi katsoa kestäneen 21.4.2009–10.5.2009 välisen ajan. Suurin osa viesteistä keskusteluketjuun tuli kahden ensimmäisen päivän aikana siten, että 21.4.2009 kello 11.46 alkaen keskustelua käytiin seitsemän viestin verran ja seuraavana päivänä kahdeksan viestin verran. 23.4.2009 keskusteluketjuun tuli yksi viesti, ja kahtena seuraavana päivänä kumpaisenakin vain kaksi viestiä. Tämän jälkeen keskustelussa oli parin päivän mittainen tauko, kunnes taas 28.4.2009 ja 29.4.2009 molempina päivinä ketjuun tuli yksi uusi viesti. Tätä seurasi useamman päivän hiljaisuus, kunnes vielä 10.05.2009 ketjuun ilmestyi yksi kommentti lisää. Keskustelu oli siis kestoltaan paljon muita käsiteltyjä viestiketjuja pidempi, mutta viestimääräisesti ei kuitenkaan kovin runsas.

Kuvio 7. Keskustelun (Kansan Uutiset – keskustelu 8) elinkaari kuvattuna käyrän avulla

Tätäkin keskustelua hallitsi muutama nimimerkki. Aktiivisin oli nimimerkki *yh*, jonka viestejä kaikista viesteistä oli peräti kahdeksan kappaletta. Toiseksi aktiivisin nimimerkki oli *maxi k*, jonka viestejä kaikista viesteistä oli viisi kappaletta. Nimimerkki *Eräs nuori kannattaja* taas lähetti ketjuun kaksi viestiä ja loput nimimerkeistä osallistuivat vain yhdellä viestillä. Täten 15 kappaletta kaikista viesteistä olivat kolmen nimimerkin lähettämiä. Nimimerkki *yh* oli aktiivinen koko keskustelun läpi, nimimerkki *maxi k* taas oli aktiivinen vain keskustelun kahtena ensimmäisenä päivänä. *Eräs nuori kannattaja* lähetti viestinsä keskusteluun heti sen ensimmäisenä päivänä ja keskustelun hiljennettyä

25.5.2009. Nimimerkin *yh* voidaan katsoa hallinneen keskustelua ja myöskin halunneen sitä ylläpitää. Hän lähettääkin viimeisen viestinsä 29.4.2009, jonka jälkeen keskustelu jatkuu vasta useiden päivien kuluttua, jolloin uusi, aikaisemmin kommentoimaton, nimimerkki päättää vielä osallistua keskusteluun. Huomioitavaa tässä ketjussa onkin aikaisemminkin esille tullut aktiivisten nimimerkkien hallinta.

5.5 Aamulehti

Aamulehden keskusteluista minulla ei ole esittää kokonaisuudessaan uutisia, joiden pohjalta keskustelua on käyty, sillä keskusteluketjuja kerätessäni niitä ei enää Aamulehden verkkosivuilta löytynyt. Aamulehden osalta keräsin aineiston 25.5.2009. Aamulehden verkkokeskusteluissa julkaistuissa viesteissä on kuitenkin otsikossa uutisen aihe, josta keskustelua käydään. Otsikoiden perusteella voidaan päätellä, ettei uutisten sisältö poikkea paljonkaan muista jo työhöni liittämistäni uutisista. Aamulehden verkkosivuilla keskustelu aiheesta oli hyvin vähäistä: 19.4.2009 Aamulehden verkkosivuilla keskusteltiin aiheesta ”Katainen tyrmää Pekkarisen talkoot”. Keskustelu aiheesta alkoi siis 19.4.2009 kello 13.18 ja aiheesta keskusteltiin kymmenen kommentin verran. Kaikki kommentit on lähetetty samana päivänä niin, että viimeinen kommentti on lähetetty kello 22.37. Kaikki keskustelun kommentit ovat eri nimimerkkien lähettämiä. Viestien pituus vaihtelee muutamasta virkkeestä noin pariinkymmeneen virkkeeseen.

18.4.2009 Aamulehden verkkosivuilla keskusteltiin aiheesta ”Pekkarinen haluaa hyväosaiset laman maksajiksi” ainoastaan neljän kommentin verran. Kommenteista kolme on lähetetty uutisen julkaisupäivänä 18.4.2009 ja yksi seuraavana päivänä. Keskustelu alkoi tarkemmin ottaen 18.4.2009 kello 13.35 ja päättyi seuraavana päivänä kello 9.44. Kaikki kommentit olivat eri nimimerkkien lähettämiä ja vain muutaman virkkeen mittaisia. Aamulehden molemmat keskustelut olivat luonteeltaan hyvin lyhyitä ja nopeita. Aamulehden uutisryhmät poikkesivat myös muuten muiden lehtien uutisryhmistä: niistä ei löytynyt mitään merkkejä aktiivisista kommentoijista. Hyvin lyhyitä ja sisällöltään suppeita viestiketjuja oli toki myös muiden lehtien verkkosivuilla, mutta muiden ketjujen osalta saman lehden verkkosivuilla oli käyty yksi tai useampia pidempiä keskusteluita aiheesta. Varsinaista keskustelua eri nimimerkkien välille ei pääse myöskään Aamulehden keskusteluissa syntymään, mutta ne voidaan toki myös nähdä osana laajempaa yhteiskunnallista keskustelua, johon uutiset ovat antaneet kimmokkeen.

5.6 Mitä elinkaaret kertovat verkkokeskusteluiden luonteesta kansalaiskeskusteluna?

Kuten jo aikaisempikin tutkimus (esim. Savolainen 1996) verkkokeskusteluiden luonteesta on antanut olettaa, olivat tutkimani keskustelut elinkaariltaan suhteellisen lyhyitä ja nopeita. Ne eivät aina muodostaneet keskustelua sanan varsinaisessa merkityksessä vaan saattoivat jäädä vain muutamiksi eri nimimerkkien lähettämiksi irrallisiksi kommentteiksi. Kuitenkin näiden irrallisten ja yksittäisten nimimerkkien lähettämien kommenttien voidaan nähdä olevan osa laajempaa yhteiskunnallista keskustelua sinänsä. Keskusteluiden kesto vaihteli yhdestä päivästä vajaaseen kuukauteen ja kommenttien määrät kahdesta kommentista 260 kommenttiin. Pietilä (2001, 22) havainnoi, että kaikki verkkokeskustelu ei ole mitenkään erityisen nopeaa, vaan että keskustelussa voi olla useamman kuukauden tauko, jonka jälkeen keskustelu jälleen jatkuu. Omassa aineistossani tällaista ei juurikaan ollut havaittavissa. Ainoastaan Kansan Uutisten keskustelussa oli pidempi tauko, jonka jälkeen keskustelu vielä jatkui. Pietilän (2002, 343–354) mukaan kansalaiskeskustelu, jossa on käytetty vaadittua harkintaa on kestoiltaan pitkäaikaista. Tutkimissani keskusteluissa ei tämänkaltaista deliberaatiota kuitenkaan synny, sillä ne ovat kestoiltaan suhteellisen lyhyitä. Toisaalta yksittäiset ja lyhyet verkkokeskustelut voivat myös muodostaa yhdessä samoja teemoja käsitellessään laajempia ja pidempikestoisia kokonaisuuksia.

Muutamien keskusteluiden kohdalla voidaan elinkaarista tehdä myös sellaisia johtopäätöksiä, että kansalaiskeskustelu verkkosanomalehtien sivuilla on aktiivista ja kommentit näissä keskusteluissa suhteellisen pitkiä. Esimerkiksi Helsingin Sanomien verkkosivuilla Pekkarisen veroehdotuksesta käytiin kaksi verrattain pitkää keskustelua, joista toisen viestiketjuun kertyi 260 ja toisen 62 viestiä. Etenkin viestimäärältään pidemmässä keskustelussa oli mukana useita nimimerkkejä, 32 kappaletta, jotka lähettivät uutisryhmään useamman kuin yhden viestin. Myös näiden viestiketjujen viestit olivat pääsääntöisesti suhteellisen pitkiä, useamman kymmenen virkkeen pituisia. Näissä viestiketjuissa nimimerkit ovat nähneet siis vaivaa omien näkemystensä esille tuomisessa sekä myöskin käyttäneet aikaa useampien viestien kirjoittamiseen ja pitkän viestiketjun seuraamiseen. Näitä seikkoja voisikin pitää merkinä siitä, että osa sanomalehtien verkkosivuilla käytävästä kansalaiskeskustelusta on luonteeltaan jotakin muuta kuin vain lyhyttä ja pikaista kommentointia. Nopeus, lyhyys ja jäsentelemättömyys kieltämättä kuitenkin kuvaavat myös omaa aineistoani kokonaisuutena. Kaikki verkkosanomalehtien sivuilla käytävä kansalaiskeskustelu ei ehkä silti kuitenkaan luonteeltaan ole oman aineistoni lävitse tarkasteltuna edellä mainitun kaltaista.

Verkkosanomalehtien uutisryhmissä voidaan nähdä siis paljon eroavuuksia. Toisiin kommentoidaan pitkästi ja paljon, toisiin hyvin lyhyesti ja paljon tai sitten hyvin lyhyesti ja vähän. Myöskään suhteellisen pitkät viestit yhdistettynä kestoltaan lyhyeen keskusteluun eivät olleet aineistossani tavattomia. Sanomalehtien verkkosivuilla käytävästä kansalaiskeskustelusta ei voidakaan mielestäni muodostaa selkeää ja yhteneväistä kuvaa. Keskusteluiden luonne voi vaihdella sen mukaan, minkä sanomalehden verkkosivuilla keskustelua käydään sekä keskustelun aiheen mukaisesti. Uutisryhmien väliset erot nousivatkin yhdeksi tärkeäksi löydökseksi keskusteluiden elinkaarien tarkastelussa, vaikkei niiden kartoittaminen pääosassa tutkimuksessani olekaan. Mielestäni keskustelua sanomalehtien verkkosivuilla onkin oman aineistoni valossa vaikeaa tarkastella yhtenä kokonaisuutena.

Tärkeäksi löydökseksi nousivat myöskin aktiiviset nimimerkit ja heidän roolinsa keskusteluiden ylläpitäjinä tai dominoijina. Useimmista keskusteluista oli mahdollista löytää yksi tai useampi nimimerkki, jotka osallistuivat keskusteluun tiuhemmin kuin muut. Nämä nimimerkit kirjoittivat poikkeuksetta miehen nimellä tai nimimerkinään jokin sukupuoleton ilmaus. Niillä sanomalehtien verkkosivuilla, joilla aiheesta keskusteltiin useammassa uutisryhmässä, ei ollut harvinaista se että nämä aktiiviset nimimerkit ottivat osaa useampaan kuin yhteen keskusteluun. Nämä seikat tukevat ajatusta siitä, että kansalaiskeskustelu verkossa ja erityisesti sanomalehtien verkkosivuilla on hurjista osallistuja- ja lukijamääristä huolimatta lopulta paljon pienemmän ryhmän hallitsemaa.

Elinkaarten analyysi tukeekin siis joiltain osin Pietilän (2001) havaintoa siitä, että verkkokeskusteluita hallitsevat muutamat nimimerkit. Omasta aineistostanikin löytyy aktiivisia nimimerkkejä, mutta kaikissa keskusteluissa enemmän kuin yhden viestin kirjoittaneita ei ollut prosentuaalisesti yhtä paljon kuin Pietilän tarkastelussa. Omassa aineistossani keskusteluun vain yhdellä viestillä osaa ottaneiden prosenttiosuus vaihteli 34,8 prosentista sataan prosenttiin asti. Ne keskustelut, joissa oli ainoastaan yhden viestin lähettäneitä kirjoittajia, olivat kaikki lyhyitä ja vain 2–10 kommentin laajuisia. Toisaalta keskusteluista pisimmässä, Helsingin Sanomien ensimmäisessä keskustelussa yli 78 prosenttia lähettäjistä osallistui keskusteluun vain yhdellä viestillä. Joissakin keskusteluissa taas muutamien nimimerkkien dominanssi on näkyvää. Tämäkin tekijä näyttäisi siis vaihtelevan paljon keskustelusta ja sanomalehdestä toiseen. Pietilän mukaan harvojen dominanssi ei vastaa demokraattisen tasa-arvon ihannetta, jolloin voitaisiin ajatella, että myöskään omassa

aineistossani käytävässä keskustelussa ei toteudu vaadittu tasa-arvon ihanne. (Emt. 2001, 18–21.) Saamani tulokset poikkeavat kuitenkin jonkin verran Pietilän tuloksista, joten saattaakin olla, että osa verkkokeskusteluista on nykyään lähempänä perinteisiä yleisönosastokirjoituksia siinä mielessä, että ne ovat vähenevissä määrin vain harvojen nimimerkkien hallitseamia. Tästäkään ei voida kuitenkaan vetää mitään yksiselitteisiä johtopäätöksiä, sillä keskusteluiden väliset erot olivat suuria.

6 RETORISET MERKITYKSENANTOPROSESSIT KESKUSTELUISSA

Aloitan retorisen tarkastelun puolustavien ja kritisoivien argumenttien ja retoriikan analyysillä. Tarkastelen myöhemmin myös erottautumista ja identifikaatiota sekä kyseenalaistamista ja naturalisointia pareittain saman otsikon alla. Keskustellessaan ihmiset voivat käyttää samoja argumentteja puolustaessaan omaa mielipidettään suhteessa jonkin toisen mielipiteeseen ja toisaalta myöskin kritisoidessaan jonkin toisen mielipidettä suhteessa omaan mielipiteeseensä. Omassa aineistossani keskustelijoiden voidaan nähdä muodostavan argumenttinsa suhteessa uutiseen ja Pekkariseen argumentteihin hyväosaisten lamatalloista, mutta toisaalta myös suhteessa uutisryhmässä aikaisemmin kommentoineisiin nimimerkkeihin. Tämä tekeekin puolustavien ja kritisoivien argumenttien erottelusta hankalaa. Käytännössä niiden voisikin ajatella olevan toistensa peilikuvia. Niissä kummassakin voidaan käyttää samoja keinoja, mutta tavoitteet ovat täysin toisistaan eroavat (Jokinen 1999b, 130–156). Tämän vuoksi onkin järkevää käsitellä aineistossani tapahtuvaa puolustamista ja kritisointia saman otsikon alla. Vaikka samoja argumentteja voidaan käyttää puolustamiseen ja kritisointiin, koetan silti erotella aineistostani argumentteja, joita käytetään selvästi oman mielipiteen puolustamiseksi tai toisen mielipiteen kritisoimiseksi. Myös erottautuminen ja identifikaatio sekä kyseenalaistaminen ja naturalisointi voidaan nähdä toistensa peilikuvina.

6.1 Puolustaminen ja kritisointi

6.1.1 Luottamuspulan retoriikka

Politiikan ja poliitikkojen kritiikki muodostuu aineistossani yhdeksi yleisimmistä argumentoinnin teemoista. Poliitiikan ja erityisesti poliitikkojen kritiikkiä käytetään argumentoinnissa vastauksena Pekkarisen veroehdotukseen. Nimimerkit, jotka kritisoivat Pekkarista ja muita poliitikkoja pyrkivät tuomaan täten ilmi sen, että poliitikkojen puheisiin ei voida luottaa ja siksi aiheesta on myöskin turha keskustella, oli ehdotus heidän mielestään sitten ylipäättään huono tai toimiva. Argumentointi onkin luonteeltaan osin hyvin hyökkäävää, keskustelijat eivät halua tuoda ainakaan ilmitiekstin tasolla esille omaa mielipidettään verokysymyksestä, vaan lähtevät heti argumentoinnissaan kyseenalaistamaan Pekkarisen sanomisia:

Herrijee, onhan se vuosien varrella havaittu miten Kepu/ Pekkarinen käyttää mediaa hyväkseen!! Hupattaa juuri sitä mikä parhaiten sopii tilanteeseensa ja kerää irtopisteitä. Pekkarinen höpöttää paskaa aina kun oma pesä on vaarassa likaantua. Tänäänkin haastattelussa tiesi varsin hyvin että kokoomus ei suostu tuonlaiseen ehdotukseen mutta pisteet olivat tärkeämmät. Hänellä ei ole edes tarkoituskaan moista ajatusta esittää koska asiat on jo aiemmin lyöty lukkoon. (Nimimerkki *Pappa* HS.fi, 18.4.2009.)

Hehe! Sillä mitä Pekkarinen laushtaa on melkein yhtä suuri merkitys kun täällä palstoilla kommentoinneilla! Siitä voi olla varma että mikään ei muutu jos päättäjät (ministerit+toimeenpanevat instanssit) eivät vaihdu. Korruptoituneet hyväveli järjestöt ovat saaneet kaiken maailmaisten hallintoneuvostojen hyväksynnän. Pekkarinen taannoin pohdiskeli jo uutta valtio-omisteista energiayhtiötä Fortumin rinnalle koska näihin paljon kirottuihin optioihin ei muka voitu puuttua!? Suurin varojen turha kuluttaja on ylisuureksi paisunut hallituksen ja eduskunnan toiminta organisaatio. Se tulee purkaa järjelliselle tasolle ensi tilassa. Ottakoon mallia mistä tahansa yksityisen sektorin toiminnasta. (Nimimerkki *Toisinaan ajattelija* HS.fi, 18.4.2009.)

Jotenkin taas tutun kuuloista: Mauri puhuu, mutta ei tee mitään. Sekoomus toivoo talkoita, kunhan heidän kannattajien ei niihin tarvitse osallistua. (Nimimerkki *Sirppi&Vasara* Keski-suomalaisen verkkolehti, 19.4.2009.)

Sossut samaa sakkia kokoomuksen ja keskustan kanssa. Eivät pidä työttömien ja muiden vaikeuksissa olevien puolta. Minun ääneni ei mene enää seuraavissa vaaleissa em. puolueille. Perussuomalaiset saa hyvin luultavasti uuden kannattajan. (Nimimerkki *lukija* Kaleva.fi, 19.4.2009.)

Useat nimimerkit lähtevät liikkeelle siitä, että Pekkarisen veroehdotusta ei kannata kenenkään ottaa kovinkaan tosissaan, ja se halutaankin kuitata pelkkänä populistisena lausumana. Asiasta ei täten myöskään kannata rivien välistä lukien keskustella. Poliitikot ovat useimpien keskustelijoiden silmissä epäluotettavia eivätkä heidän lausumansa täten ole edes argumentoinnin arvoisia. Luottamuspula poliitikkoihin on havaittavissa aineistoni jokaisesta keskustelusta ja usein nimimerkit, jotka ovat osallistuneet keskusteluun vain yhdellä viestillä kommentoivatkin lyhyesti ehdotuksen olevan typerä, toteuttamisen arvoinen tai poliitikkojen olevan epäluotettavia. Kritisoiivat kommentit muotoillaan usein ironiseen sävyyn ja tällöin joudutaankin tarkastelemaan argumentoinnin piilotekstitasoa. Ironiset kommentit ovat aineistossani yleisiä. Ne ehkä koetaankin keinoksi tehdä vastapuoli naurunalaiseksi. Runsaan ironian käyttäminen argumentoinnissa voidaankin nähdä olevan tyypillistä internetin keskustelukulttuurille. Se on tehokeino, jolla pyritään erottautumaan massasta ja jolla halutaan provosoida vastapuolta:

Pekkarinen on hyvä mies. Ensin hän runsaskätisillä optioilla ja bonuksilla tehtailee valtioyhtiöiden pomoista miljonäärejä. Ja muutoinkin uusliberalismi on tehnyt tuloeroista megalomaaniset. Nyt tunnustellaan sitten kepillä josko sitä voisi verojakin maksaa. Rikkaat ovat vielä usein vapautettu kuntaverosta. Näistä ainoastaan Sukaria on rimputeltu julkisuudessa. (Nimimerkki *Evert the NeveRest* HS.fi, 18.4.2009.)

No nythän sinä Mauri olet vallan erehtynyt pistää nyt maksamaan ne jotka on sinua äänestänyt Ja kaveris kanssa Nyt tais tulla eläke aikas pikasesti senhän te saatte kun vain teet hakemuksen Niin kohta on hillot tilillä Ikään katsomatta ja eikun etelään (Nimimerkki *reta* Keski-suomalaisen verkkolehti, 18.4.2009.)

Ironiseksi kommentteiksi voisi lukea myös kaksi seuraavaa niiden kärjistävyyden vuoksi. Ironia on kuitenkin vaikea laji ja muiden keskustelijoiden sekä lukijoiden onkin välillä vaikeaa hahmottaa mikä kirjoitus on tarkoitettu ironiaksi ja mikä ei. Samoin on myös näiden kommenttien laita:

Katainen ei suostu tähän ja se on ihan ihan oiein. Ei ole oikein että hyvätuloisilta otettaisiin enemmän, KÖYHILTÄ ja ELÄKELÄISILTÄ pitää ottaa lisää pois. (Nimimerkki *Rahaa on* Aamulehden verkkolehti, 19.4.2009.)

Hyvä, hyvä! Onneksi eduskunnasta löytyy mies, jolla on yhteiskunnallisesti oikeudenmukainen. (Nimimerkki *Maurista keskustan puheenjohtaja* Kalevan verkkolehti, 18.4.2009.)

Ironiaa aineistosta löytyy liittyen myös muunkinlaiseen argumentointiin kuin poliitikkojen kritisoimiseen, mutta juuri politiikan ja poliitikkojen kritiikissä sitä on käytetty enemmän kuin muuten.

6.1.2 Oikeudenmukaisuuden ja kohtuuden retoriikka

Puolustamisen ja kritisoinnin yhdeksi kulmakiveksi aineistossa muodostuvat oikeudenmukaisuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen nojaavat argumentit. Keskustelijat haluavatkin selkeästi argumenteillaan osoittaa yhteiskunnan toimivan jossakin suhteessa väärin ja ihmisten oikeudentajun vastaisesti. Oikeudenmukaisuus ja oikeus nähdään useissa kommentteissa sellaisena seikkana, joka ei yhteiskunnassa toteudu tai sen tulisi toteutua paremmin. Oikeudenmukaisuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen nojaavia argumentteja käytetäänkin sekä vastapuolen kritisoinnissa että omien mielipiteiden puolustamisessa ja oikeuttamisessa:

Tutkimusten mukaan suurituloiset tekevät palkkansa eteen valtavasti suuremman työmäärän kuin keski- tai matalatuloiset. Lisäksi he kantavat lähes aina sellaisen vastuun, jota ei kovin monelle voisi antaa. He ovat myös lähes aina opiskelleet useita vuosia surkealla opintotuella. Millä ihmeen perusteella se olisi oikeudenmukaista, että jonkun raskaampaa työpanosta verotetaan isommalla prosentilla kuin toisen vähemmän kovaa työtä? Jos yhteiskunta olisi täydellisen oikeudenmukainen kaikille, pitäisi kaikkien työtä verottaa samalla marginaaliverolla. Huomaa, että tässäkin kohtaa suurempituloinen maksaisi isomman veromäärän, 30% 100 000–:sta on enemmän kuin 12 000–:sta. Progressiivinen verotus on vain huonotuloisten oikeudenmukaisuutta. (Nimimerkki *kyto* HS.fi, 18.4.2009.)

Huono-osaisillako se taas pitääsi maksattaa? Hyväosaiset ovat hyötäneet hyvistä ajoista ennennäkemättömällä tavalla, oikeus ja kohtuus on että he maksavat huonojen aikojen laskun. Vaikka yleensä on niin että esim. pörssiformojen hirmutulot ovat osakkeenomistajien rahaa ja tappiot yhteiskunnan vastuulla. (Nimimerkki *Otto* HS.fi, 18.4.2009.)

Aineisto jakautuu selkeästi sellaisiin keskustelijoihin, jotka kokevat että hyvätuloisten tulisi oikeuden ja kohtuuden nimissä osallistua laman hoitamiseen enemmän kuin vähätuloisempien yhteiskunnan jäsenten, ja niihin jotka kokevat että hyvätuloisia verotetaan jo ennestään epäoikeudenmukaisin perustein ja että erilaisten tukien varassa eläviä yhteiskunnan jäseniä hyysätään perusteettomasti. Näitä molempia näkökantoja perusteltiin ja puolustettiin aineistossa vedoten oikeudenmukaisuuteen, epäoikeudenmukaisuuteen ja kohtuuteen. Usein kommentoinneilla pyrittiinkin tuomaan julki yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuutta kirjoittajan näkökulmasta. Useat nimimerkit haluavatkin tavoitella argumentoinnillaan oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa, mutta tulkinnat siitä, mikä on oikeudenmukaista, vaihtelee huomattavasti.

6.1.3 Tosiasioiden retoriikka

Moni nimimerkki hakee argumenteilleen, omien mielipiteidensä puolustamiselle ja toisten vastustamiselle, tukea numeroista. Numeroiden ja tilastojen nähdään olevan enemmän totta kuin vain pelkän puheen. Numeroilla, tilastoilla ja faktoilla pyritään tekemään omista argumenteista uskottavia ja muiden argumenteista puolestaan epäuskottavia:

[...]inhorealistin antama kuva ei vastaa totuudellista realismia. Todellisuudessahan nuo tuloerot ovat olleet viime laman jälkeen hyvin voimakkaassa kasvussa Aikavälillä 1995-2007 suhteellisen köyhyysrajan alle tipahtaneiden määrä liki tuplaantui, 360000:sta 708000:een. Eli köyhyysriskiin tipahtaneiden määrä on

hyvin voimakkaassa kasvussa; viimeksi mitattu vuotuinen kasvu oli yli 50000. Tarkemmat tiedot löytyvät Tilastokeskuksen tulonjakotilastoista. Tämä kehitys vastanee hyvin Kokoomuksen toiveita. Lisää pököä pesään panee Katainen edellyttämällä näiltä köyhyysriskin rajoilla kulkevilta yhteisvastuuta laman hoidossa. Hyväosaisiin asti ei tämä vetoamus yllä. (Nimimerkki *Tauno O. Mehtälä* HS.fi, 18.4.2009.)

Seuraava on lainaus tilastokeskuksen voimassa olevasta tekstistä: "Keskituloisimpiin kotitalouksiin kuuluneiden henkilöiden osuus oli tarkastelujaksolla korkeimmillaan, 25,1 prosenttia vuonna 1994, jonka jälkeen osuus laski 20,0 prosenttiin vuonna 2000. ... Vuoden 2003 tulonjakotilaston ennakkotietojen mukaan keskituloisia on 20,4 prosenttia kotitalouksiin kuuluneista henkilöistä. Samanaikaisesti vuosina 1993-2003 pienituloisten osuus on vuosittain kasvanut, kuten myös suurituloisten osuus vuoteen 2000 saakka ja jälleen vuonna 2003. Vuonna 2003 pienituloisia oli 11,2 ja suurituloisia 10,4 prosenttia kotitalousväestöstä. Tästä voidaan huomata, että tilastokeskuksen luokittelut ja määrittelyt ovat hieman erilaisia kuin taloussanomien. Palkkaerojen suureneminen ja palkkahaitarin leveneminen ovat kuitenkin selvästi havaittavissa. Kutistuva keskiluokka ei ole hyvä ilmiö. (Nimimerkki *A.K.* HS.fi, 22.4.2009.)

Suomessa on yli 100.000 euroa tienaavia alle 3 % ja yli 50.000 tienaavia noin 10%, joten sieltä ei paljon kuurnittavaa löydy lamatalkoisiin. Pääomatulot ovat suhdanneluontoisia, joten verotuksen kiristäminen laskusuhdanteessa ei tuo kovin paljon lisäeuroja valtiolle, jos ei ole pääomatuloja. Pääomatulot eivät ole duunareilta eikä työttömiltä pois vaan niistä kertyneillä veroilla ylläpidetään hyvinvointipalveluja. Pitää muistaa, että varat, joita käytetään pääomatulojen hankkimiseen on jo moneen kertaan aikaisemmin verotettuja. Nykyiseen lamaan ja työttömyyten ei pystytä vaikuttamaan vaikka hallituksessa istuisvat sos.demit, perussuomalaiset ja vihreät. Veikkaan, että menisi vielä huonommin ja moni yrittä löisi hankat tiskiinkin. (Nimimerkki *Pekkarinen* Kalevan verkkolehti, 19.4.2009.)

Numeroihin, tilastoihin ja faktoihin vedottiin aineistossani useimmin Helsingin Sanomien verkkosivuilla käydyissä keskusteluissa. Helsingin Sanomien verkkosivujen kommentointi kattaa viestimäärältään suurimman osan aineistoa, jonka vuoksi näissä keskusteluissa käytetty argumentaatio nouseekin usein ohitse muiden keskusteluiden argumentaation. Koska tarkoitukseni ei ole vertailla sanomalehtiä keskenään, olenkin tarkastellut aineistoa yhtenä kokonaisuutena. Lehtien väliset erot ovat kuitenkin selkeästi huomattavissa myös keskusteluiden sisällön osalta: keskustelut ovat erilaisia niin elinkaariltaan kuin myös argumentaatioltaan. Vaikka numeroihin, tilastoihin ja faktoihin vetoaminen nousee selkeästi esille Helsingin Sanomien keskusteluissa, niin muiden lehtien sivuilla näin ei ole. Helsingin Sanomienkin keskusteluissa tämänkaltaista argumentaatiota ylläpitävät muutamat nimimerkit, joista useat ovat luokiteltavissa aktiivisiksi nimimerkeiksi, jotka ovat osallistuneet keskusteluun useammalla kuin yhdellä kommentilla.

6.1.4 Tunteiden retoriikka

Myös keskustelijoiden ja lukijoiden tunteisiin vetoava, voimakas argumentaatio oli selkeästi havaittavissa oleva keino puolustamiselle ja kritisoinnille argumentaatiossa:

Todella upea ehdotus ja sopii hyvin varsinkin kateelliseen mielenlaatuun. Ei tästä mitään rahallista hyötyä valtiolle ole, mutta pääasiahan on ettei kellään ole kivaa. Varsinkaan niillä, jotka ovat tehneet kovaa työtä oman palkkansa eteen. Onhan se totta, että 50% tulovero on naurettavan pieni. Vähän solidaarisuutta nyt hei! (Nimimerkki *Opintotukeva* HS.fi, 18.4.2009.)

[...]Kyseessä on juurikin kateus. Suurin osa täällä keskustelevista ei edes ymmärrä miten erilaiset optio, osake ja bonusjärjestelmät toimivat, mutta onhan niitä kiva kommentoida ymmärtämättä.[...] (Nimimerkki *Insinööri* HS.fi, 18.4.2009.)

Oikein olet jälleen väärässä - väitänkö ettet ole itse kateellinen? jos väität puhut täyttä soopaa? Mitä pahaa on olla kateellinen? Onko siihen oikeus? Entä onko oikeus olla ahne - joka on se kolikon toinen puoli?[...] (Nimimerkki *pastori silli* HS.fi, 18.4.2009.)

Todella masentavaa huomata, että suomalaisen kansanluonteeseen selvästi kuuluu keskeisenä piirteenä kateus. Yrittäkää nyt käsittää, että Suomen veroaste on järkyttävän korkea jo nykyisellään. Julkisella sektorilla ei ole olemassa mitään varoja vaan ainoastaan ihmisiltä pakko-otettuja varoja, jotka kierrätetään tehottoman byrokratian kautta sinne sun tänne. Todellinen ongelma Suomessa on se, että niiltä ns. hyvätuloisilta alkaa loppua halu maksaa kaikenlaisten tonttujen siipeilyä. Onko oikein, että ns. hyvätuloinen maksaa monikymmenkertaisesti veroja vuodessa yhteiskunnan elättiin nähden saamatta välttämättä mitään takaisin yhteiskunnalta? (Nimimerkki *hävettää* HS.fi, 18.4.2009.)

Nimimerkit käyttävätkin paljon sellaisia argumentteja, joiden voidaan nähdä vetoavan kärjistävyytensä vuoksi ihmisten tunteisiin. Etenkin Helsingin Sanomien pisimmän keskustelun argumentaatiossa käytettiin esimerkiksi juuri kateuden ja ahneuden käsitteitä. Oma argumentaatiota vahvistettiin myös vastapuolen väittämällä vaikkapa laiskaksi tai vaihtoehtoisesti riistäjiksi. Voimakasta tunteisiin vetoavaa argumentaatiota löytyy kuitenkin myös muista keskusteluista. Näkisin että juuri omien mielipiteiden kärjistäminen viittaa siihen, että argumentaatiolla yritetään saada jonkinlainen tunnereaktio aikaiseksi vastapuolella eli toisissa keskustelijoissa, päättäjissä tai jossakin muussa tahossa. Jotkin nimimerkit käyttävät argumentoinnissaan jopa uhkauksia. Näiden nimimerkkien kommentoinneissa uhataan muun muassa maastamuutolla tai yritystoiminnan lakkauttamisella.

6.2 Naturalisointi ja kyseenalaistaminen

Argumentoinnillaan nimimerkit naturalisoivat ja kyseenalaistavat keskustelun lomassa tiettyjä asiantiloja. Kuten jo edelläkin on käynyt ilmi, nimimerkit suhtautuvat politiikkaan ja poliitikkoihin korostetun epäileväisesti. Tällaisella ajattelulla heidän voisi nähdä naturalisoivan ajatusta siitä, että demokratisessa päätöksenteossa on jotakin vialla, ja että poliittiset eliitit eivät ole kiinnostuneita siitä, mitä kansalaiset ajattelevat. Tämä demokratian toimimattomuus nähdään luonnollisena asiantilana, jota nimimerkit eivät juurikaan kyseenalaista. Koska naturalisointi ja kyseenalaistaminen ovat toistensa peilikuvia, nimimerkit samalla myös kyseenalaistavat demokratian toimivuuden:

[...]Taitaa olla pieni ristiriita sillä mitä Pekkarinen sanoo ja sillä mitä ajattelee. Ainoastaan oma napa ohjaa napinpainamista. Hänellä on itsellä paljon omaisuutta. Kun äänestettiin poistetaanko omaisuusvero. Pekkarinen painoi sata varmaan ”kyllä”. (Nimimerkki *hese* Aamulehden verkkolehti, 18.4.2009.)

[...]Lomautukset, irtisanomiset, konkurssit pakottavat kuitenkin lopulta leikkaamaan veroelättien ja palkkioita, silloin kun kansaa näännyy nälkään pilvin pimein. Eikä verotuloja voida siirtää eläteille, jättilainoista huolimatta. Tietysti sanotaan, että sairaanhoitajia on liian paljon ja Pekkarisille kumppaneineen pitäisi maksaa entistä enemmän verotuottoa. Niinhän se on puolue diktatuurin maassa on mennyt tähänkin asti. Mikäs pahan nyt tappaisi? Eli toivottavasti tämä herrain Herra Jeesus tulee pian, muuten ei näytä käytännössä olevan toivoa. Pelkkiä puheita... (Nimimerkki *vm.* -49 HS.fi, 18.4.2009.)

Luuletko? että ne äänestäjät ei tiedä, että ei meidän Mauri puhu tosissaan, sehän on poliitikko. (Nimimerkki *Isoisä* Keskisuomalaisen verkkolehti, 18.4.2009.)

Nämä hallitukset [...] ovat saattaneet vähäosaiset, köyhät, sairaat, vanhukset, invaliidit, lapset, opiskelijat ja velalliset kurjuuteen maassamme. Vain rikkaat ja hyväosaiset ovat olleet heidän sydäntään liki. Ja miksi näin? He ovat saastuneet korruption ansoihin monella eri tavalla. Aika tulee nämäkin asiat pajastamaan. (Nimimerkki *p ä i v ä p e r h o n e n* Keskisuomalaisen verkkolehti, 18.4.2009.)

Useat nimimerkit aineistossani kommentoivat Pekkarisen ehdotusta kutsumalla sitä populismiksi. Myös muita poliitikkoja ja puolueita syytetään kommentoinnissa populismista. Vaikka politiikan toimimattomuuteen liittyviä kommentteja löytyy aineistosta useita, eivät kaikki kohdistu argumentointiaan politiikkaan ja demokratiaan yleensä, vaan tiettyihin politiikan toimijoihin kuten jo

edellä esitetyistä kommentteistakin käy ilmi. Tällaista argumentaatiota kommentteista löytyykin huomattavasti enemmän. Esimerkiksi joidenkin puolueiden toiminta naturalisoituu argumentoinnissa epäoikeudenmukaisemmaksi kuin muiden puolueiden. Eniten argumentoinnissa kyseenalaistetaan keskustan ja Mauri Pekkarisen toimintaa, mutta myös perinteinen vasemmiston ja oikeiston välinen kamppailu näkyy argumentoinnissa:

Kokomukselaisen kataisen mielestä vähävaraisten pitää maksaa tuloihin nähden suuremman veron, kapitalismin aiheuttamasta teennäisestä lamasta, nyt kansalaisten tulee herätä ja puolustaa hyvinvointi yhdeiskuntaa, jonka kokoomus on vähävaraisten osalta alas ajamassa, joten äänestäkää muita puolueita kuin kokoomusta, joka on työväestön vihollinen numero yksi[...] (Nimimerkki *Espoolainen* HS.fi 19.4.2009)

Toisaalta aineistossa naturalisoidaan myös ajatusta epätasa-arvoisesta yhteiskunnasta. Kansalaiset ovat pettyneitä nykytilaan, ja osa nimimerkeistä yrittääkin esittää myös sellaisia ehdotuksia, joilla yhteiskuntaan voitaisiin heidän mielestään luoda tasa-arvoa. Nimimerkit eivät juurikaan kyseenalaista sitä, että yhteiskuntamme kohtelee kansalaisiaan epätasa-arvoisesti, mutta näkemykset siitä, minkälainen olisi kaikille tasa-arvoinen yhteiskuntaa vaihtelee suuresti:

[...]Kaikilla kansalaisilla pitäisi olla yhteisvastuuta, ei vain niillä, jotka tekevät töitä. Myös työttämien pitäisi aktiivisesti pyrkiä pääsemaan osalliseksi verojen maksamisesta joko hakeutumalla töihin tai ryhtymällä yrittäjäksi. Mielestäni 3kk on maksimiraja, jonka ihminen saisi missään oloissa olla yhteiskunnan elätti. Jos siinä ajassa ei pysty itseään työllistämään niin silloin pitäisi **kaikkien** tukien lakatata JA jo maksettujen tukien mennä perintään. Tuossa ajassa nimittäin työteliäs joko löytää työpaikan tai tekee sellaisen itse. (Nimimerkki *kohtuus* HS.fi 19.4.2009.)

Kaikki ihmiset eivät ole yhtä kyvykkäitä. Tarvittaisiin ihan henkilökohtaista ohjausta sekä taloudenpidon että työpaikan luomisen osalta. Siinä voisit olla sopiva, kun tiedät noin varmasti, että kolmen kuukauden päästä kaikki kykenevät paikan löytämään, jos on ällä. Kaikillahan ei sitä ole. Mitä heille pitäisi tehdä? Luulen, että kun jonkin aikaa tekisit ohjaustyötäsi, huomaisit, että kaikille ei ihan todella ole tässä yhteiskunnassa mitään virkaa. Osan voisit tietysti onnistua patistamaan tienestien äärelle. Ehkä sinä oppisit, että palkat ovat monilla aloilla surkeita suhteutettuna kohtuullisiin elinkustannuksiin. (Nimimerkki *Äksy maikka* HS.fi 19.4.2009.)

Surkuhupaista on mitä vähemmän meitä rikkaita on, sitä vähemmän tarvitseville on yhteiskunnalla varaa jakaa. Nämä avunvarassa elävät eivät kykene elättämään itseään, eikä maksamaan yhteiskunnan velkoja

jotka on heille jaettu. Vain melko pieni ihmispoppoo täälläkin pyörittää tuottavaa toimintaa jossa tarvitaan positiivista pääomaa[...] (Nimimerkki *Salme'n* Keski-suomalaisen verkkolehti, 19.4.2009).

Ai että jonkun siivojaan tai lastenhoitajan 1700 bruttotuloista voi liipaista sen 40% veroa niin kuin vaikkapa jonkun toimarin usean kymppitonin kuukausiansiosta. Jep jep. Miksei saman tien laiteta niitä vähätuloisia töihin vaikka pienellä ruokapalkalla niin jää johtajille vielä isompi potti jaettavaksi. Suomalaisissa on sen mukava ominaisuus että itselle pitää kahmia kaikki ja vähempiosaisille ei olla valmiita antamaan mitään helpotuksia. Pääasia että itsellä menee hyvin[...] (Nimimerkki *Keskituloinen*, HS.fi, 18.4.2009.)

Edellä esitetyistä kommentteista käy sekä ilmi- että piilotekestitasolla ilmi se, kuinka nimimerkit kyseenalaistavat sen, että yhteiskunta olisi kaikille tasa-arvoinen ja samalla myöskin naturalisoivat sitä, että yhteiskunnan kaikki jäsenet eivät pyri tasa-arvoon, vaan ajavat lähinnä omaa etuaan. Nimimerkki *Äksy maikka* kommentoi omassa puheenvuorossaan nimimerkin *kohtuus* viestiä ja siinä esittämiä ajatuksia, mikä toimiikin myös hyvänä esimerkkinä aineistosta löytyvästä dialogisuudesta.

6.3 Identifikaatio ja erottautuminen

Sanomalehtien verkkosivuilla kommentoivat nimimerkit ottavat aineistossa paljolti sellaisen position, jossa he näyttäytyvät kansalaisina. Usein he identifioituvat kansalaisiksi, jotka ovat pettyneitä poliitikkojen tai muiden kansalaisten toimintaan. Osa nimimerkeistä ei tyydy passiivisen kansalaisen positioon, jossa voivotellaan tilannetta tai puretaan aggressioita, vaan yllättävän moni nimimerkki ottaa aineistossa myös aktiivisen kansalaisen position, jossa he kritisoinnin ohella koettavat esittää myös omia ratkaisuehdotuksiaan sekä toimia aktiivisina kansalaisina:

Kun vauhtiin päästiin niin poistetaan ne verokikkailu välineet joita Keskusta on rakentanut maajusseille vuosikymmeniä. Kun jokainen maksaa todellista veroa jokaisesta ansaitusta eurostaan eikä voi siirtää osaa tuloistaan puolisolle niin sillä maksetaa jo paljon työttömyyskorvauksia lamanuhreille[...] (Nimimerkki *taxlover*, HS.fi, 18.4.2009)

[...]Mutta tietenkin pääoman ja rikkauksien omistajien tehtävänä olisi ilman muuta ryhtyä korjaamaan omin kustannuksin aiheuttamaansa lamaa. Se vain ei kuulu kapitalismin luonteeseen ja periaatteisiin, joten jos kapitalistit saataisiin törkytekemisistään todelliseen vastuuseen, edellyttäisi se puuttumista järjestelmän ”pyhimpään”: pääoman omistajavaltaan[...] (Nimimerkki *Juhani Harjunharja* Kansan Uutisten verkkosivut, 21.4.2009.)

[...]Pääomaveron voisi sorvata progressiiviseksi. Tämän hallituksen aikana on aivan turha puhua tulo- tai pääomaveroin kiristämisestä, joten toivottavasti sen suuntaisilla puheilla ei mässäiltäisi tämän enempää, sillä lietsoo vain turhaa katkeruutta, kateutta ja kaunaa suurituloisia kohtaan. (Nimimerkki *Maximus* Kalevan verkkosivut, 18.4.2009.)

Nimimerkit eivät kuitenkaan ole yhtenäistä massaa, jotka kaikki jakaisivat saman näkemyksen pettymyksen syistä ja siitä kuinka ongelmat tulisi ratkaista. Kuten edelläkin on jo käynyt ilmi, aineistossani keskustelevat ihmiset jakautuvat erilaisiin ryhmittymiin mielipiteidensä mukaisesti. Identifikaatio ja erottautuminen näkyvät aineistossani niin ilmi- kuin piilotekstitasolla. Osa keskustelijoista tuo selkeästi esille sen, että he identifioituvat hyvätuloisten ryhmään, ja siksi vastustavat hyvätuloisten verojen kiristämistä. Kuitenkaan ilmitekstin tasolla itsensä huonotuloiseksi identifioivia ja tämän vuoksi lamatalkoita kannattavia nimimerkkejä aineistosta löytyy kovin vähän. Hyvätuloiseksi identifioituminen ei vaikuttaisi olevan kovinkaan vaikeaa, mutta huono-osaisuutta ei kovin helpolla haluta havaintojeni perusteella myöntää edes kasvottomassa verkkokeskustelussa. Piilotekstitasolla aineistoa tarkastellessa voidaan kuitenkin huomata, että osassa kommentaareista kuitenkin jollakin tasolla identifioidutaan huonotuloisen osaan. Seuraavaksi esimerkkejä sellaisista kommentaareista, joissa ilmi- tai piilotekstin tasolla asettaudutaan hyvä- tai huonotuloisen kansalaisen rooliin:

Tämäpä järkevää politiikkaa laskusuhdanteen aikana. Minä olen hyvätuloinen yrittäjä. Arvaa mitä mnun kannattaa tehdä? Minä siirtän yritykseni koko toiminnan johonkin maahan, josta löytyy järkevämpi veropolitiikka ja halvempaa työvoimaa, sitäpaitsi parempi ilmasto ja ystävällisiä ihmisiä.[...] (Nimimerkki *Heippa vaan*, HS.fi, 18.4.2009)

[...]Ei tässä kateutta ole, mutta katkeruutta sitäkin enemmän. Hyvä kuitenkin, että jollain menee hyvin. Ikävää, että asiat on hoidettu niin että varakkaassa yhteiskunnassa ahneimmat vetävät potin kotiin ja muut saavat murut pöydältä[...] (Nimimerkki *Pörrö* HS.fi, 18.4.2009.)

[...]Olen yksityisyrittäjä, ns. mies ja peräkärry -periaatteella. Olen tehnyt vajaa kolme vuotta kovasti hommia, jotta saisin kerättyä riittävän kassan tulevaisuuden varalle[...] Tällä hetkellä olen periaatteessa ihan tyytyväinen tuloihini ja verotuksen tasoon, mutta jos sitä vielä nostetaan, niin uskon, että verosuunnittelu tulee minunkin kohdallani ajankohtaiseksi. Ehkä siirrän yritykseni matalamman verotuksen maahan ja maksan sieltä itselleni palkat yms[...] (Nimimerkki *Casaubon*, 18.4.2009)

Jos pääomatulojen verotusta kiristetään, järjestän omaisuuteni uudelleen niin, että verottaja ei saa penniäkään enempää. Se siitä. (Nimimerkki *Simppa* HS.fi, 18.4.2009.)

Yksi yleinen tapa identifioitua ja erottautua aineistossa on ilmi- tai piilotekstitasolla ilmaistu kuuluminen jonkin tietyn poliittisen ideologian tai puolueen kannattajaksi. Enemmän tätä tapahtuu juuri erottautumisen kautta, jossa nimimerkit haluavat tehdä eroa joihinkin tiettyihin poliittisiin ideologioihin, puolueisiin tai poliitikkoihin. Selkeästi puolue- tai aatesidonnaista puhetta löytyy lähinnä Kansan Utisten verkkokeskustelusta ja muissa keskusteluissa keskitytään enemmänkin juuri erottautumiseen:

[...]Rummuttelit koolle samat joukot kuin minä, kaikki vasurit, ay-vasureita myöten. Demareista ei niin väliä. Olen sen verran touhottaja, että en millään malta odotella laman jälkeiseen mitäs minä sanoin-politikointiin. Jussi hyvä, laman jälkeen on autiota ja tyhjää jos emme paina päälle kuin viitapiru juuri nyt. Tehdään puolueelle rategia, kun se ei seminaareiltaan ehdi. Yllätetään porvarit jo kesällä, uikkarit jalassa, ei anneta hetkenkään rauhaa. Olen täysin varma, että kansa kääntyy rikkaiden veroalea vastaan[...] (Nimimerkki *maxi k* Kansan Utisten verkkolehti, 22.4.2009.)

[...]Taantumassa matalatuloiset tarvitsevat apua ja parempituloisten rahoja kannattaa käyttää tulonsiirtoihin. Se elvyttää taloutta ja edistää kansakunnan hyvinvointia. Tämän ymmärtää jokainen fiksu ihminen jollaisia kokoomuslaisetkin ovat. Toki parempituloiset mielellään teeskentelevät etteivät ymmärrä koska se maksaa heille rahaa. Ja kokoomukselle taas veronkorotukset maksaisivat ääniä. En kannalta kepuakaan mutta tässä kohtaa Pekkarinen laukoi asiaa. En ole myöskään kommari mutta eipä ollut Keyneskään joka tuntui tajuavan talouden lainalaisuudet paremmin kuin moni muu hänen jälkeensä tullut. (Nimimerkki *Kaupunkilainen* HS.fi, 18.4.2009)

Sossut samaa sakkia kokoomuksen ja keskustan kanssa. Eivät pidä työttömien ja muiden vaikeuksissa olevien puolta. Minun ääneni ei mene enää seuraavissa vaaleissa em. Puolueille. Perussuomalaiset saa hyvin luultavasti uuden kannattajan. (Nimimerkki *lukija*, Kalevan verkkolehti, 19.4.2009)

lukija. Mitenkähän lie persut sitten on toimineet työttömien ja vaikeuksissa olevien puolesta? Eivät mitenkään! Ainoastaan eu- ja muukalais vastaisuutta. Kyllä Soini kusettaa tyhmää kansaa. (Nimimerkki *Orvo* Kalevan verkkolehti, 19.4.2009)

Edellisistä lainauksista käy ilmi, kuinka nimimerkit tuovat esille omaa positiotaan suhteessa poliittisiin ideologioihin, puolueisiin ja poliitikkoihin. Yleisimpiä ovat siis sellaiset kommentoinnit, joilla halutaan osoittaa sitä, että ainakaan tällaiseen ryhmään en kuulu tai en halua kuulua.

Lainauksista voidaan jälleen myös havaita, että keskustelijat todella käyvät irrallisen kommentoinnin lisäksi myös dialogia keskenään.

Kuitenkin suurin osa nimimerkeistä ei suoranaisesti halua identifioitua johonkin tiettyyn ryhmään, vaan identifioituminen tapahtuu argumentoinnin kautta esimerkiksi vastustamalla tai kannattamalla hyvätuloisten lamatalkoita. Nimimerkit eivät siis sinänsä tuo ilmi sitä kuuluvatko he johonkin tiettyyn viiteryhmään. He kuitenkin haluavat identifioitua siten, että heidän ajattelutapansa olisi oikeudenmukaisempi ja neutraalimpi kuin muiden. Täten he mahdollisesti ajattelevatkin kuuluvansa oikeudenmukaisesti ajattelevien kansalaisten joukkoon. Täten nimimerkit haluavat myös erottautua niistä toimijoista kuten poliitikoista ja muista kansalaisista, jotka ajattelevat asioista toisin. Taustalla tällaisissa kommentoinneissa on yleensä neutraali positio, jolla ei haluta paljastaa liikaa omasta taustasta:

Huono-osaisillako se taas pitäisi maksattaa? Hyväosaiset ovat hyötyneet hyvistä ajoista ennennäkemättömällä tavalla, oikeus ja kohtuus on että he maksavat huonojen aikojen laskun. Vaikka yleensä se on niin että esim. Pörssiformojen hirmutulot ovat osakkeenomistajien rahaa ja tappiot yhteiskunnan vastuulla. (Nimimerkki *Otto*, HS.fi, 18.4.2009)

Pienemmät palkat ovat niin surkeita, että nämä hyväpalkkaiset eivät edes tajua, miten jotkut joutuvat elämään. Näistä pienipalkkaisista muuten tulisi hemmetin hyviä maan talouden hoitajia, he ovat joutuneet opettelemaan sitä koko elämänsä. (Nimimerkki *sinde* HS.fi, 18.4.2009)

Piilotekstin tasolla kommentteista voitaisiin myös tulkita löytyvän identifioitumista johonkin tiettyyn ryhmään tai kansanosaan. Kuitenkin tällainen tulkitseminen menisi liian spekulatiiviseksi, sillä kommentoinnit ovat usein hyvin monitulkintaisia ja sekavia.

6.4 Mitä retorinen tarkastelu kertoo verkkokeskusteluiden luonteesta kansalaiskeskusteluna?

Yhtenä tutkimuskysymyksenäni oli se, minkälaiset teemat argumentoinnissa nousevat esille. Retoriseen analyysiin pohjautuen voimakkaimmin teemoista esille nousee esimerkiksi nimimerkkien yleinen epäluottamus poliitikkoja tai politiikkaa kohtaan. Poliitikkojen puhe nähdään keskusteluissa pinnallisena suosion kalasteluna tai strategisena tietyn eturyhmän tavoitteiden ajamisena. Toisena selkeänä teemana keskusteluista nousee esille oikeudenmukaisuus ja etenkin oikeudenmukainen

tulonjako. Verkkokeskusteluissa keskustellaan muun muassa siitä, miten suuri-, keski- ja pienituloisten pitäisi ryhminä osallistua yhteiskunnan toiminnan rahoittamiseen taantumassa sekä yleensä. Keskustelua käydään myös siitä, onko ylipäättään oikein, että toiset tienaa huomattavasti enemmän kuin keskituloiset suomalaiset tai jättäytyvät yhteiskunnan tukiverkoston varaan esimerkiksi työttömyyden kohdatessa.

Keskusteluista nousee esille myös yhteiskunnan kahtiajakautumisen teema. Keskusteluissa asetetaan usein selkeästi tukemaan joko hyvin toimeentulevaa kansanosaa tai huonosti toimeentulevia kansalaisia. Kahtiajakautumisen voi nähdä tulevan ilmi myös kansalaisten ja poliitikkojen välisenä kuiluna. Eri intressiryhmien välisiä sovittavia kannanottoja aineistosta löytyy suhteellisen vähän. Teemat toistavat paljoltikin sitä, mitä kansalaiskeskustelussa voidaan yleensäkin nähdä pohdittavan. Ne eivät tuo juurikaan uusia ja tuoreita näkökulmia keskusteluun suomalaisesta tulonjaosta. Myös Pietilä (2001, 31) totesi verkkokeskusteluja muotittavan vanhat rakenteet, joissa tutut asetelmat kertautuvat. Tämä kuitenkin tapahtuu mahdollisesti räväkämpässä muodossa kuin aikaisemmin. Näin myös tuntuisi olevan oman aineistoni kohdalla. Keskustelussa toistuvat samat vanhat ikuisuusksymykset, mutta argumentoinnin voi nähdä olevan räväkämpää, kovempaa ja suurempaa kuin muussa julkisessa keskustelussa yleensä. Tästä todistaa myös runsas ironian käyttäminen argumentoinnissa sekä argumentointi, jolla halutaan herättää voimakkaita tunteita.

Nimimerkit käyttävät argumentoinnissaan, puolustamisessa sekä kritisoimisessa keinoina esimerkiksi politiikan tai poliitikkojen tarkoitusperien kyseenalaistamista muun muassa ironian keinoin, tunteisiin vetoamista, oikeudenmukaisuuteen vetoamista sekä vetoamista tilastoihin, numeroihin tai faktaan. Argumentoinnista on havaittavissa myöskin se, että nimimerkit naturalisoivat tiettyjä näkökulmia kuten politiikan, poliitikkojen ja muiden kansalaisten toiminnan epäoikeudenmukaisuutta. Toisaalta keskusteluissa myös kyseenalaistetaan peilikuvanomaisesti politiikan, poliitikkojen muiden kansalaisten oikeudenmukaisuutta. Argumentoinnillaan nimimerkit myös identifioituvat tai erottautuvat keskusteluissa suhteessa Pekkarisen ehdotukseen ja siitä syntyvään keskusteluun. Nimimerkit ottavat argumentoinnissaan kansalaisen roolin. Nimimerkit ottavat vaihtoehtoisesti aktiivisen, ehdotuksia tekevän kansalaisen roolin, kritisoivan kansalaisen roolin tai passiivisen kansalaisen roolin. Argumentoinnissaan nimimerkit erottautuvat poliitikoista sekä muista kansalaisista, jotka eivät jaa samoja näkemyksiä heidän kanssaan.

Retorisen tarkastelun pohjalta sanomalehtien verkkosivuilla käytävästä keskustelusta kansalaiskeskusteluna syntyy hajanainen kuva. Vaikka en ole keskittynyt tutkimaan verkossa toimivien sanomalehtien ja niiden sivuilla käytävien verkkokeskusteluiden eroja, ovat ne nousseet kuitenkin selkeästi esille. Osa keskusteluista mielestäni täyttää Kurosen (2000, 14–15) asettamat kriteerit kansalaiskeskustelulle. Kaikki keskustelut ovat tietysti julkisia ja kaikki kansalaiset pääsevät osallistumaan niihin. Keskustelut käsittelevät myöskin yhteiskunnallisesti merkittävää aihetta, ja osassa keskusteluissa nimimerkit ottavat aktiivisen position, jolla heidän voidaan nähdä pyrkivän erilaisten ratkaisuehdotusten tekemiseen. Näin ei ole kuitenkaan kaikkien keskusteluiden osalla, osa keskusteluista on selkeästi sellaisia, joissa keskustelijat ottavat passiivisen kansalaisen position eivätkä pyri ongelman ratkaisuun sinänsä.

Savolaisen (1996, 23) mukaan verkkokeskustelut voivat toteuttaa kansalaisten osalta tarvetta antaa poliittisille päättäjille palautetta sekä tuoda julki omia mielipiteitään. Tämä pitääkin myös oman aineistoni kohdalla paikkaansa, pettyneet kansalaiset haluavat antavat palautetta sekä tuovat julki omia mielipiteitään aiheeseen liittyen. Toisilla taustalla varmaankin on jonkinlainen tahto todella vaikuttaa asioihin, kun taas toisilla taustalla voivat vaikuttaa toisenlaiset syyt, joilla ei sinänsä edes pyritä merkitykselliseen kansalaiskeskusteluun.

Oma aineistoni tukee ajatusta siitä, että sanomalehtien sivuilla käytävät verkkokeskustelut eivät sinällään eroa kovinkaan paljoa muilla foorumeilla käytävästä kansalaiskeskustelusta tai mullista kansalaisdemokratiaa (Savolainen 1996 tai Pietilä 2001). Argumentoinnissa käytettävät keinot saattavat olla erilaisia, mutta itse keskusteluissa pyöritellään kuitenkin samoja teemoja kuin muutenkin. Oman aineistoni pohjalta voidaan kuitenkin todeta, että merkityksellistä kansalaiskeskustelua voi löytyä jossain määrin myös sanomalehtien verkkosivuilta, ainakin merkitykselliselle kansalaiskeskustelulle olisi tarjolla hyvät puitteet. Osassa tarkastelemistani keskusteluista voidaan nähdä tällaisia piirteitä, mutta kaikki keskustelut ei kylläkään kriteerejä täytä, puhumattakaan yksittäisistä kommentista. Mielestäni se, että keskustelut eivät täytä kaikkia kriteereitä, joita hyvälle ja merkitykselliselle kansalaiskeskusteluille voidaan asettaa, ei tee niistä silti täysin yhdentekeviä. Ainakin keskusteluiden teemoista voisi päätellä, että kansalaiset kyllä välittävät ja mahdollisesti haluaisivat myös enemmän omaa ääntään kuuluviin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Esitin tämän tutkimuksen alussa kolme tutkimuskysymystä, joilla halusin hahmottaa sanomalehtien verkkosivuilla käytävää keskustelua kansalaiskeskusteluna. Analysoin keskusteluja niiden elinkaarten, argumentoinnin ja niistä nousevien teemojen näkökulmasta. Lisäksi tutkin, minkälaista kuvaa keskustelut tuottavat itsestään kansalaiskeskusteluna. Keskusteluiden elinkaaret osoittautuivat analyysissäni vaihteleviksi. Niiden perusteella ei voida sanoa sanomalehtien verkkosivuilla käytävistä keskusteluista mitään yksiselitteistä. Vaikka tässä tutkimuksessa tarkasteltiin samasta aiheesta käytyjä keskusteluja, vaihtelivat keskusteluiden kesto, osanottajamäärät ja osanottajien aktiivisuus huomattavasti keskustelusta ja sanomalehdestä toiseen. Kaikki keskustelut olivat kuitenkin melko lyhytikäisiä. Lyhimmillään keskustelu kesti vain päivän ja pisimmillään vajaan kuukauden.

Keskusteluiden lyhyden on katsottu aikaisemmin vaikuttavan siten, että niissä ei voida saavuttaa merkitykselliselle kansalaiskeskustelulle tärkeää deliberaatiota. Toisaalta näkisin, että verkossa käytävät keskustelut muodostavat laajoja kokonaisuuksia, joissa voidaan pohtia laajemmin ja pidempiaikaisesti tiettyjä yhteiskunnallisesti merkittäviä teemoja. Ehkä muutamien verkkokeskusteluiden tarkasteluun keskittyminen ei anna todenmukaista kuvaa siitä, minkälaisia vaikutuksia verkossa käytyjen keskusteluiden kokonaisuudella voi olla pitkällä aikavälillä. Esimerkkinä tästä voidaan mainita viime vuosien aikana poliittiseen keskusteluun nousut maahanmuuttoteema, jonka juurten voisi nähdä olevan erilaisilla nettifoorumeilla.

Keskusteluiden argumentoinnin sekä teemojen tarkastelu ei myöskään anna yksiselitteisiä vastauksia siihen, millaista kansalaiskeskustelua sanomalehtien verkkosivuilla on. Kaikissa keskusteluissa kritiikin antaminen poliittiselle eliitille ja muille kansalaisille nousi kuitenkin argumentoinnissa ja teemoissa keskeiseen asemaan, mutta jotkut keskustelijat yrittivät myös ylläpitää kansalaiskeskusteluilta odotettavaa rakentavaa ja uusia ehdotuksia tekevää otetta keskusteluun. Joistain keskusteluista ei kuitenkaan löydy muuta kuin kriittisiä puheenvuoroja, mikä osoittaa sen, että verkkokeskustelut ovat keskenään ja mediasta toiseen argumentointinsa ja teemojensa osalta hyvin erilaisia. Vaikka sanomalehtien verkkokeskusteluiden argumentointi on melko usein sävyllään liioittelevaa, kärjistettyä ja yltiökriittistä sekä korostetun ironistakin, ei keskusteluja voi sivuuttaa vain irrallisena kommentointina ja toisten keskustelijoiden ärsyttämisenä. Se, että jotkut keskustelijat

ottavat aktiivisen position ja esittävät ratkaisuehdotuksia yhteiskunnallisiin kysymyksiin kertoo mielestäni siitä, että kansalaisilla on halua vaikuttaa asioihin ja osallistua, ja verkko tarjoaa siihen mahdollisuuden.

Oman tutkimukseni perusteella ei kuitenkaan voi ottaa kantaa siihen, onko sanomalehtien verkkokeskusteluilla vaikuttavuutta demokraattiseen päätöksentekoon. Itse näkisin vaikuttavuuden yhdeksi ongelmaksi muidenkin tutkijoiden aiemmin esiin nostaman asian. Verkkokeskusteluiden määrä on niin suuri, että niitä ei kukaan kykene kattavasti seuraamaan, eivätkä ne siksi välttämättä tavoita poliittisia päätöksentekijöitä. Jotta keskusteluteemat saisivat laajempaa vaikuttavuutta politiikassa, niiden pitääkin toistua ja olla pitkäaikaisesti esillä nettikeskusteluissa mahdollisimman erilaisilla foorumeilla. Silloin teemat voivat siirtyä osaksi valtamedian käymää keskustelua ja päästä myös esimerkiksi poliittisten puolueiden asialistoille.

Metodologisesti tutkimukseni poikkesi niistä verkkokeskusteluista tehdyistä tutkimuksista, joihin itse nojaan. Omassa tutkimuksessani olisi voinut olla järkevää toistaa esimerkiksi Pietilän tutkimuksen asetelma, jossa verkkokeskusteluja tutkittiin deliberatiivisena julkisuutena. Näin olisi voinut verrata verkkokeskusteluja 2000-luvun alussa ja nykypäivänä. Keskityin kuitenkin omassa tutkimuksessani enemmän argumentoinnin ja teemojen analyysiin, mikä tuotti erilaisen näkökulman asiaan. Näkökulmavalinnastani johtuen en juuri pysty arvioimaan keskusteluiden dialogisuutta tai sitä, miten keskustelijat kuuntelevat toisiaan. Nämä asiat olisivat kuitenkin voineet olla tärkeitä analysoitaessa sitä, täyttävätkö verkkokeskustelut kansalaiskeskustelun tunnuspiirteitä. Mielestäni kuitenkin keskusteluiden argumentaation ja teemojen analyysi auttoi huomamaan sen, että joskus rikkonaisenkin keskustelurakenteen alla piilee kansalaisten aito halu vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Yleisenä metodologisena ongelmana näen verkkokeskusteluiden tutkimuksessa sen, että paremman käsityksen muodostaminen keskusteluista vaatisi hyvin suuren keskusteluiden määrän tutkimista. Lisäksi tutkimusaluetta pitäisi ehkä laajentaa omasta näkökulmastani, tiedotusvälineiden keskustelupalstoista, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen keskustelufoorumeihin. Verkkokeskusteluiden tutkimuksessa tulisi huomioida sekä keskusteluiden ulkoiset ominaisuudet että sisällölliset seikat. Erittäin tärkeää olisi myös tutkia keskusteluiden todellista vaikutusta demokraattiseen päätöksentekoon. Tällöin kuitenkin tutkimuksen metodit pitäisi valita toisin. Silloin pitäisi

esimerkiksi harkita keskustelijoiden haastattelu- tai kyselytutkimuksia, joilla selvitetäisiin sitä, tuottavatko verkkokeskustelut osallistujilleen todellisen tunteen osallisuudesta yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vaikuttamiseen. Lisäksi tutkimusta pitäisi ehkä laajentaa sen tutkimiseen, miten poliittisen eliitin edustajat näkevät keskustelut ja huomioivatko he jotenkin ne päätöksenteossaan. Myös mediatalojen vaikuttimia verkkokeskusteluja ylläpitävinä tahoina voisi olla mielenkiintoista tutkia. Olisi kiinnostavaa tietää, haluavatko mediatalot ylläpitää moniäänistä keskustelua demokratian edistämiseksi vai voisiko taustalla olla pikemminkin verkkosivujen kävijämäärien kasvattamiseen liittyvät syyt. Tällaisen tutkimuksen tekeminen voisi kuitenkin käytännössä olla haasteellista.

Sanomalehtien verkkosivuilla käytävällä keskustelulla tuntuisi olevan potentiaalia kasvaa merkitykselliseksi kansalaiskeskusteluksi, vaikkakin oman aineistoni keskusteluista löytyi paljon eroja ja vaihtelevuuksia. Tärkeää olisikin kannustaa kansalaisia aktiiviseen mielipiteiden ilmaisuun ja mahdollisesti vielä kehittää sellaisia foorumeita, joilla keskusteleminen olisi selkeämmin yhteydessä poliittiseen päätöksentekoon. Tällaisia virallisempia foorumeita toki on jo olemassa, mutta kansalaisten tietämys niistä lienee heikkoa. Myös tiedottaminen näiden foorumien olemassaolosta olisi mielestäni tärkeää, jotta verkkokeskustelu voisi kehittyä merkityksellisempään suuntaan. Tärkeää olisi myös foorumista riippumatta yrittää korostaa sitä, että asiallisella ja ratkaisukeskeisemmällä argumentoinnilla on enemmän painoarvoa kuin liioittelulla, kinaamisella ja kärjistämisellä. Kuten vanha englantilainen sananlaskukin sanoo: ”To talk without thinking is to shoot without aiming”.

LÄHTEET

Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus Internetin keskusteluryhmien viesteissä rakentuvissa puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Billig, Michael (1991) *Ideology and Opinions. Studies in Rhetorical Psychology*. London: Sage Publications.

Billig, Michael (1996) *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burke, Kenneth (1962) *A Grammar of Motives and A Rhetoric of Motives*. Cleveland: The World Publishing Company

Castells, Manuel (1998) *The Information Age. Economy, Society and Culture. Volume III. End of Millennium*. Malden: Blackwell.

Cohen, Jean L. & Arato, Andrew (1994) *Civil Society and Political Theory*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

Faraj, Samer & Sproull, Lee (1997) *Atheism, sex and databases: Net as a social technology*. Teoksessa Sara Kiesler (toim.) *Culture of the Internet*. New Jersey: Lawrence Erlbaum associates, Publishers Mahwah, 35–53.

Haapanen, Pirkko (1998) Roomalaisten korkein taito: Johdanto antiikin retoriikkaan. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa: *Pelkkää retoriikkaa*. Tampere: Vastapaino, 23–50.

Habermas, Jürgen (1985) *Julkisuus*. Suom. Esa Väliverronen. *Tiedotustutkimus* 8 (3), 17–22.

Habermas, Jürgen (2004) *Julkisuuden rakennemuutos*. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta. Suom. Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2000) Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistolle. Helsinki: Kunnallisan alan kehittämissäätiö.

Helovuori, Marika (2004) Sodankäyntiä lähikirjastojen ympärillä. Retorinen analyysi Helsingin Sanomien kirjastokeskustelusta. Informaatiotutkimus 23(3), 84–92.

Helsingin Sanomat (2010) ”Ei homoistakaan kukaan voi pitää, mutta pakko vaan on niitä iljetyksiä sietää” - sanomalehtiartikkeli verkossa käytävästä keskustelusta. (28.3.2010)

Helsingin Sanomat (2010) Verkko on vihan media - sanomalehtiartikkeli nettivihasta. (13.4.2010)

Jokinen, Arja (1999a) Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 37–53.

Jokinen, Arja (1999b) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen: Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino, 126–159.

Järvinen, Aki & Mäyrä, Ilkka (1999) Kulttuuri muodonmuutosten ajalla. Teoksessa Aki Järvinen & Ilkka Mäyrä: Johdatus digitaaliseen kulttuuriin. Tampere: Vastapaino, 7–26.

Kansalaisfoorumi: <http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>
Viitattu 29.3.2011.

Kavanaugh, Andrea & Carrol, John M. & Rosson, Mary Beth & Reese, Debbie D. & Zin, Than T. (2005) Participating in civil society: the case of networked communities. Interacting with computers 17, 9–33.

Kuopus, Jorma (2003) Toimiiko demokratia tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Rauno Seppänen: Tietoyhteiskunnan harha. Kuopio: UNIpress, 52–84.

Kuronen, Timo (2000) Kansalaiskeskustelun edellytykset ja mahdollisuudet tietoverkkojen aikakaudella. Tampere: Tampereen yliopisto.

Mannermaa, Mika (2006) Demokratia tulevaisuuden myllerryksessä. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen uudessa viitekehyksessä. Helsinki: Tulevaisuusvaliokunta.

Palonen, Kari & Summa, Hilikka (1998) Johdanto: Retorinen käänne? Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa: Pelkkää retoriikkaa. Tampere: Vastapaino, 7–19.

Perelman, Chaïm (2007) Retoriikan valtakunta. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.

Pietilä, Veikko (1999) Julkiso ja yleisö. Tiedotustutkimus 22(3), 4–13.

Pietilä, Veikko & Ridell, Sija & Kunelius, Risto & Heikkilä, Heikki (1999) Julkiso: Tienviitta tutisevien hyppyhiirien ja räkäisesti nauravan kansan maailmassa. Tiedotustutkimus 3/99.

<http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/tiedotustutkimus/sivut/alasivut/paa399.htm> Viitattu 24.3.2011.

Pietilä, Veikko (2001) Yleisönosasto ja Internet keskusteluareenoina. Tiedotustutkimus 24(2), 18–33.

Pietilä, Veikko (2002) Verkkokeskusteluareenat – deliberatiivista julkisuuttako? Poliitikka 44(4), 343–354.

Pietilä, Veikko (2006) Julkisoa ei jätetä. Niin & näin 1, 5–6.

Pietilä, Veikko (2010) Pohdintoja julkisesta keskustelusta joukkoviestimissä. Teoksessa Veikko Pietilä & julkisuuspiiri: Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere: Tampereen yliopisto, 373–392.

Potter, Jonathan (1996) Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction. London: Sage Publications.

Sakaranaho, Tuula (1998) The Complex Other. A Rhetorical Approach to Women, Islam, and Ideologies in Turkey. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sassi, Sinikka (2000) Verkko kansalaisyhteiskunnan käytössä. Tutkimus internetistä ja uusista politiikan muodoista. Helsinki: Helsingin yliopisto, Viestinnän julkaisuja 3.

Sassi, Sinikka (2003) Verkko yhteisöllisyyden vahvistajana – onko paikalla väliä. Teoksessa Pia Bäcklund (toim.) Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen. Tapaus Nettimaunula. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 33–49.

Savolainen, Reijo (1996) Tietoverkkojen käyttö empiirisen tutkimuksen kohteena. Metodisia lähtökohtia ja tutkimustuloksia. Informaatiotutkimus 15(1), 22–23.

Savolainen, Reijo (1998) Tietoverkot kansalaisten käytössä. Internet ja suomalaisen tietoyhteiskunnan arki. Finnish Information Studies 12. Oulu, Tampere & Åbo: Department of Information Studies.

Savolainen, Reijo (1999) Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. Informaatiotutkimus 18(1), 12–22.

Summa, Hilikka (1998) Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman ja Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Teoksessa Kari Palonen & Hilikka Summa: Pelkkää retoriikkaa. Tampere: Vastapaino, 51–83.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Tieto- ja viestintäteknikan käyttö [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-3504. 2010, 3. Sosiaalinen media: verkkomedian ja yhteisöpalvelujen käyttö. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_10-26_kat_003_fi.html. Viitattu 1.2.2011.

TNS Gallup. Suomen web-sivustojen viikkoluvut: <http://tnsmatrix.tns-gallup.fi/public/> Viitattu 3.3.2011.

Valtiovarainministeriö (2005) Kuuleminen ja osallistuminen tietoverkoissa. Selvitys kansalaisvaikuttamisen kanavista tietoverkoissa. Työryhmämuistioita 2/2005.

Aineisto on kerätty seuraavista lähteistä 18.05.2009–04.06.2009

Helsingin Sanomien verkkosivut:

<http://www.hs.fi/keskustelu/Ministeri+Pekkarinen+haluaa+hyv%E4osaiset+laman+maksajiksi/thread.jspa?threadID=182589&tstart=0&sourceStart=20&start=0>

<http://www.hs.fi/keskustelu/Katainen+tyrm%E4%E4+%22hyv%E4osaisten+talkoot%22/message.jspa?messageID=3274380&userThreadMode=flat>

<http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Sdp+Pekkariselle+Yht%C3%A4+puhutaan+toista+tehd%C3%A4nC3%A4n/1135245271046>

Aamulehden verkkosivut:

<http://www.aamulehti.fi/keskustelu/thread.jspa?messageID=859448#859448>

<http://www.aamulehti.fi/keskustelu/thread.jspa?threadID=59152>

Keskisuomalaisen verkkosivut:

<http://www.ksml.fi/uutiset/talous/pekkarin-haluaa-hyv%C3%A4osaiset-laman-maksajiksi/417326>

Kansan Uutisten verkkosivut:

http://www.kansanuutiset.fi/mielipiteet/hyv%E4osaiset_lamatalkoisiin_1847537.html

Kalevan verkkosivut:

http://www.kaleva.fi/plus/juttu792279_page0.htm

http://www.kaleva.fi/plus/juttu792257_page0.htm

http://www.kaleva.fi/plus/juttu792414_page0.htm